

De democratie en de journalistiek gaan hand in hand

Op zoek naar een methode om ‘democratische kwaliteit’ in lokale media te meten

Masterscriptie

Jamie Schemkes

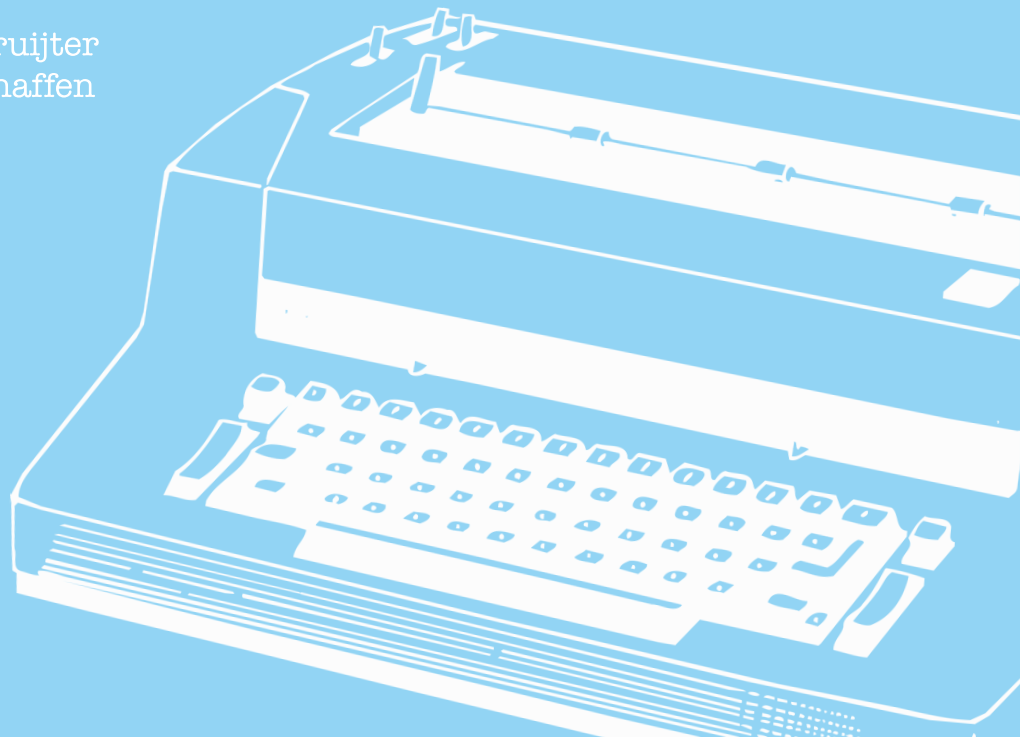
S1260472

MA Journalistiek en Nieuwe Media
Faculteit der Geesteswetenschappen
Universiteit Leiden

Eerste lezer: Willem Koetsenruijter

Tweede lezer: Michaël Opgenhaffen

Juni 2019

Samenvatting

Lokale media zijn van vitaal belang voor de democratie. Ze hebben een zogenoemde democratische functie te vervullen, en hebben de taak burgers te informeren over hun leefomgeving. Hierdoor zijn burgers in staat te participeren en weloverwogen beslissingen te nemen in en voor hun woonplaats en regio, en zich daarbij betrokken te voelen. Daarnaast fungeren lokale media als waakhond van de overheid en andere machthebbende instanties, door deze op de voet te volgen en, waar nodig, ter verantwoording te roepen. Ook bieden ze een forum voor discussie waar burgers zich gehoord dienen te voelen.

Met name de verregaande digitalisering en commercialisering zijn echter uitdagingen waar de journalistiek in het algemeen, maar ook de lokale media in het bijzonder, lang niet altijd mee om lijken te kunnen gaan. Essentiële vernieuwingen blijven uit. Het zorgt voor een breuk in het journalistiek verdienmodel, met noodgedwongen bezuinigingen tot gevolg, hetgeen volgens onderzoekers ten koste gaat van de democratische kwaliteit van de media. Onderzoek van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ) wijst uit dat lokale politieke verslaggeving in kleine gemeenten ondermaats is of helemaal uitblijft. In 2016 startte het SVDJ een grootschalig onderzoek naar de lokale nieuwsecosystemen in Den Haag, Amsterdam, Utrecht en Rotterdam. Doel van dit onderzoek is de opererende nieuwsmedia en hun nieuwsaanbod in kaart te brengen en de manier waarop nieuwsgebeurtenissen in de media zich ontwikkelen, te analyseren.

Voorliggend scriptieonderzoek bouwt voort op het onderzoek van het SVDJ. De datasets die in de onderzoeksfase zijn aangelegd, met daarin alle nieuwsberichten uit de onderzoekswEEK van 12 tot en met 18 september 2016, worden voor deze scriptie gebruikt om te onderzoeken of er een werkzame manier is om de democratische kwaliteit van lokale journalistiek op kwantitatieve wijze te meten.

In de afgelopen jaren heeft een groot aantal onderzoekers criteria opgesteld die uitspraak kunnen doen over democratische kwaliteit van (lokale) journalistiek. Opvallend is daarbij dat onderzoekers vaak weliswaar verschillende terminologie hanteren, maar dat de verschillende definities van democratische kwaliteit in de kern veel overlap en gemeen hebben. Zo ook de criteria van de Zweedse onderzoekster Erika Hellekant Rowe, die die eigenschappen verder operationaliseerde en een onderzoeksmethode opstelde om in kaart te brengen in hoeverre Zweedse lokale media voorzien in de democratische behoefte van burgers. Daarbij hanteerde ze zeven variabelen, te weten herkomst van de nieuwsberichten, onderwerp, democratische relevantie, focus, stijl, originaliteit en brongebruik. Die variabelen zijn voor dit scriptieonderzoek toegepast op een aantal datasets van het G4-onderzoek. Vervolgens zijn vijf berichten die voldoen aan die criteria van Hellekant Rowe, en vijf berichten die dat niet of nauwelijks doen, geanalyseerd in het licht van alle besproken theorie. Dit met als doel om nader inzicht in de berichten te verwerven, en uitspraak te kunnen doen over de validiteit van het onderzoeksmodel en de toetsbaarheid van democratische kwaliteit.

Gebleken is dat democratische kwaliteit moeilijk te meten is op basis van kwantitatieve gegevens. Sommige berichten die voldeden aan de criteria van Hellekant Rowe, en daarmee zouden voorzien in de behoeften van burgers in een democratie, bleken bijvoorbeeld alsnog van weinig informatieve waarde, of schetsen een eenzijdig beeld van een complexe, maatschappelijke zaak. Met name de variabelen democratische relevantie en brongebruik bleken hierbij niet valide. Ook bleek de variabele focus niet voldoende geoperationaliseerd te zijn in het codeboek, waardoor de betrouwbaarheid van de metingen in het geding komt. Daarnaast zijn de criteria niet toepasbaar op specifieke genres, zoals columns en profielen. Het model behoeft dan ook verdere ontwikkeling, en zou wellicht in combinatie met een meer kwalitatieve inhoudsanalyse meer gericht zijn op het meten wat het beoogt te meten: in hoeverre lokale media voorzien in de democratische behoefte.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Hoofdstuk 1 Inleiding	3
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	6
2.1 De functie van lokale journalistiek	6
2.1.1 Verschillende functies	6
2.1.2 Het belang van de dagelijkse, lokale krant	8
2.1.2 Samenvatting	9
2.2 De bedreigingen voor de lokale journalistiek	9
2.2.1 Algemene veranderingen en specifieke trends	10
2.2.2 Internet en crisis in het verdienmodel	11
2.2.3 Onderzoek van het SVDJ naar de stand van lokale journalistiek	12
2.2.4 Samenvatting	14
2.3 Hoe kunnen lokale media die democratische functie vervullen?	14
2.3.1 De definitie van democratische kwaliteit	14
2.3.2 Samenvatting	18
2.4 Het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe	19
Hoofdstuk 3 Methode	21
3.1 Eerste onderdeel: G4-onderzoek	21
3.1.1 Onderzoekseenheden G4-onderzoek	21
3.1.2 Kwantitatieve inhoudsanalyse	22
3.2 Tweede onderdeel: Toepassing van de criteria	22
3.2.1 Hellekants criteria en de datasets	22
3.2.2 Onderzoekscorpus	24
3.3 Derde onderdeel: Analyse van berichten	25
3.4 Verschillen met het Zweedse onderzoek	25
3.5 Betrouwbaarheid	25
Hoofdstuk 4 Resultaten	27
4.1 Variabele 1: Nieuwsmedia en herkomst nieuwsberichten	27
4.2 Variabele 2: Onderwerp	28
4.2.1 Verschillende onderwerpen	28
4.2.2 Democratisch relevante onderwerpen	29
4.3 Variabele 3: Democratische relevantie	30
4.4 Variabele 4: Focus	32
4.4.1 Persoonlijke relevantie versus maatschappelijke relevantie	32
4.4.2 Episodische framing versus thematische framing	34
4.5 Variabele 5: Stijl	36
4.5.1 Persoonlijke versus onpersoonlijke stijl	36
4.5.2 Opiniërende stijl versus neutrale stijl	36
4.6 Variabele 6: Originaliteit	39
4.7 Variabele 7: Bronnen	39
Hoofdstuk 5 Analyse van tien berichten	41
5.1 Analyse van vijf berichten die het best scoren	41
5.2 Analyse van vijf berichten die het minst goed scoren	46
5.3 Evaluatie van het onderzoeksmodel	50
Hoofdstuk 6 Conclusie	52
Bibliografie	55
Bijlagen	57
Bijlage 1: Codeerinstructie G4-onderzoek van het SVDJ	57
Bijlage 2: Codeboek Hellekant Rowe variabele 3, 4 en 5	75
Bijlage 3: Intercodeurbetrouwbaarheid	77

Hoofdstuk 1 Inleiding

Begin vorig jaar nam Dolf Rogmans in Villamedia een voorschot op het jaar dat komen ging, 2018. Rogmans, hoofdredacteur van Villamedia, voorspelde wat er dit jaar ‘in’ (vloggende parlementaire verslaggevers en podcasts) en ‘uit’ zou raken in de journalistiek. Onder het kopje ‘uit’ schreef Rogmans, naast de AD-oliebollen- en haringstest, clickbaits en Blendle, hoe hij ook regionale journalistiek met tegenzin aan deze, de verkeerde, kant van de streep had moeten schrijven. “Die hoort natuurlijk bij ‘in’ te staan. Maar we moeten reëel zijn. (...) Al een paar jaar roepen we luid dat de regionale, en zeker de lokale, journalistiek het lastig heeft en dat de bezuinigingen daar maar blijven aanhouden. Waar landelijke media langzaam maar zeker een digitale toekomst vinden is die voor de regionale en lokale journalistiek nog ver weg. En dat is erg” (Rogmans, 2018). Dat was begin 2018, maar volgens René van Zanten, directeur van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, ‘voltrekt het drama zich al langer sluipenderwijs’ (Kik e.a., 2015: VII). Aantallen abonnees en adverteerders van kranten lopen rap terug, waardoor redacties zijn ingekrompen, met alle nadelige gevolgen van dien. In 2016 zag de Telegraaf Media Groep zich genoodzaakt een kwart van de journalistieke banen bij regionale en lokale titels te schrappen (Van Dongen, 2017). En ook andere uitgeverijen en media van regionaal en lokaal nieuws blijven niet gespaard. Volgens Van Zanten is het einde van die beweging nog lang niet in zicht.

Lokale en regionale media verkeren in zwaar weer of zijn al ‘uit’, stelt Rogmans. Maar waarom is dat erg? Volgens onder andere Andeweg en Thomassen kan een moderne democratie niet functioneren zonder een effectieve rol van de media. “Overheid en burgers, politieke partijen en kiezers, zijn voor hun wederzijdse informatie afhankelijk van de media” (2011: 385). Ze zorgen voor geïnformeerde en betrokken burgers, die in staat zijn te functioneren en keuzes te maken in en voor hun gemeenschap (Kovach & Rosenstiel, 2014: XI/15). Al in 1904 verwoordde Joseph Pulitzer de rol van de media als volgt:

“Democratie en pers staan of vallen hand in hand. Een op de publieke zaak gerichte pers is hard nodig om een democratische cultuur in stand te houden. Een cynische pers daarentegen maakt het publiek uiteindelijk net zo platvloers als zichzelf. De kracht om de democratische gemeenschap vorm te geven, ligt in de handen van journalisten” (Drok, 2007: 9-10).

Media zijn dus van vitaal belang voor de democratie. Op gemeentelijk niveau is die rol voor de lokale media weggelegd, daar landelijke media immers zelden of nooit berichten over lokale gebeurtenissen (Wahl-Jorgenson, 2019: 164). “Maar”, zoals Landman, Kik, Hermans en Hietbrink het verwoordden: “de algemene trend lijkt toch te zijn dat regionale, maar vooral lokale media niet volledig tegemoet komen aan de behoeften van de gebruiker van lokaal nieuws (Landman e.a., 2015: 5).

Vanaf 2016 nam het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ), na het lokale nieuwsaanbod in kleinere gemeente in kaart te hebben gebracht, de lokale media in de vier grote steden onder de loep. In het zogeheten G4-onderzoek werden de nieuwsecosystemen van Amsterdam, Utrecht, Den Haag en Rotterdam onderzocht. Er werd inzicht in de lokale nieuwsvoorziening verworven, door zowel het aanbod aan traditionele media als dat van sociale media, hyperlocals en nieuwe initiatieven te analyseren. Onderzocht werd wie de belangrijkste produceerders van nieuws zijn, welke onderwerpen en genres ze aansnijden, hoeveel en wat voor soort bronnen ze gebruiken en in

hoeverre ze berichten over lokaal beleid. Allereerst werden alle verschillende nieuwsvoorzieners in kaart gebracht, vervolgens werd hun berichtgeving grondig onderzocht en verwerkt in datasets. Tot slotte werd er een chronologische reconstructie gemaakt van enkele belangrijke nieuwsgebeurtenissen uit de onderzochte periode (SVDJ, 2016).

Met een groep studenten van de masteropleiding Journalistiek en Nieuwe Media van de Universiteit Leiden waren we betrokken bij de totstandkoming van een gedeelte van het G4-onderzoek: de dataverzameling en de chronologische reconstructie in Den Haag. Voorliggend scriptieonderzoek is tot stand gekomen naar aanleiding van het onderzoek van het SVDJ, en bouwt daar ook op voort. Zoals omschreven staat in de codeerinstructie die werd gebruikt tijdens het G4-onderzoek, 'biedt het coderen van nieuwsproducties – het tellen van berichten en het indiceren ervan op onderwerp, genre, brongebruik en originaliteit – mogelijkheden om de kwaliteit van lokaal nieuws te beoordelen' (SVDJ, 2016: 2). In deze scriptie onderzoek ik hoe die *kwaliteit* van media ten behoeve van de democratie – ofwel *democratische kwaliteit* – precies omschreven kan worden en wat een valide manier zou kunnen zijn om, aan de hand van kwantitatieve gegevens, te meten of die lokale journalistiek van democratische kwaliteit is. Om dat te onderzoeken, had ik niet alleen toegang tot de datasets van het G4-onderzoek van Den Haag, maar ook tot die van Amsterdam en Utrecht.

Het is nuttig om een werkbare methode te vinden om democratische kwaliteit te meten om zo te kunnen vaststellen waar lokale media tekortschieten, en op welke punten ze dus dienen te verbeteren. Immers, zoals Lacy en Rosenstiel het verwoorden: "If one accepts the definition that quality represents the ability of journalism to fulfill its functions, then improving quality of journalism would improve the ability of citizens to use the journalism to make better decisions and provide a check against abuse and malfeasance by people in power" (Lacy & Rosenstiel, 2015, 9). Dit scriptieonderzoek is dus niet gericht op het vinden van manieren om de kwaliteit van lokale media te *verbeteren*, maar is erop gericht een manier te vinden om de kwaliteit van lokale media te *beoordelen*.

De Zweedse onderzoekster Erika Hellekant Rowe van de Universiteit van Karlstad onderzocht met een kwantitatieve inhoudsanalyse het nieuwsaanbod van zeven willekeurige dagen in drie Zweedse gemeenten. Doel hiervan was inzicht te krijgen in in hoeverre Zweedse aanbieders van lokaal nieuws tegemoetkomen aan de nieuwsbehoeften van burgers in een vrije democratie. Hellekant Rowe onderstreept het belang van meer onderzoek naar democratische kwaliteit van lokale nieuwsaanbieders (Hellekant Rowe, 2016: 9), en stelde een methodisch analysemodel op waarmee volgens de onderzoekster democratische en sociale kwaliteit van berichtgeving gemeten kan worden, en antwoord gegeven kan worden op de vraag: bevatten de lokale journalistieke media de democratische en sociale benodigdheden die we van ze verwachten (Hellekant Rowe, 2016: 7)? De onderzoeksmethode van Hellekant Rowe, waarop in het theoretisch kader dieper wordt ingegaan, is het onderwerp van dit scriptieonderzoek. Zweden en Nederland zijn vergelijkbare samenlevingen, daarom is het zinnig dit onderzoek te repliceren met Nederlandse data. In dit scriptieonderzoek wordt onderzocht wat democratische kwaliteit van lokale media precies omvat, en of de onderzoeksmethode van Hellekant Rowe een valide manier is om die democratische kwaliteit meetbaar te maken. Meet de methode wat het moet meten, en waar schiet het wellicht tekort?

De onderzoeksvraag die in dit scriptieonderzoek leidend is, luidt als volgt: *Welke aspecten spelen een rol bij democratische kwaliteit in berichtgeving in lokale media en is het analysemodel van Hellekant Rowe een valide manier om democratische kwaliteit te beoordelen?*

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag, wordt in het theoretisch kader het begrip 'democratische kwaliteit' uitgediept en geoperationaliseerd. Om dat te kunnen doen, wordt eerst omschreven waarom die lokale media van belang zijn en wat hun functie precies behelst. Hoe kunnen media de democratie dienen? Wat heeft de democratie precies nodig van media? Vervolgens worden de bedreigingen voor de lokale journalistiek besproken. In de laatste paragraaf worden opvattingen van verschillende onderzoekers over democratische kwaliteit van media uitgelicht. Wanneer zijn lokale media precies van democratische kwaliteit? Hoe verhouden die opvattingen zich tot de kwaliteitscriteria van Hellekant Rowe en waarom zijn juist die waardevol om te onderzoeken? Vanuit daar worden de kwaliteitscriteria van Hellekant Rowe toegepast op de resultaten van het G4-onderzoek. Hiervoor worden de datasets van de offline nieuwsberichten uit de dagbladen van Den Haag, Amsterdam en Utrecht gebruikt. Om beter inzicht in de werking en betekenis van de onderzoeksmethode van Hellekant Rowe te verkrijgen worden tot slot tien berichten gedetailleerder geanalyseerd. Dit met als doel om nader inzicht in de berichten te verwerven, en uitspraak te kunnen doen over de validiteit van het onderzoeksmodel en de toetsbaarheid van democratische kwaliteit.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

Dit theoretisch kader bestaat uit vier paragrafen, waarin begrippen en theorieën uiteen worden gezet die van belang zijn bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Om die te kunnen beantwoorden, is de context van lokale media van belang: wat is de functie van lokale journalistiek precies en waarom en hoe staat die eventueel onder druk? In paragraaf 2.1 wordt die functie dan ook vanuit verschillende perspectieven omschreven, en het belang van de dagelijkse, lokale krant in het bijzonder, uitgelicht. Vervolgens gaat paragraaf 2.2 in op de huidige situatie van het lokale medialandschap. Aan bod komen de maatschappelijke veranderingen en trends en de crisis in het journalistieke verdienmodel, en wat dit concreet betekent voor redacties. Vervolgens is het van belang te weten hoe die democratische kwaliteit van media precies geoperationaliseerd kan worden. Paragraaf 2.3 licht verschillende theorieën uit over waar lokale media volgens onderzoekers aan zouden moeten voldoen om van democratische kwaliteit te zijn. Wat moeten media doen om hun functie in de democratie te vervullen, hoe weten we wanneer die democratische kwaliteit onder druk staat? Tot slot wordt in de laatste paragraaf uiteengezet hoe democratische kwaliteit geoperationaliseerd kan worden, met behulp van het onderzoeksmodel van Erika Hellekant Rowe.

2.1 De functie van lokale journalistiek

De functie van journalistiek is niet eenduidig, zo wordt duidelijk in Buijs' omschrijving van de concurrentie tussen verschillende perspectieven in de nieuwsjournalistiek en nieuwsmedia (2014). Volgens Buijs kan de beoogde functie van journalistiek verschillen per perspectief. Het gaat hier om het perspectief van het professiemodel, waarin 'deskundige en goed getrainde journalisten kwaliteitsjournalistiek produceren waarin de waarheid omtrent situaties, ontwikkelingen of gebeurtenissen wordt blootgelegd'. Daarnaast bestaat het perspectief van het marktmodel, waarin 'nieuwsmedia aantrekkelijk moeten zijn en met elkaar concurreren om consumenten te trekken'. In het perspectief van het burgermodel worden volgens Buijs elementen uit de eerder genoemde modellen gekoppeld aan 'eigen waarderingen en kenmerken, die samenhangen met de betrokkenheid van het medium bij de gemeenschap van het verschijningsgebied' (Buijs, 2014: 30-31). Met name het burgermodel is volgens Buijs relevant voor regionale en lokale media, vanwege de veronderstelde bindende functie voor de gemeenschap waarin zij verschijnen (Buijs, 2014: 31). In het burgermodel staan journalistiek en professionele waarden in dienst van democratie en burgerschap. Dit houdt in dat de journalistiek betrokken is bij het democratisch proces en burgers die erin participeren, en daarnaast de betrokkenheid en het debat van en met burgers bevordert. Ook moet de journalistiek niet alleen feitelijk informeren en duiding bieden, maar ook oplossingen en perspectieven aandragen, en publiekelijk verantwoording afleggen over keuzes en effecten (Drok, 2007: 17).

2.1.1 Verschillende functies

Binnen dat burgermodel, waarbij de taken van (lokale) journalistiek in dienst zou moeten staan van democratie, zijn volgens Van Praag drie functies van media van groot belang. Van Praag bespreekt de informatiefunctie van media, waarbij journalisten de taak hebben burgers op pluriforme wijze te informeren over voor hun burgerschap relevante gebeurtenissen en ontwikkelingen in de politiek en maatschappij. En 'daarbij dienen journalisten zeker geen passief doorgeefluik te zijn van politici' (Van Praag, 2010: 76-77). Ten tweede noemt Van Praag de expressiefunctie, waarin wensen en eisen worden weergegeven die leven in de samenleving bij burgers en groepen, waarin over politieke en maatschappelijke problemen wordt gedebatteerd en waarin publieke opinies van burgers worden

gevormd en geuit. Tot slot beschrijft Van Praag de controlefunctie, waarbij de journalist als spreekwoordelijke waakhond de overheid en andere machthebbende instituties in de samenleving volgt, controleert en ter verantwoording roept waar dat nodig is (Starr, 2009 en Van Praag, 2010: 77). In de Westerse wereld is ‘de vierde macht’ een veelgebruikte bijnaam voor de journalistiek, en de ideale journalist wordt vaak omschreven als *waakhond*, die altijd bezig met het monitoren van de politieke en economische machten namens de burgers (Hellekant e.a., 2016: 14; Nielsen, 2015: 32). Over het algemeen wordt in de journalistiek met name veel waarde gehecht aan de informatiefunctie en de controlefunctie, en in mindere mate aan de expressiefunctie, maar idealiter vervullen media ze alledrie (De Beus, Brants & Van Praag, 2011: 397).

Betrokken en geïnformeerde burgers

Hoewel andere onderzoekers andere terminologie hanteren dan die van Van Praag, onderstrepen velen met name het belang van de informerende en controlerende functie van (lokale) media. Volgens Kovach en Rosenstiel zijn ‘de kernelementen van de journalistiek de ingrediënten waardoor mensen de feiten en context van gebeurtenissen leren kennen, waardoor ze leren hoe te reageren op die informatie en leren te werken aan compromissen en oplossingen om hun gemeenschappen te verbeteren’ (Kovach & Rosenstiel, 2014: XI). “Een goed functionerende democratie is gebaat bij een goed geïnformeerde burger en een breed publiek debat waarin plaats is voor een diversiteit aan meningen”, aldus Landman, Kik, Hermans en Hietbrink (2014: 55). Lokale media kunnen mensen niet alleen informeren, maar ook actief betrekken bij de gemeenschap en het lokale politieke debat, en aansporen hier een bijdrage aan te leveren, door bijvoorbeeld op te roepen tot stemmen bij verkiezingen (Landman e.a., 2014: 57). Van Praag en Brants noemen de media een ‘onmisbaar intermediair tussen enerzijds de burgers en anderzijds de politiek-bestuurlijke elite’. Burgers spreken zelden een politicus, en zelfs een betrokken burger die weleens op de publieke tribune in de Tweede Kamer zit, of een raadsvergadering bijwoont, krijgt op die manier slechts een fractie van de politieke ontwikkelingen mee (Van Praag & Brants, 2012: 53). Andersom geldt hetzelfde; media zouden moeten verwoorden wat er leeft onder het volk, om zo verandering teweeg te kunnen brengen en de besluitvorming onder druk te zetten. Media vormen een belangrijk onderdeel van de publieke sfeer, en geven daar vorm aan. Op die manier worden wensen en eisen gearticuleerd die leven in de samenleving. Ze houden het debat op gang en vormen opinies, en creëren betrokken burgers (Van Praag & Brants, 2012: 57).

Volgens Nielsen vormen nieuwsmedia daarnaast ons gevoel ergens deel van uit te maken, van een geografische plek en sociale groepen. Ze helpen ons een weg te vinden in de gemeenschap en de daarbij behorende sociale netwerken en helpen ons te verhouden tot anderen (Nielsen, 2015: 98). Volgens Filla en Johnson is het gebruik van lokale nieuwsmedia bevorderlijk voor de betrokkenheid en de ontwikkeling van het ‘sociaal kapitaal’ van de burger. Burgers die in meerdere mate gebruik maken van nieuwsmedia zijn sneller geneigd hun gemeenschap te vertrouwen, te participeren in sociale groepen en hebben meer sociaal kapitaal dan mensen die geen gebruik maken van lokale media (Filla & Johnson, 2010: 681).

Weten is stemmen

Een democratie heeft dus goed geïnformeerde burgers nodig om te functioneren. Want, zoals Thomas Bruning het verwoordt, functioneert een lokale democratie pas werkelijk als de burger beschikt over een stem én weet op wie hij of zij die stem wil uitbrengen. “Daarvoor is een actieve lokale journalistiek noodzakelijk, die met onafhankelijke bril informeert en controleert” (Bruning,

2018). Het belang van die informatie voor de politieke betrokkenheid van burgers, wordt onderstreept door onder andere grootschalig onderzoek uit Denemarken, uitgevoerd door Bækgaard, Jensen, Mortensen en Serritzlew. Daaruit blijkt dat berichtgeving in lokale media over politiek relevante informatie, positieve invloed heeft op de kiezersopkomst bij lokale verkiezingen (Bækgaard e.a., 2014: 519). Het SVDJ onderzocht het aanbod en gebruik van lokaal nieuws en de invloed daarvan op stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Daaruit bleek dat mensen die voornamelijk regionale en lokale media gebruiken, de trouwste stemmers waren en het hoogste opkomstpercentage vertegenwoordigden. Onder de mensen die geen of nauwelijks lokaal nieuws volgen, lag dit percentage bijna drie keer zo laag (SVDJ, 2018). Amerikaans onderzoek uit 2010, van Filla en Johnson, deelt een vergelijkbare conclusie. Mensen met toegang tot een dagelijkse lokale krant zijn sneller geneigd te gaan stemmen bij lokale verkiezingen dan mensen die dat niet hebben (Filla & Johnson, 2010, 688). Volgens Bækgaard, Jensen, Mortensen en Serritzlew is die stijging niet zozeer te wijten aan de informatie an sich, als wel aan het feit dat de algemene mate van interesse stijgt zodra politiek wordt besproken en op een neutrale en relevante manier aan bod komt. De Deense onderzoekers stellen dat neutrale feiten wellicht minder betrokkenheid creëren, maar er uiteindelijk wel voor zorgen dat de kiezers beter in staat zijn een mening te vormen over politieke ontwikkelingen dan wanneer dergelijk nieuws in een sensationeel en spannend jasje gestoken wordt (Bækgaard e.a., 2014, 519). Uit de conclusie van het onderzoek van het Stimuleringsfonds van de Journalistiek bleek hetzelfde: “Burgers die nieuws consumeren, hebben meer vertrouwen in de politiek; burgers die daarbij ook lokaal nieuws consumeren, zijn ook meer geïnteresseerd in de lokale politiek” (SVDJ, 2018).

2.1.2 Het belang van de dagelijkse, lokale krant

Ondanks het feit dat hun redactionele middelen en hun publiek krimpen, waarover in paragraaf 2.2 meer, worden dagelijkse kranten volgens Nielsen steeds belangrijker voor lokale journalistiek en lokale politieke informatieomgevingen, omdat ze in toenemende mate dagelijks verslag doen van lokale publieke gebeurtenissen. Nielsen verwoordt het als volgt: “Het volk heeft toegang tot informatie nodig om betrokken te zijn in deze complexe wereld, vooral als ze een actieve burger willen zijn in de democratie. Dat geldt op lokaal niveau, maar ook voor regionaal, nationaal en internationaal niveau (Nielsen, 2015: 2).” Ze worden misschien niet langer meer gerekend tot de mainstreammedia, aangezien op veel plekken de meerderheid van de mensen de lokale krant niet beschouwt en gebruikt als bron van informatie. Nielsen spreekt echter toch over *keystone media*, de media die de primaire leveranciers zijn van een specifiek en belangrijk soort informatie en daarmee ook voorzien in de dekking van andere media. Daarmee reikt hun bereik dus veel verder dan hun eigen directe publiek. Verreweg het meeste onafhankelijke en professioneel geproduceerde nieuws over lokale publieke gebeurtenissen dat beschikbaar is komt oorspronkelijk slechts van één bron: de lokale krant (Nielsen, 2015: 1).

Volgens Paek, Yoon en Shah participeren sociaal actieve, betrokken mensen meer in het publieke leven in gemeenschappen met een sterke lokale printmedia cultuur. Dat geldt volgens hen ook voor mensen die zelf geen lokale krant lezen. Immers, hoe meer mensen praten met andere mensen over informatie uit de media, hoe groter de totale impact van die media op sociale actie. Informatie bereikt mensen nou eenmaal vaak mond-op-mond. Hoe levendiger de lokale printmedia cultuur, hoe groter de kans dat sociaal actieve mensen nieuws tot zich nemen en bediscussiëren, zelfs als ze die informatie niet in de eerste plaats zelf hebben vergaard uit de media (Paek, Yoon & Shah, 2005: 597).

2.1.2 Samenvatting

Dat lokale media van vitaal belang zijn voor de democratie, en daarmee een democratische functie te vervullen hebben, zijn veel onderzoekers het, samengevat, over eens. Wat die democratische functie precies omvat, is een tweede. Volgens sommige onderzoekers ontlenen lokale media hun democratisch belang voor een groot deel aan de informerende taak die ze zouden moeten vervullen, waardoor burgers weloverwogen beslissingen kunnen nemen. Ook de controlerende rol wordt veel genoemd: lokale media zouden als waakhond van de overheid moeten dienen door deze op de voet te volgen en, waar nodig, ter verantwoording te roepen. Anderen focussen in meerdere maten op het sociale aspect: mensen moeten zich verbonden voelen met hun gemeenschap en kunnen participeren in gesprekken. Idealiter gaan deze drie aspecten hand in hand met elkaar in dienst van de (lokale) democratie, zoals Nielsen het verwoordt: “Lokale media bieden informatie over lokale publieke gebeurtenissen, trachten lokale elite verantwoordelijk te houden, bieden een forum voor discussie en verbindt gemeenschappen met elkaar (Nielsen, 2015: 1).” Bruning noemt de lokale journalistiek ‘de zuurstof die een florerende gemeenschap nodig heeft’. “Om ervoor te zorgen dat burgers zich verbonden, gehoord en geïnformeerd voelen” (Bruning, 2018).

2.2 De bedreigingen voor de lokale journalistiek

Nu we weten wat de democratische functie van lokale media zou moeten omvatten en inhouden, is het interessant inzicht te krijgen in de staat van lokale media en de mogelijke bedreigingen voor media die daaraan ten grondslag liggen. In deze paragraaf wordt uitgelicht wat die bedreigingen precies zijn en wat ze volgens onderzoekers precies voor gevolgen kunnen hebben voor (lokale) media. Ook worden onderzoeken van het SVDJ besproken, naar de stand van lokale journalistiek in Nederland.

In het publieke debat zijn de zorgen over of lokale en regionale media en hun, in de vorige paragraaf besproken, belangrijke functie in de democratie nog kunnen vervullen niet van de lucht. Bruning beargumenteert in een opiniestuk in *De Volkskrant* dat de rol van de journalistiek in steeds meer gemeenten marginaal wordt. Volgens Bruning ontbreekt het veel gemeenten aan menskracht om ‘de politieke agenda te volgen, thema’s die in wijken spelen te signaleren en de handel en wandel van gemeente, politici en lokale organisaties volwaardig te monitoren’ (Bruning, 2018). In sommige gemeenten, zoals Almere, de zevende stad van Nederland, is überhaupt geen journalistieke redactie meer te vinden. In de overige gemeenten werken over het algemeen op de regionale en lokale dagbladredacties 50 procent minder journalisten dan pakweg twee decennia geleden. De hedendaagse journalistiek wordt in het algemeen gekarakteriseerd door toenemende onrust en zowel positieve als negatieve veranderingen. Hoewel de werkwijze van lokale media afwijkt van die van internationale en nationale media, lopen ze tegen dezelfde problemen en uitdagingen aan (Lauterer, 2006: 248-249). Diepgaande transformaties zijn van grote invloed op alle vlakken van het vakgebied, waaronder de economische gezondheid van de journalistiek, de condities en zelfkennis van de journalisten, het vermogen om op te treden als waakhond van de macht, de betrokkenheid van de journalist, diens relatie met het publiek en z’n toekomstperspectief (Wahl-Jorgensen e.a., 2016: 809). Wat die diepgaande transformaties precies omvatten, heeft Nico Drok in *De toekomst van de journalistiek* (2007) omschreven.

2.2.1 Algemene veranderingen en specifieke trends

Volgens Drok ligt aan de bedreigingen van de journalistiek een verschuiving in de publieke nieuwsbehoefte ten grondslag. Die verschuiving omschreef hij al in 2007, in navolging van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Het gaat om een algemene maatschappelijke dynamiek, door Drok gedefinieerd als 'vijf i's', die volgens hem van grote invloed zijn op de journalistiek: informatisering, informalisering, internationalisering, intensivering en individualisering. Informatisering heeft steeds meer invloed op de belangrijkste functie van journalistiek: het verspreiden van informatie. Organisaties, waaronder de overheid, communiceren in toenemende mate met het publiek zonder de bemiddeling van de journalistiek. Ook hebben burgers zelf allerlei varianten van informatieverspreiding gevonden, zoals bloggen. Informalisering is volgens Drok te herkennen aan de verkleining van sociale afstanden en aan het vervagen van de grenzen tussen publiek en privé. Dat leidt tot fundamenteel andere sociale verhoudingen tussen bijvoorbeeld arts en patiënt, leraar en student, maar ook tussen journalist en burger. Gezag en geloofwaardigheid komen niet langer vanzelfsprekend verbonden aan de functie, maar moeten volgens Drok telkens opnieuw verdiend worden. Door internationalisering worden internationale, maar ook subnationale niveaus steeds belangrijker. 'Dus', zoals Drok het omschrijft: 'Europa en de regio, de wereld en de wijk' (Drok, 2007: 11). Gevestigde netwerken worden van minder belang, ingesleten routines wat betreft onderwerpkeuze moeten vernieuwd en nieuwe bronnen moeten worden aangeboord. Met intensivering doelt Drok op de groeiende behoefte aan spanning, beleving en emotie die is terug te vinden in onze cultuur. Binnen de journalistiek kan dat voor lastige dilemma's zorgen, zoals emotie versus feit, beleving versus reflectie en luchtig versus diepgang. Ten slotte noemt Drok individualisering: "Geïndividualiseerde consumenten willen individuele informatieproducten", aldus Drok. "Maar dat is niet de natuurlijke biotoop voor journalistiek. Die bestaat uit gemeenschappen van mensen die op de een of andere manier een vorm van binding hebben of willen krijgen" (Drok, 2007: 12). Drok is van mening dat onder journalisten lange tijd betrekkelijk weinig aandacht is geweest voor deze maatschappelijke ontwikkelingen, waardoor goede kansen om het tij te keren te laat of helemaal niet zijn genomen. "Dat kan beletten dat potentiële bedreigingen worden omgevormd tot nieuwe mogelijkheden", aldus Drok (Drok, 2007: 11-12).

Naast de beschreven vijf i's wijst Drok op trends in de journalistiek zelf, die hij voor het overzicht categoriseert als de 'vier c's': concurrentie, concentratie, convergentie en commercie. De hoeveelheid beschikbare informatie is met de komst van het internet exponentieel toegenomen. Mensen leiden echter ook drukkeren levens; tijd voor consumptie van al die informatie neemt af. "De toenemende concurrentie die hieruit voortvloeit, vergroot het risico van vervlakking en kluitjesvoetbal. Om de concurrenten voor te zijn, wordt aan zorgvuldigheid ingeleverd. De vereiste werksnelheid werkt bovendien stereotypering in de hand. Om toch nog aandacht te trekken, worden grenzen verlegd. Een negatieve spiraal is geboren" (Drok, 2007: 12). De door fusies en overnames ontstane concentratie heeft het aantal machtige spelers in de media drastisch verminderd. Concentratie is volgens Drok een bedreiging voor de pluriformiteit, en werkt vervreemdend bovendien. Veel media verdwijnen uit het stadsbeeld en betrekken een kantoorpark op een industrieterrein, waardoor de afstand met de buitenwereld groot wordt. Vervolgens noemt Drok convergentie: mensen halen hun gratis nieuws van het multimediale internet. Nieuws in de vorm van tekst, geluid en vele verschillende vormen van beeld. Nieuwe media dwingen functieverhuizingen af onder de traditionele media. Tot slot noemt Drok de volgens hem sterkste ontwikkeling: de invloed van commercie. Media zijn bedrijven die geld moeten verdienen. Drok: "Grote investeerders kopen omroepen en uitgeverijen op. En vervolgens komen de return on investment en de

shareholder's value in het centrum van de belangstelling" (Drok, 2007: 13). Die commerciële druk en machtsovername zorgen voor meer emotie, sensatie en amusement in de media, hetgeen volgens Drok ten koste gaat van de diepgang van de journalistieke content (Drok, 2007: 13).

2.2.2 Internet en crisis in het verdienmodel

Ook andere onderzoekers beschrijven de trends van Drok als concrete bedreigingen voor de internationale, nationale, maar ook lokale journalistiek. De opkomst van het internet lijkt de kern van de breuk in het journalistieke verdienmodel te zijn. Wat begon bij lokale huis-aan-huisbladen en de landelijke dagbladen *Spits* en *Metro*, kon met de komst van internet uitgroeien tot een grote bedreiging voor betaalde nieuwsmedia: gratis nieuws voor iedereen. "Van globaal tot lokaal, van algemeen tot zeer specifiek, van zeer hoge tot zeer lage kwaliteit. Al dan niet vermengd met reclame en advertorials, maar allemaal nieuws zonder bijbetaling", aldus De Jong en Koetsenruijter (2019: 5). In een tijd waarin vrijwel iedereen toegang heeft tot het internet, en dus tot een overdosis aan gratis nieuws, is het lastig publiek en adverteerders te verleiden tot het betalen voor een nieuwsmedium op papier (Beunders, Van der Horst & De Kleuver, 2015: 13).

Volgens Karin Wahl-Jorgensen, hoogleraar journalistiek aan de Universiteit van Cardiff, en haar collega's, spelen de problemen in het verdienmodel van de journalistiek echter al decennia, maar zijn die na de crisis van 2007 extra aangescherpt. Noodzakelijke bezuinigingen moesten gemaakt worden. De uitdagingen en bedreigingen voor het economische model van de journalistiek heeft geresulteerd in een groeiende werkdruk, waarbij werkgelegenheid onzeker is en steeds meer verantwoordelijkheid terechtkomt op de schouders van slecht betaalde freelancers. Wahl-Jorgensen e.a. spreken van 'deprofessionalisering van de journalistiek', met vele economische en ethische vragen als gevolg (Wahl-Jorgensen e.a., 2016: 810). "Hoe meer compromissen een redactie op financieel gebied moet maken, hoe meer dat ook moet op ethisch gebied", aldus Starr (Starr, 2009: 29). De Jong en Koetsenruijter spreken van een 'verschraling in het lokale nieuws'. Zij stellen dat de afgelopen jaren op meerdere plekken is geconstateerd dat lokale nieuwsbedrijven niet in staat zijn om op een adequate manier te voorzien in de nieuwsbehoefte, omdat daar de middelen niet voor zijn (De Jong & Koetsenruijter, 2017: 37).

Volgens Bruning heeft dat grotendeels te maken met de door Drok genoemde 'door fusies en overnames ontstane concentratie: "Regionale en lokale journalistieke redacties hebben zich de afgelopen jaren noodgedwongen moeten terugtrekken uit dorpen en stadswijken. Omdat die kantoren nu op afgelegen industrieterreinen liggen en journalisten te vaak verhalen vanachter hun bureau moeten schrijven en moeten voldoen aan productienormen, redacties zijn gehalveerd en er beperkt budget is voor freelancers, is meelopen in de wijk er niet meer bij", aldus Bruning (Bruning, 2016).

De geëmancipeerde mediagebruiker

Een technologische reactie, in de vorm van innovatie, is van vitaal belang. En dat is precies waar met name lokale media zijn achtergebleven. "Digitaal is op een enkele witte raaf na geen serieus alternatief opgestaan", aldus Bruning. "Gevolg is dat de burger over een overvloed aan informatie beschikt, maar per saldo matig geïnformeerd achterblijft" (Bruning, 2018). Volgens Gerard Oonk, journalist en media-adviseur, maakt de technologie het mogelijk om de journalist als poortwachter van het nieuws te omzeilen. "De waakhond van de democratie ligt aan een steeds kortere ketting", aldus Oonk. "De razendsnelle opkomst van internet heeft onze informatiedistributie en -ontvangst

op de kop gezet. De tijd is voorbij dat massamedia hun boodschap naar het publiek konden 'duwen'. De mediagebruiker is geëmancipeerd ten opzichte van de professionele journalistiek" (Oonk, 2007: 113). Volgens Wahl-Jorgensen e.a. had dat geen probleem hoeven zijn. Ze betogen dat het internet juist had kunnen zorgen voor meer participatie van- en meer interactie met het publiek, maar dat dat in de praktijk minder gebeurt dan verwacht. De mainstreammedia worden nog altijd gedomineerd door wat Wahl-Jorgensen en haar collega's 'elitebronnen' noemen: prominente politici en hun woordvoerders. Dit is niet veranderd, ondanks het feit dat de komst van sociale media en andere technologieën meer participatie juist zouden kunnen faciliteren en verbreden (Wahl-Jorgensen e.a., 2016: 810).

De consument versus de staatsburger

Daarnaast noemen Wahl-Jorgensen e.a. een andere belangrijke bedreiging voor de journalistiek als gevolg van de financiële problemen waar ze mee kampt, namelijk het vervagen van de grens tussen onafhankelijke journalistiek en reclame, activisme en propaganda, als gevolg van bedrijven en overheden die optreden als investeerders. Zeker op lokaal niveau vormt dit een grote bedreiging, waar de professionele journalistiek het economisch al helemaal zwaar heeft en in grote mate afhankelijk zijn van dergelijke geldschieters (Wahl-Jorgenson e.a., 2016: 810). Een overheid als investeerder heeft als risico politieke verslaggeving die meer gericht lijkt op politieke tactiek en campagnenieuws dan op vergroten van het inzicht van burgers in voor hen relevante thema's (Drok, 2015: 23). Zoals De Jong en Koetsenruijter het omschrijven: "Draait de journalistiek om informeren, controleren en binden, bij communicatie en voorlichting gaat het om informeren met het oog op beïnvloeding van percepties en opvattingen van de burgers" (De Jong & Koetsenruijter, 2019: 7). Een bedrijf als investeerder heeft als risico een verregaande commercialisering van de journalistiek. Volgens Van Praag zorgen deze ontwikkelingen op de mediamarkt ervoor dat redacties in meerdere mate alleen nog aandacht hebben voor primeurs, reclame, schandalen, fraude of falend beleid (Van Praag, 2012: 58). Dat leidt tot een journalistiek die in toenemende mate geïnteresseerd is in de burger als consument en waarin het publiek louter de rol van ontvanger krijgt toebedeeld (Drok, 2015: 23; Van Praag, 2012: 55). Deze verschuiving kan volgens Van Praag verregaande gevolgen kan hebben voor de houding van de burger tegenover politici en overheid. Van Praag betoogt dat 'voor een consument zijn eigen belang centraal staat, terwijl een staatsburger in een democratie geacht wordt te denken in politieke prioriteiten en algemeen belang, en zich medeverantwoordelijk voelt voor de overheid en de samenleving.' Van Praag: "een burger die steeds als consument wordt aangesproken, zal zich ook in relatie met de politiek steeds meer als consument gaan gedragen" (Van Praag, 2012: 56).

2.2.3 Onderzoek van het SVDJ naar de stand van de lokale journalistiek

Bovenstaande conclusies worden concreet onderschreven door eerder onderzoek van het SVDJ naar de stand van lokale journalistiek in Nederland. Het SVDJ presenteerde in 2015 onder leiding van Quint Kik en Lammert Landman een driedelig onderzoek naar online lokale en regionale journalistiek, *Nieuwsvoorziening in de regio 2013*. Geconcludeerd werd dat in kleine gemeente niet of nauwelijks verslag wordt gedaan van politieke zaken. In gemeenten met minder dan 50.000 inwoners bleek nieuws over lokaal beleid vrijwel geheel te ontbreken. Volgens Kik en Landman is het te wijten aan het gebrek aan financiële middelen bij lokale media dat ze verzuimen in te springen in de gaten die regionale media wegens bezuinigingen laten vallen. Waar in de grotere gemeenten, met meer dan 100.000 inwoners, nog meerdere media te vinden zijn die verslag doen van lokaal beleid, treedt bij kleinere gemeenten een sterke daling op van zowel het aantal online

nieuwsberichten in het algemeen, als de berichten over lokaal beleid in het bijzonder. Daarnaast bleek het online nieuws voor zeventig procent te bestaan uit zogenoemde ‘kortjes’: nieuwsberichten van maximaal 140 woorden. Achtergronden bij het nieuws (zo’n 400 woorden) besloegen 12 procent van het nieuws, en werden vrijwel alleen aangetroffen in grotere gemeenten.

Een andere conclusie van het onderzoek was dat nieuwsarme plaatsen in het land, waar dus al amper nieuws wordt geproduceerd, niet of nauwelijks nieuwe media-initiatieven aantrekken. Ook zijn regionale media steeds minder in staat in de uithoeken van Nederland aanwezig te zijn, waardoor de journalistieke rol op dergelijke plekken vooral wordt vervuld door zogenoemde *hyperlocals*: zelfstandige nieuwssites gerund door particulieren. Ook die zijn in veel gevallen geen lang leven beschoren; volgens de onderzoekers raken hyperlocals vaak na enkele maanden in financiële problemen door een gebrek aan technische en bedrijfskundige kennis. Andersom geldt overigens hetzelfde: nieuwe initiatieven komen op nieuwsrijke plekken wél van de grond. Dat er steeds meer nieuwsaanbieders zijn, is overigens geen indicatie voor de hoeveelheid nieuws. De meeste aanbieders blijken niet in staat eigen maatschappelijk relevant nieuws te produceren. Er wordt dan ook veel content één op één overgenomen van andere media of media beperken zich in grote mate tot cultuur- en 112-nieuwtjes (Kik en Landman, 2013).

Nieuwsvoorziening in de regio 2013 beperkte zich tot het online aanbod. In 2015 publiceerde het SVDJ daarnaast ook *Nieuwsvoorziening in de regio 2014*, waarin ook het offline aanbod aan lokale en regionale media werd geanalyseerd. De onderzoekers, Landman, Kik, Hermans en Hietbrink, onderzochten het nieuwsaanbod en de nieuwsbehoefte in de regio, en de relatie tussen bestuurders van gemeenten en de lokale en regionale media. Het rapport bevat vergelijkbare conclusies met het eerdere onderzoek. In grotere gemeenten is er gemiddeld vier keer zoveel nieuws over lokaal bestuur beschikbaar dan in kleine gemeenten. Burgers woonachtig in plaatsen met minder dan 50.000 inwoners (dat gaat om zo’n 8 miljoen Nederlanders) krijgen weinig lokaal nieuws onder ogen. Regionale media verslaan het beste de stad waarin ze gevestigd zijn, en hebben door bezuinigingen weinig aandacht voor het achterland. Lokale media zijn niet in staat die gaten op te vullen, evenmin als de hyperlocals. Ook is er weinig diversiteit aan onderwerpen, genres en en bronnen, ondanks het feit dat uit gebruikersonderzoek blijkt dat consumenten juist daar behoefte aan hebben.

Het onderzoek werd uitgevoerd in twee fases: ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 en in een ‘nieuws neutrale’ periode in de zomer die erop volgde. In de aanloop naar en tijdens de verkiezingsperiode werd er nauwelijks meer aandacht besteed aan lokaal bestuurlijk nieuws. Volgens de onderzoekers is dat zorgelijk, daar dat bij uitstek nieuws betreft dat burgers nodig hebben om hun stem te bepalen. Daarnaast werden het maatschappelijk middenveld, deskundigen en actieve burgers maar sporadisch opgevoerd als bron; het waren vooral de politici die het hoogste woord voerden in de media. Op basis van het onderzoek naar de relatie tussen media en gemeentebestuurders valt vooral op dat wethouders en raadsleden onafhankelijke lokale en regionale media van cruciaal belang vinden voor het functioneren van de lokale democratie. Bestuurders stellen echter ook dat zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de berichtgeving over gemeentelijke onderwerpen achteruit gaat. Zo neemt het aantal contactmomenten tussen gemeentebestuurders en journalisten af, waarmee het begrip voor elkaars rol in het geding komt. De onderzoekers concluderen dat de maatschappelijke functie van de journalistiek – waarmee ze

doelen op de kritische stem die de lokale overheid controleert – onder druk staat (Landman e.a., 2015).

2.2.4 Samenvatting

Uit deze paragraaf komt naar voren dat diepgaande transformaties van grote invloed zijn op het journalistieke vakgebied. De economische gezondheid van de journalistiek, de condities van journalisten, het vermogen om op te treden als waakhond van de macht, de betrokkenheid van de journalist, diens relatie met het publiek en z'n toekomstperspectief (Wahl-Jorgensen e.a., 2016: 809) staan onder druk. Daar liggen verscheidene maatschappelijke veranderingen aan ten grondslag. De toenemende informatisering, informalisering, internationalisering, intensivering en individualisering zijn van grote invloed op de journalistiek (Drok, 2007: 11). Daarnaast merken verschillende onderzoekers trends in het vak zelf op. De toenemende concurrentie, de tendens tot verdere concentratie, de convergentie van media en de groeiende invloed van commercie zijn aspecten waar de lokale journalistiek niet altijd een antwoord op lijkt te hebben (Drok, 2007: 12; Drok, 2015: 23, Van Praag, 2012: 55-58; Wahl-Jorgenson e.a., 2016: 810). De opkomst van het internet lijkt de kern van de breuk in het journalistieke verdienmodel te zijn, met wat onderzoekers 'deprofessionalisering van de journalistiek', en 'verschraling in het lokale nieuws' noemen tot gevolg (De Jong & Koetsenruijter, 2017: 37; Wahl-Jorgensen e.a., 2016: 810). Uit verscheidene onderzoeken van het SVDJ blijkt dat redacties noodgedwongen bezuinigingen moeten maken en vernieuwingen uitblijven juist daar waar ze het hardst nodig zijn: op lokale redacties op nieuwsarme plekken. De onderzoekers concluderen dat politieke verslaggeving in lokale media vaak ondermaats is, waarmee de maatschappelijke functie volgens de onderzoekers onder druk komt te staan (Kik en Landman, 2013; Landman e.a., 2015).

2.3 Hoe kunnen lokale media die democratische functie vervullen?

Dat lokale media een belangrijke democratische functie te vervullen hebben, is gebleken uit de eerste paragraaf van dit theoretisch kader. In de daaropvolgende paragraaf is besproken dat diezelfde media echter uitdagingen voor hun kiezen krijgen waarop ze niet altijd een adequaat antwoord hebben, waardoor de vraag rijst of ze nog wel in staat zijn die democratische functie te vervullen. Een logische vervolgvraag is hoe je precies kunt bepalen of die (lokale) media daartoe in staat zijn. Om die te kunnen beantwoorden, is het eerst van belang inzicht te krijgen in wanneer volgens onderzoekers journalistiek, vanuit democratisch oogpunt, van kwaliteit is. Waar moeten media en journalisten volgens onderzoekers aan voldoen om hun democratische functie te vervullen? Zijn er manieren om dergelijke ideeën te operationaliseren?

2.3.1 De definitie van democratische kwaliteit

De opvattingen over wanneer berichtgeving vanuit democratisch oogpunt waardevol is, en voorziet in wat de burger nodig heeft, zijn op verschillende manieren omschreven, maar lijken in de basis allemaal redelijk overeen te komen. Zoals Anderson en Lacy en Rosenstiel het verwoorden en blijkt uit deze paragraaf, is kwaliteit een breed, relatief en lastig definieerbaar begrip. Voor critici is het lastig om materiaal te beoordelen als "hoogwaardig" of "laagwaardig" van kwaliteit, omdat een eenduidige definitie en dus een objectieve manier van meten ontbreken, stelt Anderson (Anderson, 2013: 7). Kwaliteitsjournalistiek kan op verschillende manieren worden omschreven, en sommige definities zijn relevanter dan andere binnen bepaalde nationale of culturele contexten (Anderson, 2013: 7; Lacy & Rosenstiel, 2015: 10/54). Verschillende onderzoekers, waaronder Anderson (2014), Lacy en Rosenstiel (2015), Costera Meijer (2013) en Napoli e.a. (2017) hebben echter een poging

gedaan concreet te verwoorden en samen te vatten waar kwaliteitsjournalistiek precies aan zou moeten voldoen. Ieder verwoorden zij wat zij noemen kwaliteitseisen, of criteria voor democratische kwaliteit in nieuwsberichten. Ze zullen allen hier worden uitgelicht.

Anderson

Om te beginnen benoemt Anderson in *The future of quality news journalism: a cross-continental analysis* een vijftal criteria, 'de vijf c's en één a': comprehensibility, context, causality, comparativeness, comprehensiveness en accuracy. Anderson is van mening dat media in een participatieve democratie te allen tijde oog moeten hebben voor *accuracy*. Een nieuwsbericht moet zo accuraat mogelijk zijn. Ook als het actueel nieuws betreft dat het medium als eerste wil brengen en er dus enige haast is geboden bij het produceren van een artikel, mag het geen fouten bevatten. Met *comprehensibility* bedoelt Anderson dat de nieuwsproductie van zodanige kwaliteit moet zijn qua structuur en uitleg, dat het begrijpelijk is voor de gemiddelde intelligente lezer. Er dient daarnaast volgens Anderson voldoende *context* geboden te worden, waarin alle relevante belangen en historische, politieke en culturele achtergronden uiteen gezet worden. Dat kan in de productie zelf, of verspreid over verschillende berichten om zo een compleet beeld van de gehele context te vormen. Met *causality*, ofwel oorzakelijkheid, doelt Anderson op het belang dat alle oorzakelijke factoren in het verhaal belicht moeten worden. Anderson zet vervolgens het belang van *comparativeness*, of vergelijkbaarheid, uiteen: er mag geen eenzijdige visie gepresenteerd worden, maar er moeten verschillende standpunten over de nieuwsgebeurtenis aan bod komen. Alleen zo kunnen de nieuwsconsumenten een weloverwogen vergelijking maken. Tot slot noemt Anderson *comprehensiveness*; een nieuwsverhaal moet zo uitgebreid als nodig belicht worden: alle relevante vragen moeten worden gesteld en beantwoord (Anderson, 2014: 22-23).

Lacy en Rosenstiel

De theorieën over kwaliteitsjournalistiek van zowel onderzoekers, als professionals uit het vak, die Lacy en Rosenstiel bespreken in de uitgebreide literatuurstudie *Defining and Measuring Quality News Journalism*, komen redelijk overeen met het rijtje van Anderson. Lacy en Rosenstiel stellen echter voornamelijk voorop dat er geen sluitende definitie is van de term 'kwaliteitsjournalistiek', en omschrijven journalistieke kwaliteit als een kwestie van gradatie: het ligt niet zo eenvoudig als wel of niet van kwaliteit zijn (Lacy & Rosenstiel, 2015: 11). Wel destilleren ze een aantal kwaliteitseigenschappen die al decennia terugkomen in de literatuur en die, volgens hen, nog altijd niet zijn ingehaald door de tijd (Lacy & Rosenstiel, 2015: 57-58):

-*Diversiteit, diepgang en draagwijdte*: door de hoeveelheid en verscheidenheid aan geciteerde bronnen, invalshoeken, perspectieven en nieuwsonderwerpen in berichten te meten, kan volgens Lacy en Rosenstiel een beeld geschetst worden van de rijkheid en intellectuele onafhankelijkheid van de berichtgeving van het betreffende medium. Ook wordt zo duidelijk in hoeverre het medium al dan niet vooringenomen is over bepaalde zaken en hoeveel tijd en moeite er in een productie is gestoken. De diversiteit van vertelvormen kan iets zeggen over de creativiteit van een medium, en in hoeverre een medium gebruikmaakt van nieuwe technologieën die kunnen zorgen voor meer diepgang in de berichtgeving (Lacy & Rosenstiel, 2015: 58).

-*Transparantie*: in hoeverre zijn nieuwsmedia bereid om bewijs te delen met het publiek, om bronnen te specificeren en openheid te geven over in hoeverre het nieuws dat ze verschaffen geverifieerd is? Transparantie zegt, stellen Lacy en Rosenstiel, iets over hoe eerlijk nieuwsorganisaties zijn over wat ze niet weten en niet kunnen verifiëren (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59).

-*Interactiviteit*: Lacy en Rosenstiel beargumenteren dat het cruciaal is dat het publiek kan reageren op het nieuws dat ze tot zich nemen. In hoeverre dat mogelijk is, zegt volgens de onderzoekers iets over hoe het medium in de gemeenschap staat, en openstaat voor gesprekken, commentaren en suggesties van het publiek (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59).

-*Vrijheid, verantwoordelijkheid en onafhankelijkheid*: om te bepalen of media vrij en onafhankelijk zijn, en of ze hun verantwoordelijkheden nemen, zou het volgens Lacy en Rosenstiel wederom nuttig kunnen zijn om bijvoorbeeld de hoeveelheid en verscheidenheid aan perspectieven en invalshoeken te meten. Daarnaast stellen de onderzoekers dat je bijvoorbeeld met het meten van of en hoe media hun rol van waakhond vervullen, ook uitspraak zou kunnen doen over deze kwaliteitseigenschap (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59).

Napoli, Stonbely, McCollough en Renninger

De criteria van Napoli, Stonbely, McCollough en Renninger komen overeen met de criteria van Anderson en Lacy en Rosenstiel. Het verschil is echter dat het er minder in aantal zijn, maar deze specifiek geoperationaliseerd zijn. In *Local journalism and the information needs of local communities: towards a scalable assessment approach* presenteren Napoli e.a. een methode om kwaliteit van lokale media te meten. Om uitspraak te kunnen doen over in hoeverre media voorzien in de informatiebehoefte van lokale gemeenschappen, noemen Napoli e.a. drie kwaliteitscriteria die uitspraak doen over die berichtgeving, namelijk 1) of de berichten origineel zijn; 2) in hoeverre de berichten gaan over de lokale gemeenschap en 3) of de onderwerpen van de berichten één van Friedlands Critical Information Needs (CIN'S) (Friedland, 2012: 40) betreffen (Napoli e.a., 2017: 382). Bij het eerste kwaliteitscriterium, originaliteit, gaat het om het bepalen of nieuwsmedia zelf content publiceren in plaats van deze één op één over te nemen van andere media, gemeenten, bedrijven, et cetera. Het tweede kwaliteitscriterium is erop gericht te bepalen welke lokale media 'truly local' zijn, en de inwoners van de gemeenschap voorzien van nieuws en informatie over en direct relevant aan hun gemeenschap. Het derde kwaliteitscriterium heeft betrekking op de CIN'S die Friedland e.a. (2012) aan de hand van een literatuurstudie heeft opgesteld. Napoli e.a. stellen dat een bericht, om te voorzien in de informatiebehoefte, één van de volgende acht onderwerpscategorieën dienen aan te snijden: noodgevallen en publieke veiligheid, gezondheid, onderwijs, transport en infrastructuur, milieu en ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, maatschappelijke informatie en politiek (Friedland e.a, 2012: 6-7; Napoli e.a., 2017: 383).

Costera Meijer

Tot slot wijkt ook het rijtje criteria van Costera Meijer af van de voornoemde rijtjes. In *Waardevolle Journalistiek voor de regio. Onderzoek naar nieuwsbereik, nieuwswaardering en kwaliteit van regionale en lokale journalistiek* formuleert Costera Meijer zeven nieuwscriteria voor kwaliteitsjournalistiek. Ze doet dit echter op andere wijze dan de andere onderzoekers die in deze paragraaf aan bod komen. Haar onderzoek naar in hoeverre Zeeuwse en Friese nieuwsmedia voldoen aan de wensen van het publiek richt zich namelijk op specifieke nieuwswensen, -verwachtingen en -behoefte van burgers op het gebied van regionale en lokale journalistiek. Die wensen, verwachtingen en behoeften werkte Costera Meijer uit naar zeven nieuwscriteria voor kwaliteitsjournalistiek, om inzicht te krijgen in in hoeverre het nieuwsaanbod beantwoord aan de behoeften van het publiek (Costera Meijer, 2013: 56-57). Het gaat hier om de volgende criteria:

-*Belangrijke regionale thema's*: als het gaat om nieuwsinhoud, zijn burgers geïnteresseerd in het regionale en lokale nieuws op het gebied van de volgende thema's: kwaliteit van de zorg; leven en dood; kwaliteit van onderwijs; natuur en leefomgeving; recreatie en sport; veiligheid;

geloofsgemeenschappen; wonen; verkeer; economische situatie; werk en werkgelegenheid; regionale trends en historische achtergronden (Costera Meijer, 2013: 57-58).

-*Verticale regionale verankering*: het nieuws wordt gegrond in de regio zelf, hetgeen de vertrouwdheid met de regio bevordert (Costera Meijer, 2013: 61-62). “Door mensen van fysieke oriëntatiepunten te voorzien, leren de nieuwkomers hun naaste omgeving kennen en de langer ingezetenen vinden het prettig om belangrijke landmarks te herkennen. Voor beide groepen ondersteunt dit hun ‘thuisgevoel’”, aldus Costera Meijer (2013: 62).

-*Horizontale regionale verankering*: het nieuws wordt verbonden met eerdere verhalen of toekomstige ontwikkelingen. Costera Meijer stelt dat ‘het publiek samenhang wil ervaren in het nieuws, dat wil zeggen tussen de nieuwsberichten’ (Costera Meijer, 2013: 61 & 66). Zo is het voor de burger makkelijker om zijn of haar leven en die van anderen te plaatsen en te verhouden (Costera Meijer, 2013: 66).

-*Regionale identiteit*: voor bewoners van een stad of regio is het van belang thema’s waar zijzelf en hun medebewoners mee te maken hebben terug te zien in de media. Zo worden hun vraagstukken en verdiensten serieus genomen, en het kan het gevoel van trots op de stad of regio, en de band daarmee, versterken (Costera Meijer, 2013: 73).

-*Representatie*: burgers kunnen geraakt worden door het juist wel of juist niet voorkomen van hun eigen groep in het nieuws. Als burgers zich gehoord en gezien voelen door de media, verstrekt dit hun betrokkenheid bij het medium en het gevoel mee te tellen als inwoner van de regio of stad (Costera Meijer, 2013: 79).

-*Gesprek van de dag*: Costera Meijer omschrijft dat ‘het gesprek van de dag’ onder journalisten ambivalente reacties oproept. “Enerzijds wordt aangegeven dat de onderwerpen die onder dit label passen eigenlijk geen nieuws zijn. (...) Aan de andere kant is er een gevoel dat je bij dit soort onderwerpen acte de presence moet geven” (Costera Meijer, 2013: 88). Hoe banaal het soms ook kan zijn, het gesprek van de dag vervult volgens Costera Meijer een belangrijke sociale functie, en burgers stellen aandacht voor dergelijke onderwerpen door een medium op prijs (Costera Meijer, 2013: 88).

-*Werking van de regio*: Costera Meijer stelt tot slot dat burgers meer dan alleen feitelijk nieuws willen lezen, maar ook willen begrijpen hoe de regio ‘werkt’. Men wil zich oriënteren op de impliciete en expliciete regels van de regio of lokale samenleving, om zich zo een beter beeld te kunnen vormen van hun leefomgeving en zich daaraan aan te passen (Costera Meijer, 2013: 86).

2.3.2 Samenvatting

In deze paragraaf is een grote hoeveelheid criteria besproken die volgens onderzoekers uitspraak kunnen doen over democratische kwaliteit van (lokale) journalistiek. Wat opvalt is dat veel criteria overlap hebben met elkaar.

Anderson (2014: 22-23)	Lacy en Rosenstiel (2015: 58-59)	Napoli e.a. (2017: 382-383)	Costera Meijer (2013: 56-88)
Accuraatheid	Diversiteit	Originaliteit	Belangrijke regionale thema's
Begrijpelijkheid	Diepgang	Betrekking op de lokale gemeenschap	Verticale regionale verankering
Context	Draagwijdte	Eén van de CIN's als onderwerp	Horizontale regionale verankering
Vergelijkbaarheid	Transparantie		Regionale identiteit
Compleetheid	Interactiviteit		Representatie
	Vrijheid		Gesprek van de dag
	Verantwoordelijkheid		Werking van de regio
	Onafhankelijkheid		

Onderzoekers hanteren vaak weliswaar andere terminologie dan hun collega's, maar in de kern komen de lijstjes met criteria vaak grotendeels op hetzelfde neer. Anderson noemt accuraatheid, begrijpelijkheid, context, vergelijkbaarheid en compleetheid (Anderson, 2014: 22-23). Lacy en Rosenstiel achten diversiteit, diepgang, draagwijdte, transparantie, interactiviteit, vrijheid, verantwoordelijkheid en onafhankelijkheid als belangrijkste peilers voor democratische kwaliteit (Lacy & Rosenstiel, 2015: 57-59). De definities van de termen die Anderson en Lacy en Rosenstiel hanteren, komen grotendeels overeen. Lastig aan de criteria van zowel Anderson, als die van Lacy en Rosenstiel, is dat ze niet verder geoperationaliseerd zijn. Ze worden uitgebreid toegelicht waarom het van belang is dat die aspecten terugkomen in journalistieke content, maar hoe ze concreet zijn terug te vinden en te meten zijn in journalistieke content, blijft in het midden. Concreter zijn de drie criteria van Napoli e.a.: een bericht voldoet volgens hen aan de basisbeginselen van journalistieke democratische kwaliteit als de berichten origineel zijn, gaan over de lokale gemeenschap en als onderwerp één van Friedlands CIN's bespreken (Napoli e.a., 2017: 382-383). Nadeel van deze criteria is dat ze beperkter zijn. Uit de eerder in het theoretisch kader besproken theorieën blijkt dat, om burgers optimaal te informeren over belangrijke kwesties in hun leefomgeving, ook aspecten als diversiteit aan bronnen en perspectieven van belang zijn, waardoor mensen een weloverwogen mening kunnen vormen. De criteria die Napoli e.a. noemen zijn hierbij zeker van belang te noemen, maar of ze toereikend genoeg zijn om uitspraak te doen over democratische kwaliteit in z'n geheel, is de vraag. Ook de zeven criteria van Costera Meijer hebben overlap met de criteria van de andere onderzoekers. Volgens haar zijn belangrijke regionale thema's, verticale regionale verankering, horizontale regionale verankering, regionale identiteit, representatie, gesprek van de dag en werking

van de regio de belangrijkste aspecten waaraan aandacht dient te worden besteed in lokale journalistieke content. Echter blijven ook bij Costera Meijer die aspecten beperkt tot tamelijk abstracte criteria, die niet verder geoperationaliseerd zijn (Costera Meijer, 2013: 56-88).

De conclusie van deze paragraaf komt neer op het feit dat alle ideeën van de besproken onderzoekers over wat democratische kwaliteit in lokale journalistiek precies inhoudt, grotendeels overeenkomen. De vraag is nu of dergelijke criteria verder te operationaliseren zijn, en democratische kwaliteit op die manier meetbaar is. De Zweedse onderzoekster Hellekant Rowe biedt een model waarin de ideeën over democratische kwaliteit geoperationaliseerd zijn. De criteria zijn grotendeels in lijn met de besproken andere theorieën. Vanwege die redenen is ervoor gekozen in dit scriptieonderzoek de validiteit van het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe te onderzoeken. In de volgende paragraaf wordt het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe uitgelicht.

2.4 Het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe

Hoewel zowel Anderson, als Costera Meijer, als Lacy en Rosenstiel eigenschappen uiteenzetten waar kwaliteitsjournalistiek vanuit democratisch oogpunt aan zou moeten voldoen, is dat nog altijd geen concrete manier om kwaliteit daadwerkelijk te meten. Daarvoor dient het begrip 'kwaliteit' verder geoperationaliseerd te worden. De methode van Napoli en collega's biedt wel een geoperationaliseerde definitie van kwaliteit, maar is met een drietal criteria aan de hand waarvan die kwaliteit gemeten kan worden, beperkt. Het kan waardevol zijn om, als je uitspraak wil doen over kwaliteit van journalistieke berichten, deze berichten te beoordelen op meer dan alleen originaliteit, lokaliteit en onderwerp. Het onderzoek *The state of local journalism*, van de Zweedse onderzoekster Erika Hellekant Rowe van de Universiteit van Karlstad, gaat dan ook verder dan het onderzoek van Napoli e.a. (2017). Met behulp van een kwantitatieve inhoudsanalyse onderzocht Hellekant Rowe het complete lokale nieuwsaanbod in drie Zweedse gemeenten op zeven willekeurig gekozen dagen tussen 1 juli 2014 en 30 juni 2015 (Hellekant Rowe, 2016: 27). Doel hiervan was inzicht te krijgen in in hoeverre Zweedse aanbieders van lokaal nieuws tegemoetkomen aan de nieuwsbehoeften van burgers in een vrije democratie (Hellekant Rowe, 2016: 9). Hellekant Rowe stelde een methodisch analysemodel op waarmee volgens de onderzoekster uitspraak gedaan kan worden over de democratische en sociale kwaliteit van berichtgeving, en antwoord gegeven kan worden op de vraag: bevatten de lokale journalistieke media de democratische en sociale benodigdheden die we van ze verwachten?

Om een beeld te krijgen van de democratische kwaliteit van de lokale journalistiek, stelde Hellekant Rowe een zevental criteria op die volgens de onderzoekster uitspraak doen over 'of lokale media de democratische benodigdheden bevatten die van ze verwacht worden' (Hellekant Rowe, 2016: 7).

Allereerst onderzocht Hellekant Rowe wie precies het nieuws leveren in de drie gemeenten. Ze bracht de verschillende nieuwsproducenten in kaart en of ze zelf nieuws produceren of content overnemen van andere media. Ten tweede werden de onderwerpen van de onderzochte berichten in kaart gebracht, evenals de verhouding tussen wat Hellekant Rowe 'democratisch relevante', ofwel politieke, onderwerpen noemt, en andere onderwerpen. Vervolgens gebruikt Hellekant Rowe drie dimensies, ontwikkeld door de onderzoekers Reinemann, Stanyer, Scherr en Legante (2012), om te meten in hoeverre journalisten aandacht besteden aan democratische waarden in hun teksten, en om inzicht te krijgen in de focus en stijl van de berichten (Hellekant Rowe, 2016: 22). Die drie dimensies zijn door Reinemann e.a. (2012) ontwikkeld om zogenoemd *hard news* van *soft news* te

onderscheiden. Hellekant Rowe verkiest de term democratisch relevant boven hard news, vandaar dat die benaming ook in dit onderzoek gehanteerd wordt (Hellekant Rowe, 2016: 21-22). De eerste dimensie is gericht op vier variabelen voor democratisch relevant nieuws, die dienen terug te komen in berichten om 'democratisch relevant' te zijn:

1. twee of meer maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk onderwerp;
2. (uitvoerende, wetgevende of rechterlijke) autoriteiten die betrokken (zouden kunnen) zijn bij de besluitvorming over het betreffende maatschappelijke onderwerp;
3. een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma dat relevant is aan het onderwerp;
4. de mensen of groepen die belang hebben bij het voorgestelde of gerealiseerde besluit, maatregel of programma (Reinemann e.a., 2012: 237).

In de focusdimensie maakt Hellekant Rowe onderscheid tussen berichten die geframed worden vanuit maatschappelijke relevantie en berichten die geframed zijn vanuit individuele relevantie. Daarnaast maakt ze onderscheid in berichten waarin een nieuwsgebeurtenis als iets thematisch wordt omschreven, en berichten waarin dat gebeurt als episodisch, dus als een opzichzelfstaande gebeurtenis. Vanuit democratisch oogpunt is het volgens Hellekant Rowe wenselijk om gebeurtenissen te beschrijven vanuit een maatschappelijk en thematisch perspectief, om nieuwsgebeurtenissen zo in een bredere maatschappelijke context te plaatsen. In de stijldimensie bepaalt Hellekant Rowe of er een persoonlijke of onpersoonlijke stijl wordt gehanteerd in de berichten, en of het een opiniërende of neutrale stijl betreft (Hellekant Rowe, 2016: 23) (zie bijlage 2).

Vervolgens gaat Hellekant Rowe na wat de originaliteit van de berichtgeving is. Hier wordt bepaald of de berichtgeving echte journalistieke content is, geproduceerd door een redacteur van het betreffende medium, of wellicht uit de koker van de gemeente afkomstig is of gewoon verkapte reclame is (Hellekant Rowe, 2016: 23). Tot slot bracht Hellekant Rowe in kaart hoeveel en wat voor soort bronnen er worden aangehaald in de berichten.

Zoals uiteengezet in de inleiding, bestaat dit onderzoek uit drie onderdelen:

1. Een kwantitatieve inhoudsanalyse van nieuwsberichten van alle lokale nieuwsaanbieders in drie van de vier grote steden, uitgevoerd in opdracht van en in samenwerking met het SVDJ voor het G4-onderzoek;
2. De toepassing van de criteria van Hellekant Rowe op de resultaten van het G4-onderzoek;
3. Een analyse van vijf berichten die volgens de criteria van Hellekant Rowe wel de democratische behoeften bevatten, en vijf berichten die dat volgens die criteria van Hellekant Rowe niet bevatten. Dit om uitspraak te kunnen doen over de validiteit van het onderzoeksmodel en de toetsbaarheid van democratische kwaliteit. Dit onderdeel had uiteraard ook uitgevoerd kunnen worden met behulp van een consumentenonderzoek. De tien berichten hadden voorgelegd kunnen worden aan een groep nieuwsconsumenten, om zo te onderzoeken in hoeverre de uitkomsten van het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe overeenkomen met de perceptie van nieuwsconsumenten. Wegens de omvang van dit scriptieonderzoek is er echter voor gekozen om de berichten zelf op inhoudelijk niveau te analyseren.

3.1 Eerste onderdeel: G4-onderzoek

Het eerste onderdeel van dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van en in samenwerking met het SVDJ. In het kader van het zogeheten G4-onderzoek van het SVDJ zijn de nieuwsecosystemen van de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag in kaart gebracht. Doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de werking van nieuwsecosystemen voor lokaal nieuws en in de kwaliteit en kwantiteit van lokaal nieuws in de vier steden. Het onderzoek richt zich specifiek op de samenhang tussen aanbod en gebruik van lokaal nieuws via de kanalen van kranten, omroepen, hyperlocals en sociale media (SVDJ, 2016).

3.1.1 Onderzoekseenheden G4-onderzoek

In dit onderzoek zijn door middel van een kwantitatieve inhoudsanalyse nieuwsberichten over lokaal nieuws uit de vier betreffende steden gecodeerd. De onderzoekseenheden, in dit geval de te onderzoeken berichten, zijn geselecteerd op basis van een steekproef: gekozen is voor alle berichten met nieuws over de desbetreffende gemeente, uit de week van 12 tot en met 18 september 2016. Hierbij werden nieuwsberichten uit alle mogelijke media onderzocht, mits deze minstens wekelijks content leveren. In de analyse zijn dus zowel online als offline berichten van dag- en weekbladen, televisie- en radio-omroepen, hyperlocals en nichemediën meegenomen. Ook berichtgeving op de sociale media-kanalen van de media telden mee. Het onderzoek betrof echter nadrukkelijk alleen nieuwsberichten. Content die daarom buiten beschouwing werd gelaten waren human interest verhalen, historische verslagen zonder actueel nieuwsfeit, gemeente- of persberichten die één op één, zonder toevoeging of aanpassing waren doorgeplaatst, korte aankondigingen, advertenties en andere berichten zonder journalistieke input. Daarnaast zijn sportberichten niet relevant voor dit onderzoek, daar dit onderzoek zich toelegt op berichten die het lokale beleid aangaan, en dat type bericht nooit of zelden in de sportkatern wordt aangetroffen. Berichten die bijvoorbeeld gaan over de aanleg van een nieuw sportveld of het faillissement van een club zijn, voor zover de gemeente hierbij betrokken was, wel meegenomen in de aangelegde datasets. Dergelijke berichten spelen zich grotendeels af op gemeentelijk niveau en hebben inhoudelijk weinig of niets te maken met sport (Kik e.a. 2015: 14).

3.1.2 Kwantitatieve inhoudsanalyse

Er werd een kwantitatieve inhoudsanalyse gebruikt om nieuwsberichten van lokale media uit Amsterdam, Den Haag en Utrecht te analyseren. Kwantitatieve inhoudsanalyse richt zich op de inhoud van media, in principe los van het maakproces en het perceptieproces. Inhoudsanalyse wordt gebruikt bij onderzoek naar hoe vaak bepaalde media-inhoud in bepaalde contexten voorkomen, over verschillen en over kwantitatieve ontwikkelingen door de tijd van die inhoud. Over het ontstaan van die inhoud, over het waarom of over het effect van de inhoud zegt deze analysemethode niets (Koetsenruijter en Van Hout, 2014: 192-193). Een ander belangrijk kenmerk van kwantitatieve inhoudsanalyse is dat er betekenis wordt toegekend aan herhaling; het gaat op zoek naar frequenties en verbanden tussen die frequenties (Koetsenruijter en Van Hout, 2014: 194).

Een groep van zes studenten, waaronder ikzelf, van de master Journalistiek en Nieuwe Media van de Universiteit Leiden, was verantwoordelijk voor het codeerwerk van het onderzoekscorpus van Den Haag. Voor het onderzoek in Den Haag, werd het onderzoek uitgevoerd in Amsterdam en Utrecht. Rotterdam werd als laatste stad onderzocht. De berichten die werden meegenomen in het onderzoek werden gecodeerd op een aantal variabelen:

- gemeentenaam;
- mediumtype;
- titel nieuwsmedium;
- naam editie;
- datum;
- tijd;
- onderwerp;
- of het bericht over lokaal beleid gaat;
- titel artikel/item;
- aantal woorden/seconden;
- genre;
- aantal en soort opgevoerde bronnen.

De gedetailleerde criteria staan omschreven in de door het SVDJ opgestelde codeerinstructie, en zijn terug te vinden in bijlage 1. De onderzoeksdata werden verwerkt in een vooraf door het SVDJ opgesteld codeersheet in Excel.

3.2 Tweede onderdeel: Toepassing van de criteria

Wat algemeen verstaan wordt onder kwaliteit vanuit democratisch oogpunt, is besproken in het theoretisch kader. Een voorbeeld van hoe het begrip 'kwaliteit' geoperationaliseerd kan worden, zijn de criteria van Hellekant Rowe, die in de laatste paragraaf van het vorige hoofdstuk besproken zijn. De criteria worden in het tweede onderdeel van dit scriptieonderzoek toegepast op de datasets die zijn aangelegd in het kader van het G4-onderzoek van het SVDJ. Doel hiervan is in zicht te krijgen in hoeverre dergelijke kwantitatieve gegevens (aantal en soorten bronnen, onderwerp, etc.) iets zeggen over 'democratische kwaliteit' van teksten, en om de validiteit van het onderzoeksmodel te testen.

3.2.1 Hellekants criteria en de datasets

Een gedeelte van de criteria, of de variabelen, die Hellekant Rowe hanteert, komen terug in de datasets van het SVDJ. De eerste variabele, de verschillende nieuwsmedia en of die hun eigen

nieuws produceren of overnemen van andere media (Hellekant Rowe, 2016: 9-10), heeft in de dataset betrekking op de kolommen 'titel' en 'herkomst'. Als basisregel gold al dat nieuwsmedia voor een aanzienlijk deel eigen nieuws moeten vergaren om meegenomen te worden in het onderzoek van het SVDJ. Die selectie is vooraf gemaakt (SVDJ, 2016: 6). De dagbladen in de kolom 'herkomst' is echter in de datasets van de offline dagbladen niet ingevuld, omdat die alleen eigen nieuws produceren en geen berichten overnemen van andere media. Voor de variabele 'onderwerp' wordt aan de hand van de gelijknamige kolom 'onderwerp' in de dataset bepaald welke onderwerpen het vaakst en het minst vaak voorkomen. Ook wordt onderzocht hoe vaak de onderwerpen voorkomen die Hellekant Rowe aanmerkt als 'democratisch relevant'. Onder deze noemer schaarst Hellekant Rowe bestuur & financiën, economie en sociale zaken, waar Hellekant Rowe zorg & welzijn, minderheden & integratie, werkgelegenheid en onderwijs onder verstaat (Hellekant Rowe, 2016: 10). Na het onderwerp wordt de democratische relevantie van de berichten bepaald, aan de hand van de vier criteria voor democratisch relevant nieuws van Reinemann e.a. (2012). Omdat deze variabele niet te koppelen is aan een kolom in de datasets, worden de berichten hiervoor opnieuw op tekstniveau gecodeerd. Hetzelfde geldt voor de variabelen 'focus' en 'stijl'.

De variabele 'originaliteit', waarbij Hellekant Rowe doelt op de authenticiteit van de berichtgeving (Hellekant Rowe, 2016: 11), is evenmin als zodanig terug te vinden in de dataset van het SVDJ, omdat deze selectie vooraf is gemaakt. In de datasets werden alleen berichten meegenomen die echt nieuws bevatten; reclame, advertenties en persberichten werden bij voorbaat achterwege gelaten. De laatste variabele die Hellekant heeft aangemerkt als criterium voor democratische kwaliteit, is de hoeveelheid en verschillende soorten 'bronnen' (Hellekant Rowe, 2016: 11). Die zijn wel gecodeerd en opgenomen in de dataset. Er is in de datasets onderscheid gemaakt tussen een tiental verschillende soorten bronnen, te weten overheid (bestuur), politici, bedrijven, maatschappelijke organisaties, deskundigen, andere media, burger als voorbijganger (vox-pop), burger als betrokkene of ooggetuige, burger als vertegenwoordiger en burger als participant (SVDJ, 2016: 14-15).

Variabelen van Hellekant Rowe (2016: 22-24)	Hoe bepaald?
Variabele 1: nieuwsmedia en nieuws afkomstig van medium zelf of overgenomen van ander medium?	Kolommen 'titel' en 'herkomst' in de dataset en selectie vooraf
Variabele 2: onderwerp	Kolom 'onderwerp' in de dataset
Variabele 3: democratische relevantie	Gecodeerd aan de hand van vier criteria: 3.1. Twee of meer maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk onderwerp; 3.2. (uitvoerende, wetgevende of rechterlijke) Autoriteiten die betrokken (zouden kunnen) zijn bij de besluitvorming over het betreffende maatschappelijke onderwerp; 3.3. Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma dat relevant is aan het onderwerp; 3.4. De mensen of groepen die belang hebben bij het voorgestelde of gerealiseerde besluit, maatregel of programma (Reinemann e.a., 2012: 237).
Variabele 4: focus	Gecodeerd aan de hand van twee criteria: 1. Maatschappelijke relevantie versus individuele relevantie; 2. Thematische framing versus episodische framing.
Variabele 5: stijl	Gecodeerd aan de hand van twee criteria: 1. Persoonlijke stijl versus onpersoonlijke stijl; 2. Opiniërende/expressieve stijl versus neutrale/rationele stijl.
Variabele 6: originaliteit	Selectie vooraf en kolom 'genre' in de dataset
Variabele 7: bronnen	Kolom 'bronnen' in de dataset

3.2.2 Onderzoekscorpus

Voor dit onderzoek maak ik gebruik van drie datasets van het G4-onderzoek, te weten die van de lokale, papieren edities van de grootste dagbladen van de steden Amsterdam, Utrecht en Den Haag. De datasets van Rotterdam waren bij aanvang van dit onderzoek nog niet compleet, en worden niet meegenomen in dit onderzoek. De online berichten, op de websites en sociale media-kanalen, van de te onderzoeken dagbladen zullen ook niet mee worden genomen in dit onderzoek, daar bijna alle berichten op de website van het betreffende medium één op één worden overgenomen uit de dagelijkse krant. Het uiteindelijke onderzoekscorpus van dit scriptieonderzoek beslaat in totaal 407 berichten, geproduceerd door in totaal drie media: voor Amsterdam Het Parool, voor Den Haag AD Haagsche Courant en voor Utrecht AD Utrechts Nieuwsblad. In de week van 12 tot en met 18 september verschenen in Het Parool in totaal 145 offline berichten in de dagbladen, in AD Haagsche Courant waren dat er 135 en in AD Utrechts Nieuwsblad 127.

3.3 Derde onderdeel: Analyse van berichten

Nadat de berichten zijn getoetst aan de hand van de variabelen voor democratische kwaliteit van Hellekant Rowe, wordt er een analyse uitgevoerd op vijf berichten die voldoen aan alle criteria van Hellekant Rowe, en dus volgens Hellekant Rowe voorzien in de democratische behoefte van burgers, en op vijf berichten die niet of nauwelijks voldoen aan die criteria. Volgens Hellekant Rowe zeggen de variabelen uit haar onderzoek iets over de democratische kwaliteit van nieuwscontent. Het is interessant de berichten die – volgens het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe – wel en niet van democratische kwaliteit zijn te onderwerpen aan een nadere observatie, en te analyseren wat er opvalt aan die berichten. Dit heeft als doel de validiteit van de onderzoeksmethode van Hellekant Rowe te toetsen. Zijn er aspecten die, in het licht van de andere theorieën, verder opvallen? Meet de onderzoeksmethode daadwerkelijk de democratische kwaliteit die het beoogt te meten?

3.5 Verschillen met het Zweedse onderzoek

Dit scriptieonderzoek wijkt op een aantal aspecten af van het Zweedse onderzoek. Om te beginnen is het Zweedse onderzoek er niet alleen op gericht democratische kwaliteit te bepalen, maar ook sociale kwaliteit van nieuwsberichten. Dit onderzoek is alleen gericht op democratische kwaliteit. De categorie 'sport' niet is meegenomen in de datasets van het onderzoek van het SVDJ, worden sportberichten ook in dit scriptieonderzoek buiten beschouwing gelaten. Ten tweede is ervoor gekozen om, gezien de beperkte omvang van dit onderzoek, alleen de offline berichten van de grootste krant per stad (Den Haag, Amsterdam en Utrecht) te analyseren. In tegenstelling tot het Zweedse onderzoek, waarin alle geproduceerde journalistieke content uit de drie gemeenten van de onderzoeksdagen is meegenomen. Ook besteedt Hellekant Rowe in het resultatenhoofdstuk extra aandacht aan de berichten over criminaliteit. Wegens de beperkte omvang van dit scriptieonderzoek wordt ook dat onderdeel in dit onderzoek achterwege gelaten.

3.6 Betrouwbaarheid

Gezien de omvang van het onderzoekscorpus van het G4-onderzoek is het codeerwerk verdeeld over verschillende studentcodeurs van verschillende onderwijsinstellingen. Om mogelijke verschillen in codeerstijl tussen de codeurs onderling te beperken, zijn de codeurs voorafgaand aan de codeerfase getraind en getest. In een aantal bijeenkomsten analyseerden de codeurs bij wijze van oefening dezelfde nieuwsberichten die vervolgens gezamenlijk werden besproken. Om de kwantitatieve inhoudsanalyse op een systematische en controleerbare manier te laten verlopen, gebruiken de codeurs tijdens het coderen de door het SVDJ ontwikkelde codeerinstructie (SVDJ, 2016. Zie bijlage 1). Deze codeerinstructie diende als handleiding tijdens de codeerfase, en omschrijft precies hoe de codeurs te werk moesten gaan en welke criteria, categorieën en definities gehanteerd werden bij het aanleggen van de datasets¹. Na afloop van de codeerfase werden lastige berichten klassikaal besproken.

Per variabele (lokaal beleid, onderwerp, genre en aantal bronnen) is de KALPHA berekend om uitspraak te kunnen doen over de betrouwbaarheid van de codering van de codeurs. KALPHA is Krippendorff's Alpha. Hiermee kan de zogenoemde intercodeursbetrouwbaarheid (ICB) berekend worden van twee of meer codeurs. Bij een KALPHA van 0.8 spreekt men van een goede betrouwbaarheid, tot een minimum van 0.6/0.67. Onder 0.6 is de betrouwbaarheid van de codering niet goed genoeg om harde uitspraken te doen. De KALPHA van de zes codeurs van het

¹ De datasets met daarin de resultaten van de codeerfase zijn op te vragen bij de auteur van dit scriptieonderzoek.

onderzoekscorpus van Den Haag is voor een aantal onderdelen lager uitgevallen dan verwacht. De uitslagen van deze codeurs is te vinden in bijlage 3. De statistieken van vergelijkbare berekeningen voor de codeurs in Utrecht en alle codeurs gezamenlijk, zijn op te vragen bij het SVDJ.

Een aantal variabelen die Hellekant Rowe hanteert in het Zweedse onderzoek, werd niet geanalyseerd in het G4-onderzoek van het SVDJ. Die zijn voor dit scriptieonderzoek daarom alsnog door mijzelf gecodeerd. Het gaat hierbij om de variabelen democratische relevantie (3), focus (4) en stijl (5).² Deze variabelen zijn alsnog door mijzelf gecodeerd, omdat ze behoren tot de criteria van Hellekant Rowe. Hierbij diende het door Hellekant Rowe opgestelde en gehanteerde codeboek als handleiding tijdens het coderen (zie bijlage 2). Om de betrouwbaarheid van deze analyse vast te stellen, heeft een tweede, vooraf getrainde codeur onafhankelijk van mij een selectie van 25 nieuwsberichten gecodeerd. Ook deze tweede codeur heeft het codeboek als handleiding gebruikt tijdens de codeersessie. Achteraf is ook hiervan de ICB berekend. Deze variabelen scoorden allemaal een KALPHA van 0.65 of hoger. Ook deze statistieken zijn terug te vinden in de bijlage.

² Ook de datasets van variabele 3, 4 en 5 zijn op te vragen bij de auteur van dit scriptieonderzoek.

Hoofdstuk 4 Resultaten

De resultaten van de kwantitatieve inhoudsanalyse worden in de volgende deelparagrafen per variabele voor democratisch kwalitatief nieuws besproken.

4.1 Variabele 1: Nieuwsmedia en herkomst nieuwsberichten

Het Parool, AD Haagsche Courant en AD Utrechts Nieuwsblad zijn *keystone media*, die zelf content creëren en geen berichten een op een overnemen van andere media. Hierbij is vooraf een selectie gemaakt in het onderzoekscorpus van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek. Als basisregel gold dat nieuwsmedia alleen werden meegenomen in het G4-onderzoek als deze grotendeels zelf nieuws vergaren. Daarnaast werden in de datasets alleen berichten meegenomen die echt nieuws bevatten; reclame, advertenties en persberichten werden bij voorbaat achterwege gelaten. Alle 407 berichten uit het onderzoekscorpus, zijn dan ook door de betreffende nieuwsmedia zelf vervaardigd. In totaal zijn 407 berichten onderzocht in dit scriptieonderzoek.

Medium	Aantal eigen offline berichten
AD Haagsche Courant	135
Het Parool	145
AD Utrechts Nieuwsblad	127
Totaal	407

Figuur 1 Aantal eigen offline berichten per medium.

4.2 Variabele 2: Onderwerp

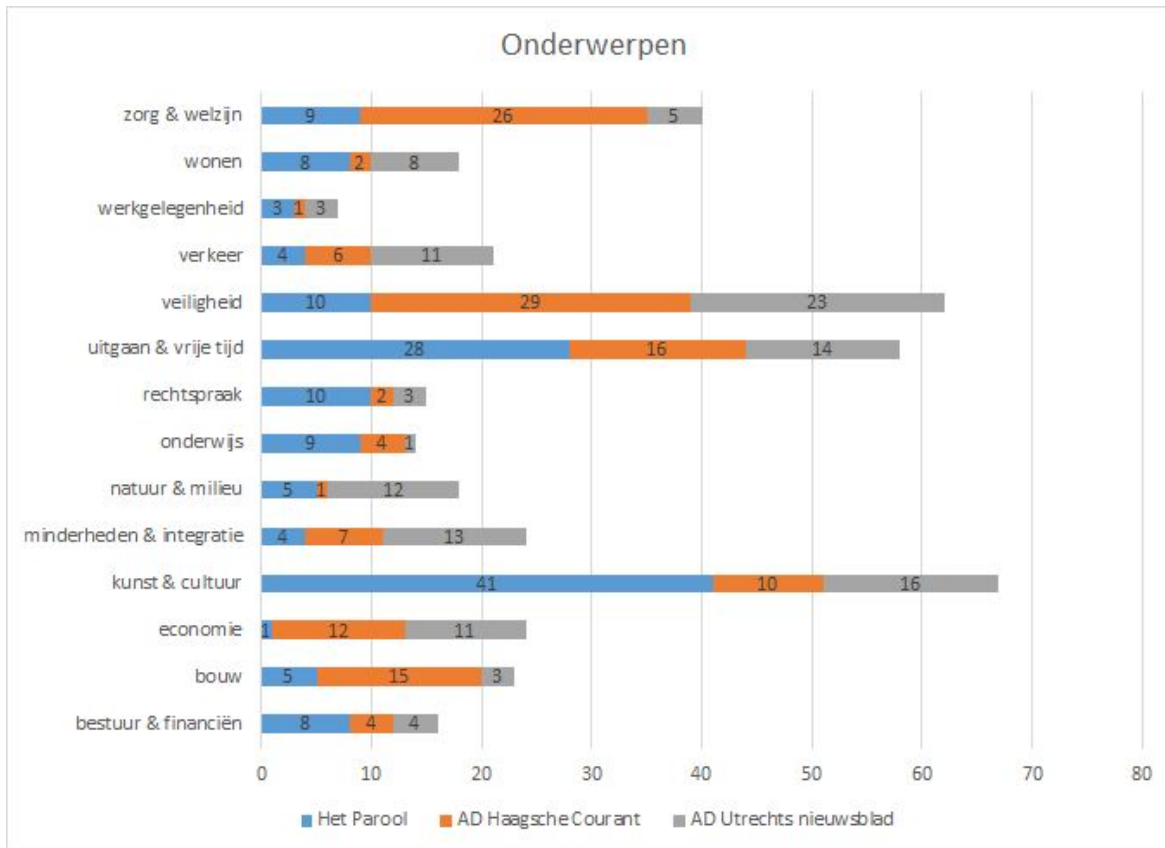
Subparagraaf 4.2.1 bespreekt hoe vaak de verschillende nieuwsonderwerpen aan bod komen in de onderzochte nieuwsberichten. In subparagraaf 4.2.2 wordt nader onderzocht hoe vaak de onderwerpen die door Hellekant Rowe worden beschouwd als ‘democratisch relevante onderwerpen’, voorkomen.

4.2.1 Verschillende onderwerpen

In figuur 2 en 3 is te zien hoe vaak de verschillende nieuwsonderwerpen gerepresenteerd werden in de nieuwsberichten. De meest voorkomende onderwerpen zijn respectievelijk ‘kunst & cultuur’ met 67 berichten, gevolgd door ‘veiligheid’ met 62 berichten, ‘uitgaan & vrije tijd’ met 58 berichten en ‘zorg & welzijn’ met 40 berichten. Opvallend is dat alle andere onderwerpen een stuk minder vaak voorkomen, zoals ‘onderwijs’ met 14 berichten, ‘bestuur & financiën’ met 16 berichten en ‘economie’ met 24 berichten. Het onderwerp ‘werkgelegenheid’ komt verreweg het minst vaak voor in de nieuwsberichten: 7 keer.

Onderwerp	Het Parool	AD Haagsche Courant	AD Utrechts nieuwsblad	Totaal
Bestuur & financiën	8	4	4	16
Bouw	5	15	3	23
Economie	1	12	11	24
Kunst & cultuur	41	10	16	67
Minderheden & integratie	4	7	13	24
Natuur & milieu	5	1	12	18
Onderwijs	9	4	1	14
Rechtspraak	10	2	3	15
Uitgaan & vrije tijd	28	16	14	58
Veiligheid	10	29	23	62
Verkeer	4	6	11	21
Werkgelegenheid	3	1	3	7
Wonen	8	2	8	18
Zorg & welzijn	9	26	5	40
Totaal	145	135	127	407

Figuur 2 Verschillende onderwerpen per medium.

Figuur 3 Gerepresenteerde onderwerpen per medium. N=407

4.2.2 Democratisch relevante onderwerpen

Hellekant Rowe beschouwt een aantal onderwerpen als democratisch relevante onderwerpen, te weten 'bestuur & financiën', 'economie' en 'sociale zaken', waar Hellekant Rowe 'zorg & welzijn', 'minderheden & integratie', 'werkgelegenheid' en 'onderwijs' onder verstaat. Figuur 4 laat zien hoe vaak deze onderwerpen worden besproken in de onderzochte nieuwsberichten. De berichten over democratisch relevante onderwerpen beslaan 29% van het totale aantal nieuwsberichten. Relatief komen de democratisch relevante onderwerpen het vaakst voor in AD Haagse Courant, met 34,8%. Daarop volgt AD Utrechts Nieuwsblad, waarin de onderwerpen 29,1% beslaan. In Het Parool is dat 23,4%.

Democratisch relevante onderwerpen	AD Haagse Courant	Het Parool	AD Utrechts Nieuwsblad	Totaal
Bestuur & financiën	4	8	4	16
Economie	12	1	11	24
Sociale zaken	31	25	22	78
Totaal	47	34	37	118
Percentage	34,80%	23,40%	29,10%	29%

Figuur 4 Democratisch relevante onderwerpen per medium.

4.3 Variabele 3: Democratische relevantie

In deze paragraaf worden de resultaten besproken die betrekking hebben op de variabele 'democratische relevantie'. Volgens Hellekant Rowe dienen er vier indicatoren in een bericht aanwezig te zijn om te kunnen spreken van 'democratische relevantie' van het bericht:

1. maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem;
2. besluitnemende autoriteiten;
3. een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma;
4. mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming (Hellekant Rowe, 2016: 40).

Uit dit onderzoek is gebleken dat 72 berichten van het totaal aantal onderzochte berichten alle vier de criteria bevatten. Dat betekent dat 17,7% van de 407 berichten onder de noemer 'democratisch relevant' geschaard kunnen worden. Zie figuur 5.

Medium	Aantal berichten dat alle vier de criteria noemt	Percentage
AD Haagsche Courant	22	16,30%
Het Parool	31	21,40%
AD Utrechts Nieuwsblad	19	15%
Totaal	72	17,70%

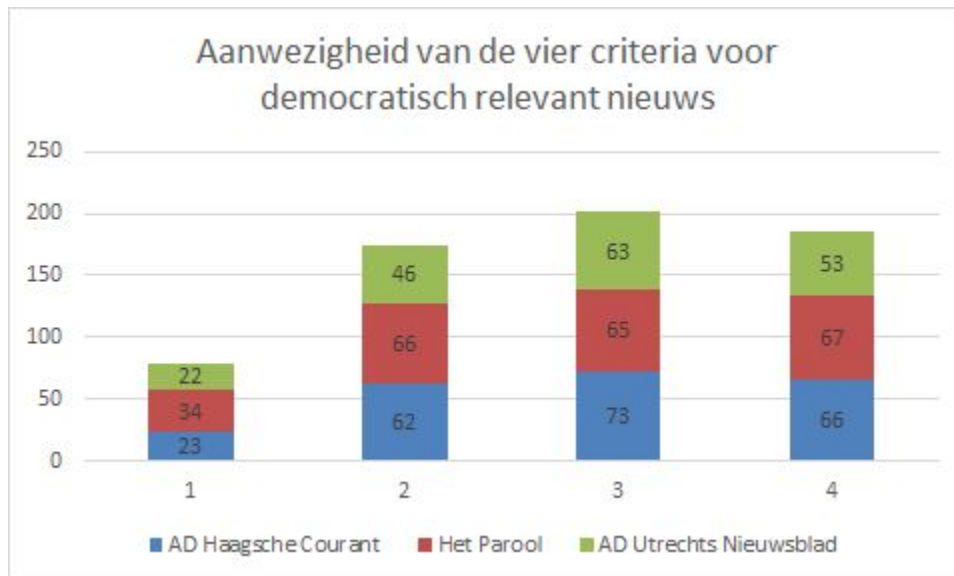
Figuur 5 Aantal en percentage berichten dat alle vier de criteria noemt.

In figuur 6 is te zien dat de berichten die alle vier de criteria bevatten, in vrijwel alle onderwerpscategorieën gerepresenteerd zijn. Alleen in de categorieën 'netwerken' en 'uitgaan & vrije tijd' kwam geen enkel bericht voor dat alle criteria noemde.

Onderwerp	AD Haagsche Courant	Het Parool	AD Utrechts Nieuwsblad	Totaal
Bestuur & financiën	0	6	0	6
Bouw	2	3	2	7
Economie	4	0	1	5
Kunst & cultuur	1	2	2	5
Minderheden & integratie	0	0	2	2
Natuur & milieu	4	2	4	10
Onderwijs	0	3	0	3
Rechtspraak	1	8	1	10
Veiligheid	6	0	0	6
Verkeer	1	0	2	3
Werkgelegenheid	0	1	1	2
Wonen	1	3	4	8
Zorg & welzijn	2	3	0	5
Totaal	22	31	19	72

Figuur 6 Berichten die alle vier de criteria voor democratisch relevant nieuws bevatten.

Om inzicht te krijgen in hoe vaak de afzonderlijke criteria in het algemeen voorkomen in de onderzochte berichten, zijn de vier criteria in figuur 7 van elkaar gescheiden. In figuur 7 is te zien dat berichten het vaakst gefocust zijn op een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma en op mogelijke betrokken actoren, maar veel minder vaak op hoe dergelijke zaken verband hebben met conflicten of discussies in de samenleving.

Figuur 7 Aanwezigheid vier criteria per medium. N=407

- 1 = maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem;
- 2 = besluitnemende autoriteiten;
- 3 = een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma;
- 4 = mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming.

4.4 Variabele 4: Focus

De vierde variabele is erop gericht te bepalen hoe het nieuws in de nieuwsberichten wordt geframed. Is dat vanuit persoonlijke relevantie of vanuit maatschappelijke relevantie? Daar geven de tabellen in paragraaf 4.4.1 inzicht in. In subparagraaf 4.4.2 wordt besproken of de nieuwsberichten episodisch of thematisch worden geframed.

4.4.1 Persoonlijke relevantie versus maatschappelijke relevantie

In figuur 8 is te zien dat van de 407 berichten die totaal zijn geanalyseerd, 283 vanuit maatschappelijke relevantie zijn geframed, dat is 69,5%. 124 berichten, 30,5%, zijn geframed vanuit persoonlijke relevantie. De democratisch relevante onderwerpen zijn voornamelijk geframed vanuit een maatschappelijk perspectief, op de categorie 'economie' na, waarover evenveel berichten vanuit persoonlijke relevantie geframed zijn. Opvallend is dat het onderwerp waarover de meeste berichten vanuit persoonlijke relevantie geframed zijn, 'veiligheid' is. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de meeste berichten die gaan over veiligheid, gaan over criminaliteit en specifieke gebeurtenissen beschrijven, die niet worden gelinkt aan grotere maatschappelijke trends en gevaren.

Onderwerp	Persoonlijke relevantie	Maatschappelijke relevantie	Totaal
Bestuur & financiën	3	13	16
Bouw	5	18	23
Economie	12	12	24
Kunst & cultuur	20	47	67
Minderheden & integratie	3	14	17
Natuur & milieu	4	20	24
Netwerken	0	1	1
Onderwijs	2	12	14
Rechtspraak	6	9	15
Uitgaan & vrije tijd	26	32	58
Veiligheid	35	27	62
Verkeer	4	17	21
Werkgelegenheid	0	7	7
Wonen	2	16	18
Zorg & welzijn	2	38	40
Totaal	124	283	407
Percentage	30,50%	69,50%	100%

Figuur 8 Persoonlijke versus maatschappelijke relevantie per onderwerp.

4.4.2 Episodische framing versus thematische framing

Uit figuur 9 valt op te maken dat het merendeel, te weten 58,7%, van de 407 onderzochte nieuwsberichten, thematisch geframed zijn, en dus niet als opzichzelfstaande specifieke gebeurtenis. Ook hier valt op dat berichten over veiligheid veelal episodisch geframed worden. De politiek relevante onderwerpen zijn, op economie na, grotendeels thematisch geframed.

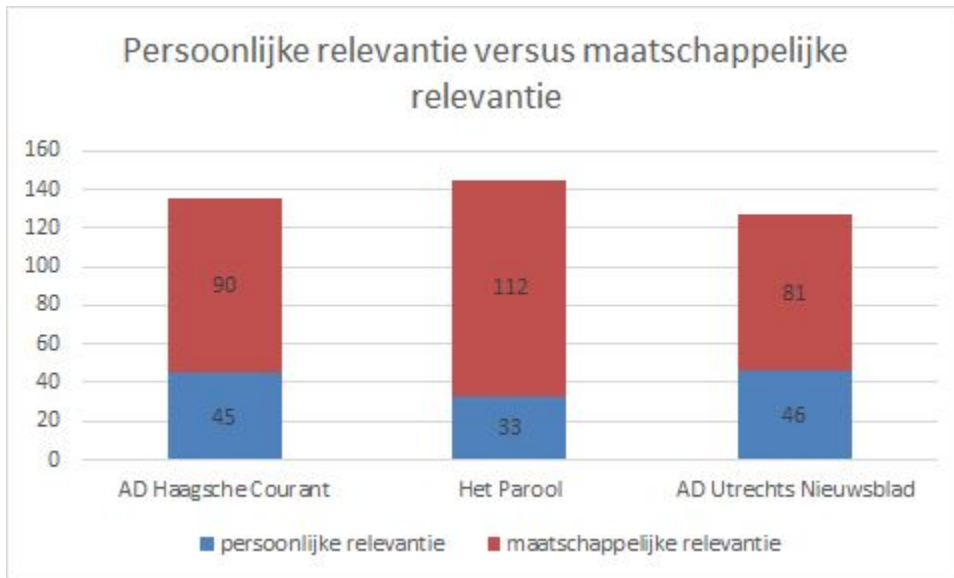
Onderwerp	Episodische framing	Thematische framing	Totaal
Bestuur & financiën	4	12	16
Bouw	7	16	23
Economie	13	11	24
Kunst & cultuur	28	39	67
Minderheden & integratie	4	13	17
Natuur & milieu	8	16	24
Netwerken	1	0	1
Onderwijs	4	10	14
Rechtspraak	5	10	15
Uitgaan & vrije tijd	23	35	58
Veiligheid	42	20	62
Verkeer	9	12	21
Werkgelegenheid	1	6	7
Wonen	5	13	18
Zorg & welzijn	14	26	40
Totaal	168	239	407
Percentage	41,28%	58,72%	100%

Figuur 9 Episodische en thematische framing per onderwerp.

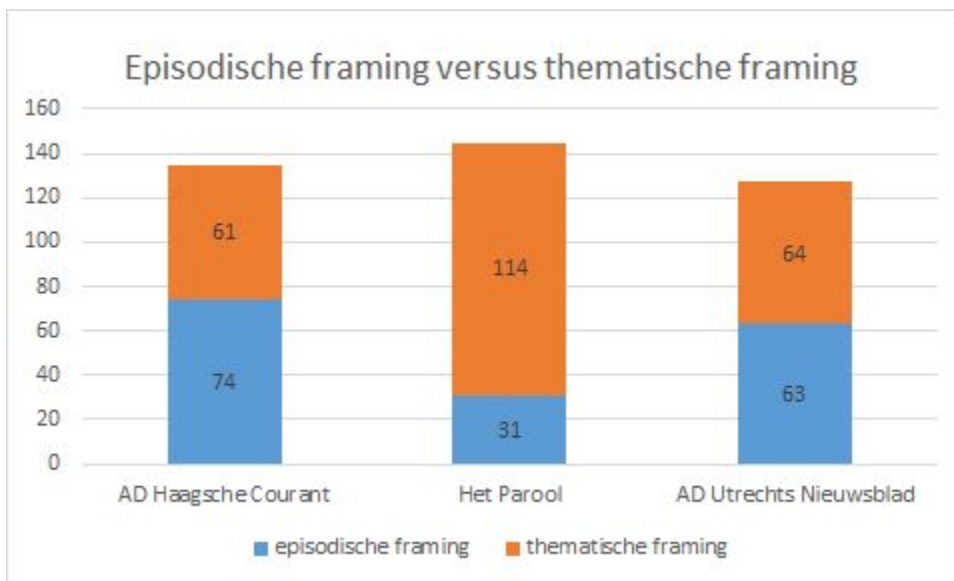
Naast elkaar

Als de twee focusvariabelen op mediumniveau naast elkaar worden gelegd, is er een aantal aspecten dat opvalt. In figuur 10 en 11 is de zien dat de ratio tussen de variabelen van AD Haagsche Courant en AD Utrechts Nieuwsblad vergelijkbaar zijn met elkaar. 66,6% van de berichten in AD Haagsche Courant is geframed vanuit maatschappelijke relevantie, en 45,2% heeft een thematische framing. Bij de berichten van AD Utrechts Nieuwsblad is dat respectievelijk 63,8% en 50,4%, en in Het Parool is dit voor beide variabele 77,2%. Mogelijk is dit verschil te wijten aan het feit dat het aandeel

berichten over veiligheid in AD Haagsche Courant en AD Utrechts Nieuwsblad aanzienlijk groter is dan in Het Parool.

Figuur 10 Persoonlijke en maatschappelijke relevantie per medium. N=407

Figuur 11 Episodische en thematische framing per medium. N=407

4.5 Variabele 5: Stijl

In subparagraaf 4.5.1 wordt besproken in hoeveel berichten een persoonlijke stijl en een onpersoonlijke stijl hanteren. In 4.5.2 wordt besproken in hoeveel berichten een opiniërende stijl gehanteerd wordt, en in hoeveel berichten een neutrale stijl.

4.5.1 Persoonlijke versus onpersoonlijke stijl

In figuur 12 staat te lezen dat in het overgrote deel, te weten 72,5%, van de 407 onderzochte nieuwsberichten, een onpersoonlijke stijl wordt gehanteerd. Alleen in de onderwerpscategorie 'zorg & welzijn' heeft het grootste gedeelte een persoonlijke stijl.

Alle media	Persoonlijke stijl	Onpersoonlijke stijl	Totaal
Bestuur & financiën	4	12	16
Bouw	4	19	23
Economie	4	20	24
Kunst & cultuur	27	40	67
Minderheden & integratie	5	12	17
Natuur & milieu	3	21	24
Netwerken	0	1	1
Onderwijs	3	11	14
Rechtspraak	1	14	15
Uitgaan & vrije tijd	24	34	58
Veiligheid	1	61	62
Verkeer	5	16	21
Werkgelegenheid	3	4	7
Wonen	2	16	18
Zorg & welzijn	26	14	40
Totaal	112	295	407
Percentage	27,50%	72,50%	100%

Figuur 12 Persoonlijke en onpersoonlijke stijl per onderwerp.

4.5.2 Opiniërende stijl versus neutrale stijl

In figuur 13 is te zien dat verreweg het grootste gedeelte van de onderzochte berichten een neutrale stijl bevat, te weten 88,9%. In geen enkele onderwerpscategorie heeft de opiniërende stijl de

meerderheid. Mogelijk is dat te verklaren door het feit dat de die stijl bijna alleen in columns en ingezonden brieven gehanteerd wordt, en die uiteraard altijd slechts een klein gedeelte van de krant beslaan.

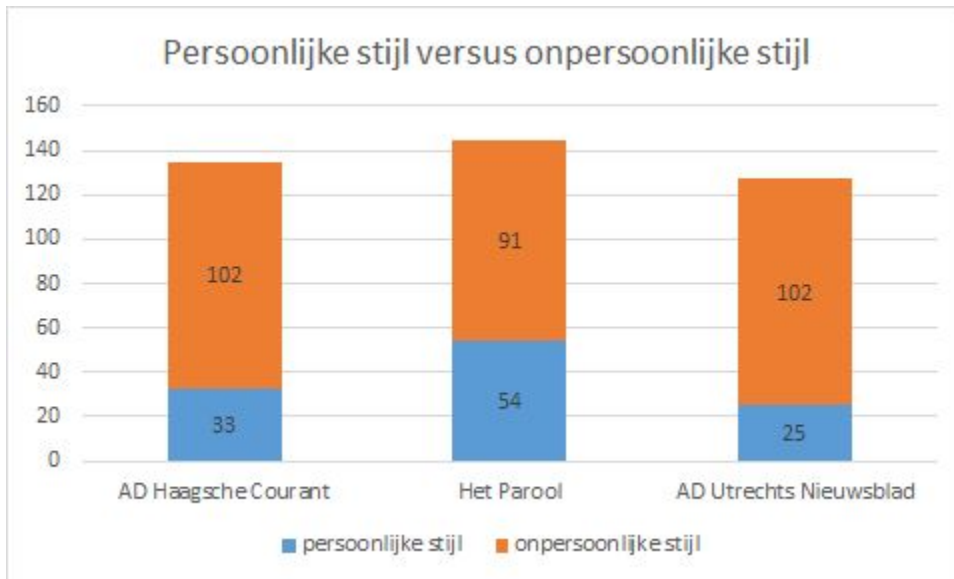
Alle media	Opiniërende stijl	Neutrale stijl	Totaal
Bestuur & financiën	4	12	16
Bouw	3	20	23
Economie	3	21	24
Kunst & cultuur	9	58	67
Minderheden & integratie	3	14	17
Natuur & milieu	3	21	24
Netwerken	0	1	1
Onderwijs	1	13	14
Rechtspraak	0	15	15
Uitgaan & vrije tijd	9	49	58
Veiligheid	1	61	62
Verkeer	3	18	21
Werkgelegenheid	1	6	7
Wonen	1	17	18
Zorg & welzijn	4	36	40
Totaal	45	362	407
Percentage	11,10%	88,90%	100%

Figuur 13 Opiniërende en neutrale stijl per onderwerp.

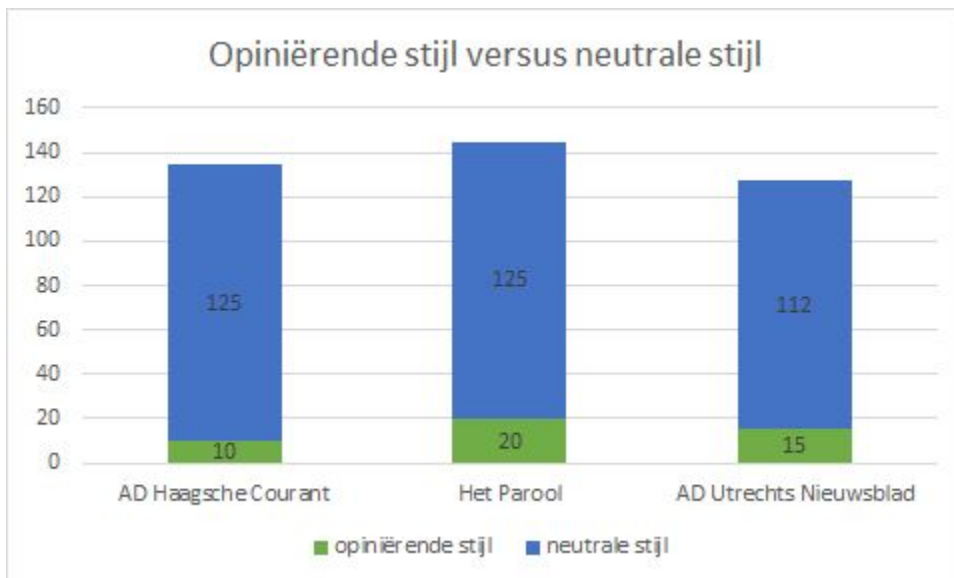
Naast elkaar

Als de twee stijlvariabelen op mediumniveau naast elkaar worden gelegd, zoals in figuur 14 en 15, is er een aantal aspecten dat opvalt. Als de resultaten van de drie media worden vergeleken, is te zien dat de ratio opiniërende stijl en neutrale stijl voor alledrie de media zeer vergelijkbaar is. Wat betreft persoonlijke stijl versus onpersoonlijke stijl zijn de verschillen wat groter. Het is logisch te noemen dat het aandeel berichten met een opiniërende stijl in alle drie de media gering is (7,4% in AD Haagsche Courant, 13,8% in Het Parool en 11,8% in AD Utrechts Nieuwsblad); een dergelijke stijl wordt vaak alleen gehanteerd in columns, recensies en ingezonden brieven. Dat zijn genres die doorgaans maar een klein gedeelte van de krant beslaan. Het is dan ook logisch te noemen dat het

aandeel berichten met een onpersoonlijke stijl dan ook groter is: in AD Haagsche Courant 24,4%, in Het Parool 37,2% en in AD Utrechts Nieuwsblad 19,7%. De onpersoonlijke stijl wordt al snel gehanteerd in genres als een verslag.

Figuur 14 Persoonlijke en onpersoonlijke stijl per medium. N=407

Figuur 15 Opiniërende en neutrale stijl per medium. N=407

4.6 Variabele 6: Originaliteit

Zoals eerder aangegeven, werd in het onderzoek van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek louter echt nieuws meegenomen. Persberichten en dergelijke werden buiten beschouwing van het onderzoek gelaten en zijn dus niet opgenomen in de datasets. Dat deze daarin niet zijn terug te vinden, betekent echter niet dat ze niet voorkwamen in de media in de onderzochte week. Er kan voor dit onderzoek echter alleen geen uitspraak over worden gedaan. Ingezonden brieven zijn wél meegenomen in de datasets, zoals te zien in figuur 16.

Medium	Eigen verhalen	Persbureau	Ingezonden brieven	Totaal aantal berichten
AD Haagsche Courant	129	0	6	135
Het Parool	140	0	5	145
AD Utrechts Nieuwsblad	121	0	6	127
Totaal	390	0	17	407

Figuur 16 Originaliteit per medium.

4.7 Variabele 7: Bronnen

In deze paragraaf wordt besproken hoeveel en wat voor soort bronnen er in de onderzochte berichten opgevoerd worden. In figuur 17 is te zien dat in 40,3% van de berichten helemaal geen bronnen worden opgevoerd. In AD Haagsche Courant is dat het geval in meer dan de helft van de berichten: 55,6%. Het Parool bevat 28,3% van de berichten geen opgevoerde bronnen, en in AD Utrechts Nieuwsblad ligt dat percentage op 37,8%.

Medium	Aantal berichten met opgevoerde bron(nen)	Aantal berichten zonder opgevoerde bron(nen)	Totaal
AD Haagsche Courant	60	75	135
Het Parool	104	41	145
AD Utrechts Nieuwsblad	79	48	127
Totaal	243	164	407

Figuur 17 Aantal berichten met en zonder opgevoerde bron(nen) per medium.

In figuur 18 staat weergegeven hoe vaak welke specifieke soort bron wordt opgevoerd. ‘Overheid (bestuur)’ en ‘burger als betrokkene of ooggetuige’ worden het vaakst opgevoerd, gevolgd door ‘bedrijven’ en ‘maatschappelijke organisaties’. Opvallend is dat de burger relatief weinig in een actieve rol wordt opgevoerd; ‘burger als vertegenwoordiger’ en ‘burger als participant’ worden beiden in het totaal aantal berichten 16 keer opgevoerd.

Soort bron	AD Haagsche Courant	Het Parool	AD Utrechts Nieuwsblad	to-taal
Overheid (bestuur)	22	25	36	83
Politici	15	11	17	43
Bedrijven	26	21	25	72
Maatschappelijke organisaties	23	32	18	73
Deskundigen	1	16	9	26
Andere media	3	4	2	9
Burger als voorbijganger (vox-pop)	0	1	17	18
Burger als betrokkene of ooggetuige	9	52	24	85
Burger als vertegenwoordiger	6	1	9	16
Burger als participant	3	8	5	16
Totaal aantal opgevoerde bronnen	108	171	162	441
Totaal aantal berichten	135	145	127	407
Gemiddeld aantal bronnen per bericht	0,8	1,2	1,3	1,1

Figuur 18 Soorten bron per medium.

In dit hoofdstuk zijn de resultaten besproken van het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe. De zeven variabelen zijn toegepast op de datasets en berichten die zijn gebruikt voor het G4-onderzoek van het SVDJ. In het volgende hoofdstuk worden vijf berichten die voldoen aan de criteria voor democratische kwaliteit van Hellekant Rowe, en vijf berichten die niet of nauwelijks voldoen, op inhoudelijk niveau geanalyseerd.

Hoofdstuk 5 Analyse van tien berichten

In dit hoofdstuk wordt in de eerste paragraaf naar aanleiding van de besproken resultaten een analyse gemaakt worden van vijf berichten die voldoen aan alle criteria van Hellekant Rowe en vijf berichten die aan geen of bijna geen van de criteria voldoen. Dit heeft als doel de validiteit van de onderzoeksmethode van Hellekant Rowe te toetsen. Zijn er aspecten die, in het licht van de besproken theorie in het theoretisch kader, opvallen? Meet de onderzoeksmethode daadwerkelijk de democratische kwaliteit die het beoogt te meten? Hierbij wordt teruggegrepen op de besproken theorieën over democratische kwaliteit uit het theoretisch kader. In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk wordt beschreven wat opviel tijdens het onderzoeksproces.³

Een zwak punt van een onderzoeksplan als deze, is de subjectieve aard ervan. Het oordeel dat na deze analyse overblijft, is lastig hard te maken en is weliswaar losjes gebaseerd op eerder in dit scriptieonderzoek besproken theorie, maar is voornamelijk gebaseerd op eigen inzichten. Voor dit scriptieonderzoek, dat beperkt van omvang, is daar echter bewust voor gekozen. Indien er meer ruimte was geweest, was een andere vorm, bijvoorbeeld een consumentenonderzoek, of een uitgebreidere analyse uitgevoerd door meerdere onderzoekers, waardevol geweest.

5.1 Analyse van vijf berichten die het best scoren

Allereerst worden vijf berichten die voldoen aan alle criteria in het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe geanalyseerd. Weergegeven wordt waarom deze berichten als beste uit de test kwamen. Ook worden deze berichten opnieuw geanalyseerd, op tekstniveau. Hoe zijn de aanwezig beoogde criteria voor democratische kwaliteit terug te vinden in de berichten? Wat valt, in het licht van de andere besproken theorieën, op aan deze berichten? Alleen berichten die volgens Hellekant Rowe een democratisch relevant onderwerp hebben zullen worden meegenomen. Het gaat hier dus om berichten met als onderwerp 'bestuur & financiën', 'economie' of 'sociale zaken' ('zorg & welzijn', 'minderheden & integratie', 'werkgelegenheid' of 'onderwijs').

Bericht 1

Bezuinigingen: oorzaak zit in grote vastgoedproblemen. 'Er is nu geen geld meer over'

Het Parool, 13-09-2016

1. Herkomst bericht: **Het Parool**
2. Onderwerp: **bestuur & financiën**
- 3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **aanwezig**
- 3.2 Besluitnemende autoriteiten: **aanwezig**
- 3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **aanwezig**
- 3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **aanwezig**
- 4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**
- 4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**
- 5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**
- 5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**
6. Origineel: **ja**
7. Opgevoerde bronnen: **4**

³ De tien geanalyseerde berichten zijn terug te vinden via:
https://drive.google.com/open?id=1Sg8l_XQNex6-zPlxQxB5cQCOUSlocJBK

Dit artikel is een uitgebreid nieuwsverhaal, van circa 600 woorden. Het artikel belicht de extra bezuinigingen van de Amsterdamse stadsdelen, om hoeveel geld het gaat, waar deze bezuinigingen vandaan komen, wie aan te wijzen is als “de schuldige” en waar de stadsdelen precies in moeten gaan snijden. Het is een onderwerp dat volgens onder andere Costera Meijer van belang is om aan te snijden, omdat burgers er in het dagelijks leven in hun directe leefomgeving mee geconfronteerd worden (Costera Meijer, 2013: 57-58). Het conflict wordt uitgebreid toegelicht, zowel in tekst, als in de graphic boven de tekst. Het artikel bevat veel informatie, zodat het droge en complexe onderwerp voor iedereen inzichtelijk wordt, hetgeen van belang is volgens onder andere Anderson (2013), die stelt dat een onderwerp van dusdanige kwaliteit moet zijn dat het begrijpelijk is voor de gemiddeld intelligente lezer (Anderson, 2013: 22). Daarnaast zorgt de diversiteit aan vertelvormen, die wordt aangebracht door de toevoeging van de graphic, voor meer diepgang in het artikel, stellen Lacy en Rosenstiel (2015: 58). Alle informatie over bedragen en onderwerpen waarop wordt bezuinigd hadden anders nooit helder uitgelicht kunnen worden, maar zorgen wel voor een extra informatielaag waardoor burgers hun wijk beter begrijpen (Costera Meijer, 2013: 86). De tekst begint met een feestelijke situatiebeschrijving van inwoners en ondernemers van de Amsterdamse wijk De Pijp, die een actieplan voor een schonere wijk presenteren aan een wethouder, terwijl diezelfde burgers geen idee hebben dat er geen budget is voor dat actieplan. Hiermee zorgt de auteur voor wat Costera Meijer ‘verticale regionale verankering’ noemt in het artikel: lezers worden voorzien van een herkenbaar oriëntatiepunt waardoor hun thuisgevoel en de herkenbaarheid worden versterkt (Costera Meijer, 2013: 62). Dat burgerperspectief wordt echter verder niet uitgewerkt tot een bron. Alleen de perspectieven van de verschillende partijen (de gemeente, de stadsdelen, de bestuurscommissies) worden uitgebreid belicht. De belanghebbenden (burgers, maatschappelijke organisaties, etc) worden alleen kort genoemd, maar hun perspectieven worden niet belicht. Er worden weliswaar vier bronnen opgevoerd in het artikel, maar die zijn alle vier aan te merken als ‘overheid (bestuur)’. Hierdoor ontbreekt een diversiteit aan perspectieven, hetgeen volgens Lacy en Rosenstiel en Costera Meijer wel van belang is (Costera Meijer, 2013: 79; Lacy & Rosenstiel, 2015: 58). Juist uit de beschrijving van de feestelijke aangelegenheid in de Pijp waarin de wrange situatie voor burgers wordt geschetst, blijkt dat het wel degelijk relevant was geweest om burgers of maatschappelijke organisaties als bron op te voeren.

Eindoordeel: Bijna alle criteria van Hellekant Rowe zijn aan te wijzen in dit bericht. Duidelijk wordt echter dat het feit dat er mensen worden genoemd die belang hebben bij een besluit (in dit geval de stadsbewoners), niets zegt over of hun perspectief daadwerkelijk wordt gerepresenteerd in het artikel. Ook het feit dat er meerdere bronnen worden genoemd, hetgeen volgens Hellekant Rowe een goed teken is, zegt in dit geval weinig over de democratische kwaliteit van het bericht.

Bericht 2

Geen euro mag op de plank blijven liggen

AD Haagsche Courant, 14-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Haagsche Courant**

2. Onderwerp: **economie**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **4**

Dit artikel is een nieuwsverhaal van circa 350 woorden. Het bericht gaat over de begroting van de gemeente Den Haag, en over het extra budget van honderd miljoen euro dat geïnvesteerd moet worden. Uitgebreid aan het woord komt een wethouder met investeringsplannen en de discussie tussen de verschillende politieke partijen met elk eigen belangen, en die het al dan niet eens zijn met waar het geld geïnvesteerd wordt. Die discussie wordt op zich helder geschetst, ware het niet dat de belangen van andere politieke partijen zeer beknopt aan bod komen. Ze worden weliswaar als bron opgevoerd, maar hun aandeel is minimaal in dit bericht. Beschreven wordt dat sommige uitgaven scepsis oproepen bij linkse partijen, die vervolgens louter in het volgende citaat genoemd worden: "PvdA, HSP en SP vrezen dat alleen 'het geleerde smaldeel' daarvan de vruchten plukt: 'Lang niet iedereen profiteert ervan als er consultancybureaus, hippe start-ups en internationale organisaties naar de stad komen', zegt PvdA-fractie leider Martijn Balster" (AD Haagsche Courant, 14-09-2016: 5). Volgens Anderson dienen nieuwsverhalen zo uitgebreid als nodig belicht te worden (Anderson, 2014: 22-23), en dat gebeurt hier niet. Dat er maatschappelijke actoren die het oneens zijn worden genoemd, hoeft dus niet veel te zeggen over de balans van perspectieven.

Daarnaast wordt in het artikel kort, in één zin, verwezen naar 'vorig jaar, toen er veel kritiek klonk op het uitstel van investeringen'(AD Haagsche Courant, 14-09-2016: 5), maar dat wordt niet nader toegelicht. Volgens Costera Meijer was dat wel van belang geweest, omdat 'horizontale regionale verankering' (connecties leggen met eerdere of toekomstige gebeurtenissen) ervoor zorgt dat burgers samenhang ervaren in het nieuws en zich er beter toe kunnen verhouden (Costera Meijer, 2013: 66)

Eindoordeel: Ook uit dit bericht blijkt dat het feit dat er meerdere bronnen zijn aan te wijzen in het bericht, en het feit dat er verschillende belanghebbende partijen worden genoemd, niets hoeft te zeggen over de balans van perspectieven.

Bericht 3

Meer aan huis behandelen, meer zelfstandig wonen bij instelling. 'Rust is beter dan rumoer'

AD Haagsche Courant, 13-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Haagsche Courant**

2. Onderwerp: **zorg & welzijn**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **2**

Dit artikel betreft een achtergrondverhaal van zo'n 950 woorden. Het bericht belicht het plan van een Haagse zorgaanbieder om uit te breiden, door 150 woningen voor psychiatrische patiënten te bouwen op eigen terrein. Dat plan is een gevolg van vrijgekomen ruimte, omdat de zorgaanbieder meer aan huis is gaan verzorgen wat het aantal opnamebedden in de psychiatrische instelling flink heeft doen afnemen. Het wordt gezien als een bezuinigingsmaatregel. De enige twee bronnen die aan het woord komen, zijn de directeur en de bestuursvoorzitter van de betreffende zorgaanbieder. Zij krijgen eigenlijk voornamelijk de kans om in circa 950 woorden de beschuldiging dat het om een bezuinigingsmaatregel gaat te ontkrachten en te beargumenteren waarom zoveel mogelijk aan huis behandelen de beste optie is. De mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming (in dit geval de patiënten en hun partners die voor ze zorgen, de werknemers, etc) worden kort genoemd, maar niet opgevoerd als bron en hun perspectief wordt alleen kort, in het algemeen, beschreven. Er wordt in het artikel enkel genoemd dat 'er wordt gezegd dat het puur een bezuinigingsmaatregel is, die niet goed is voor de patiënt' (AD Haagsche Courant, 13-09-2016: 2), en: "De beddenafbouw roept veel weerstand op. Er blijven veel te weinig bedden over om psychiatrische patiënten goed op te vangen, is de heersende opvatting" (AD Haagsche Courant, 13-09-2016: 3). Door wie dat wordt gezegd en onder welke groep dat de heersende opvatting is, blijft echter onduidelijk. Kortom: er vindt geen wederhoor plaats, alleen het perspectief van het bestuur van de zorgaanbieder wordt uitgebreid belicht, hetgeen zorgt voor een zeer eenzijdig en incompleet verhaal hetgeen meer vragen oproept dan beantwoordt. Volgens Anderson en Lacy en Rosenstiel mag er echter geen eenzijdige visie gepresenteerd worden, omdat lezers een weloverwogen vergelijking moeten kunnen maken. Ook wordt zo duidelijk in hoeverre het medium al dan niet vooringenomen is over bepaalde zaken en hoeveel tijd en moeite er in een productie is gestoken (Lacy & Rosenstiel, 2015: 58). Ook stelt Anderson dat alle relevante vragen moeten worden gesteld en beantwoord, en dat gebeurt evenmin in dit artikel (Anderson, 2013: 22-23).

Eindoordeel: Het feit dat er maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem en mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming genoemd worden, net als in het geanalyseerde artikel hiervoor, hoeft niets te zeggen over de objectiviteit van een artikel en de kwaliteit van perspectieven die genoemd worden.

Bericht 4

'Inval FIOD is gestuurd door politiek'

AD Utrechts Nieuwsblad, 13-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Utrechts Nieuwsblad**

2. Onderwerp: **minderheden & integratie**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **2**

Dit bericht is een nieuwsverhaal van ruim 400 woorden. In een Utrechtse moskee heeft tijdens een dienst een inval plaatsgevonden door de FIOD. Dit was naar aanleiding van een witwasonderzoek van het OM, naar onder andere de betreffende moskee. De moskee zou verdachte transacties hebben gemaakt naar een liefdadigheidsinstelling in Koeweit, die op de Amerikaanse sanctielijst staat wegens vermeende steun aan Al Qaida. Een Facebookbericht van de imam van de moskee wordt opgevoerd als bron en meent dat de inval een voorbeeld is van het dwarszitten van Islam en politiek gestuurd is. De imam blijkt verder niet bereikbaar voor commentaar, ook niet over een ander conflict dat aan bod komt in het artikel: die van de huurschuld van anderhalve ton van de moskee. Daarover komt alleen de eigenaar van het pand aan het woord. Het OM wordt niet opgevoerd als bron, ze worden alleen genoemd. Bij een gevoelig onderwerp als dit is zoveel context en perspectieven als mogelijk, wenselijk (Anderson, 2014: 22-23), maar dat ontbreekt in dit artikel. Omdat er twee grote conflicten worden aangesneden, blijven beide conflicten wat vaag. Voor beide geldt dat de criteria voor democratische relevantie weliswaar aanwezig zijn, maar er alsnog een eenzijdig en onduidelijk beeld wordt geschetst. Zo valt te lezen dat 'het Openbaar Ministerie bezig is met een omvangrijk witwasonderzoek bij onder meer alFitrah' (AD Utrechts Nieuwsblad, 13-09-2016: 3), maar wordt niet duidelijk naar wie of wat er nog meer onderzoek wordt gedaan.

Wel grijpt de auteur terug naar januari 2016, toen dezelfde krant de vermeende transactie naar de stichting in Koeweit onthulde, en naar de week ervoor, toen de krant onthulde dat 'alFitrah het pand weer heeft proberen te kopen met behulp van de omstreden liefdadigheidsinstelling' (AD Utrechts Nieuwsblad, 13-09-2016: 3). Door deze horizontale verankeringen kan de lezer de situatie beter plaatsen, aldus Costera Meijer (2013: 66). Daarnaast vervult het AD Utrechts Nieuwsblad met het onthullen van dergelijke zaken en door deze te blijven volgen, z'n rol als waakhond van democratie (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59). Daar staat tegenover dat er alleen kort naar wordt verwezen, en de auteur in het artikel geen transparantie biedt over hoe hij of zij deze informatie in handen heeft gekregen. Volgens Lacy en Rosenstiel is dat van belang om te weten als lezer, omdat het iets zegt over de eerlijkheid van nieuwsorganisaties over wat ze niet weten en niet kunnen verifiëren (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59).

Eindoordeel: Dit artikel laat zien dat, ondanks dat er wordt voldaan aan alle benodigde criteria voor democratische kwaliteit, er nog een hoop onduidelijk kan zijn na het lezen van een artikel. De criteria hoeven dus niets te zeggen over de informatiewaarde van het bericht.

Bericht 5

Geen school voor 17 leerplichtigen

Het Parool, 17-09-2016

1. Herkomst bericht: **Het Parool**

2. Onderwerp: **onderwijs**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: 3

Dit is een nieuwsverhaal van ruim 350 woorden. Het artikel gaat over 17 leerlingen met een vmbo-diploma die leerplichtig zijn, maar nog geen plek op een vervolgopleiding hebben en dus niet naar school gaan. De discussie over wie de verantwoordelijkheid draagt over deze leerlingen, wordt bondig, maar helder en van alle kanten belicht, zoals Anderson en Lacy en Rosenstiel van belang achten (Anderson, 2013: 22-23; Lacy & Rosenstiel, 2015: 58-59). De drie bronnen die worden opgevoerd zijn precies drie vertegenwoordigers van verschillende partijen in dit verhaal: een directrice van de middelbare school waar een groot deel van de leerlingen in kwestie vandaan komt, een woordvoerder van het ROC Amsterdam, waar de leerlingen mogelijk terecht hadden moeten komen, en een woordvoerder van de mbo-raad. Ook wordt een politieke partij genoemd die vragen over de kwestie in de gemeenteraad heeft gesteld, en een wethouder. Alle relevante vragen komen aan bod, en worden ook beantwoord.

Eindoordeel: Dit artikel is juist een voorbeeld van een bericht waarin, bijvoorbeeld, de criteria van Hellekant Rowe, en in het bijzonder de vier criteria voor democratische relevantie, veel zeggen over de informatiewaarde van het stuk.

5.2 Analyse van vijf berichten die het minst goed scoren

In deze paragraaf worden vijf berichten nader geanalyseerd die volgens het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe aan geen, of bijna geen, van de criteria voldoen, en dus van lage democratische kwaliteit zouden zijn. Het gaat hier dus om de berichten waar de criteria van Hellekant Rowe niet of nauwelijks in aan te wijzen waren. De berichten die het laagst scoorden waren veelal recensies, zeer korte nieuwsberichten, columns of andere zeer specifieke rubrieken in de krant. Weergegeven wordt aan welke criteria de berichten al dan niet voldoen. Ook worden de berichten opnieuw geanalyseerd, op tekstniveau. Wat valt op aan deze berichten? Wat valt, in het licht van de andere besproken theorieën, op aan deze berichten? De criteria van Hellekant Rowe zijn weliswaar niet of nauwelijks aanwezig, maar zijn er wellicht andere aspecten die wel degelijk wijzen op democratische kwaliteit aanwezig in deze berichten, of blijkt de afwezigheid van de criteria een terechte indicator voor – uit democratisch oogpunt – zwakke berichten?

Bericht 6

De vrachtwagen ging open in Nederland

Het Parool, 17-09-2016

1. Herkomst bericht: **Het Parool**

2. Onderwerp: **minderheden & integratie**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **niet aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **niet aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **niet aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **niet aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **individuele relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **episodische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **1**

Dit artikel betreft een interview van 750 woorden, uit de rubriek 'Amsterdammer helpt Amsterdammer'. In de rubriek wordt elke week een verhaal verteld over een Amsterdammer met een minimuminkomen die ergens een geldbedrag voor nodig heeft. De rubriek is erop gericht een welwillende geldschietter onder de lezers van de krant te vinden. In dit artikel komt een 33-jarige, Iraakse vluchteling aan het woord, die een paar honderd euro nodig heeft om een NT2-taalcursus te doen om uiteindelijk te kunnen studeren aan de hogeschool. Zijn vlucht uit Irak en zijn jaren van onzekerheid hier in Nederland worden beschreven. Er worden geen andere perspectieven genoemd of opgevoerd als bron, in dat opzicht is dit een eenzijdig artikel. Evenmin wordt er verhaald vanuit een maatschappelijk en thematisch perspectief. Daar is deze rubriek – die een heel specifiek doel dient – ook niet op gericht. Daarentegen is een dergelijk verhaal wel degelijk van democratisch belang, omdat het op een menselijke manier een maatschappelijk probleem aankaart waar mensen zich op deze manier een mening over kunnen vormen (Anderson, 2013: 22-23). Ook is het volgens Costera Meijer voor lezers van belang ook dergelijke thema's, waar zijzelf of hun medebewoners uit de gemeenschap mee te maken hebben, terug te zien in de media. Het versterkt de onderlinge band met elkaar, en met de stad (Costera Meijer, 2013: 73).

Eindoordeel: Dit artikel indiceert dat de criteria die Hellekant Rowe hanteert voor democratische kwaliteit, wellicht niet van toepassing zijn op alle tekstgenres.

Bericht 7

TK Maxx opent Haags filiaal

AD Haagsche Courant, 16-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Haasche Courant**

2. Onderwerp: **economie**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **niet aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **niet aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **niet aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **niet aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **thematische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **0**

Dit artikel is een zeer kort nieuwsbericht van nog geen 50 woorden, waarin wordt verteld dat de Amerikaanse winkelketen TK Maxx een filiaal in Den Haag opent. Verteld wordt dat de keten kleding opkoopt van grote merkfabrikanten, en deze voor een lage prijs doorverkoop. Het artikel is te kort om de diepte in te gaan, het gaat puur om het nieuwtje brengen. Hoewel dit nieuws uitgebreider gebracht had kunnen worden, en er kritische vragen gesteld hadden kunnen worden, is ervoor gekozen alleen de mededeling te doen. Het bericht bevat op geen enkele manier diepgang: er worden geen verschillende invalshoeken of perspectieven aangesneden, er wordt geen context geschetst en geen bronnen opgevoerd; aspecten die volgens Anderson en Lacy en Rosenstiel wel bijdragen aan democratische kwaliteit (Anderson, 2013: 22-23; Lacy & Rosenstiel, 2015: 58).

Eindoordeel: In dit bericht zijn de criteria van Hellekant Rowe nauwelijks aan te wijzen. Dat strookt met de indruk die je er als lezer op na houdt: na het lezen weet de lezer alleen dat er een nieuwe winkel bijkomt. Het is niets meer dan een weetje.

Bericht 8

Feyenoordfan omarmde IS

AD Utrechts Nieuwsblad, 17-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Utrechts Nieuwsblad**

2. Onderwerp: **minderheden & integratie**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **niet aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **niet aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **niet aanwezig**

3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **niet aanwezig**

4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **individuele relevantie**

4.2 Episodische framing of thematische framing: **episodische framing**

5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**

5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**

6. Origineel: **ja**

7. Opgevoerde bronnen: **0**

Dit artikel betreft een profiel van ruim 400 woorden. Het is erop gericht een beeld te schetsen van een Utrechter die via internet radicaliseerde. Hij was van plan naar Syrië te vertrekken om zich aan te sluiten bij IS, waarover hij zich nu tegenover de rechter moet verantwoorden. De gehele levensloop wordt van kinds af aan belicht, precies wordt verteld hoe zijn radicaliseringsproces verliep. Hierbij wordt geen enkele bron genoemd, en ook geen enkel ander perspectief belicht. Omdat het hier gevoelige informatie betreft, die wel van belang is voor de maatschappij, was het volgens Lacy en Rosenstiel van belang geweest om bronnen te specificeren en openheid te geven over in hoeverre het nieuws dat ze verschaffen geverifieerd is (Lacy & Rosenstiel, 2015: 59). Er komt geen familie, oud-docent, deskundige of vriend aan het woord, terwijl dat hier relevant was geweest en meer diepgang had kunnen bieden (Anderson, 2013: 22-23; Lacy & Rosenstiel, 2015: 58). Het is een belangrijk verhaal, ook vanuit democratisch oogpunt omdat het een maatschappelijk probleem aankaart waarover mensen geïnformeerd dienen te worden (Costera Meijer, 2013: 58; Napoli e.a., 2017: 382), maar het bericht schiet uit journalistiek en democratisch oogpunt inderdaad wat dat betreft te kort. Hoewel de stijl overwegend neutraal is, beschrijft de auteur van het artikel hoe de Utrechter in salafistische moskeeën aan 'mannen met baarden en djellaba's vraagt hoe hij kan uitreizen naar Syrië' (AD Utrechts Nieuwsblad, 17-09-2016: 4). Dergelijke omschrijvingen werken stereotiepe beeldvorming in de hand, en daarnaast is het de vraag in hoeverre zulke details relevant zijn voor de hoofdvraag van het artikel: wie is die Utrechter die radicaliseerde?

Eindoordeel: Bij de analyse van dit artikel valt, in het licht van andere besproken theorie, te concluderen dat de criteria van Hellekant Rowe een goede indruk gaven van de democratische kwaliteit van dit bericht.

Bericht 9

Bijna 40 werklozen aan de slag

AD Haagsche Courant, 16-09-2016

1. Herkomst bericht: **AD Utrechts Nieuwsblad**

2. Onderwerp: **uitgaan & vrije tijd**

3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **niet aanwezig**

3.2 Besluitnemende autoriteiten: **niet aanwezig**

3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **niet aanwezig**

- 3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **niet aanwezig**
- 4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **individuele relevantie**
- 4.2 Episodische framing of thematische framing: **episodische framing**
- 5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **persoonlijke stijl**
- 5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**
- 6. Origineel: **ja**
- 7. Opgevoerde bronnen: **1**

Dit artikel is een kort nieuwsbericht van 45 woorden, over 40 langdurig werklozen die via een verkort traject een opleiding hebben afgerond en aan een baan beginnen. Hoewel het een maatschappelijk-relevant onderwerp betreft, waarover burgers volgens Friedland e.a. en Napoli e.a. met regelmaat op heldere wijze over geïnformeerd moeten worden (Friedland e.a, 2012: 6-7; Napoli e.a., 2017: 383), wordt er niet meer verteld dan puur het nieuwsfeitje. Het zou zeer relevant zijn om te vermelden in het kader waarvan deze mensen een opleiding hebben mogen doen, uit welk potje het wordt bekostigd, wiens initiatief het was dit op te zetten, wie die mensen precies zijn en of dit eenmalig was of dat dit vaker gaat gebeuren. Kortom: de relevante vragen bij dit onderwerp zijn niet gesteld, laat staan beantwoord en er wordt geen enkele context verschaft (Anderson, 2014: 22-23).

Eindoordeel: Dit artikel is inderdaad van weinige democratische meerwaarde, terwijl het wel degelijk een maatschappelijk onderwerp betreft. Het ontbreken van de criteria van Hellekant Rowe zijn in dit geval een goede indicator voor de indruk die de lezer na het lezen heeft: een artikel over een maatschappelijk onderwerp dat meer vragen oproept dan het beantwoordt.

Bericht 10

AD Haagsche Courant, 12-09-2016

- 1. Herkomst bericht: **AD Haagsche Courant**
- 2. Onderwerp: **werkgelegenheid**
- 3.1 Maatschappelijke actoren die het oneens zijn over een maatschappelijk probleem: **niet aanwezig**
- 3.2 Besluitnemende autoriteiten: **niet aanwezig**
- 3.3 Een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma: **niet aanwezig**
- 3.4 Mensen of groepen die belang hebben bij de besluitvorming: **niet aanwezig**
- 4.1 Individuele relevantie of maatschappelijke relevantie: **maatschappelijke relevantie**
- 4.2 Episodische framing of thematische framing: **episodische framing**
- 5.1 Persoonlijke stijl of onpersoonlijke stijl: **onpersoonlijke stijl**
- 5.2 Opiniërende stijl of neutrale stijl: **neutrale stijl**
- 6. Origineel: **ja**
- 7. Opgevoerde bronnen: **0**

Dit artikel van 400 woorden houdt het midden tussen een verslag en een interview. Het beschrijft hoe een 83-jarige Utrechter een 60-jaar oude tegoedbon voor een zweefvlucht terugvond en nu alsnog, na zes decennia, een vliegtochtje boven Utrecht mocht maken. Omschreven wordt hoe de man geniet van het uitzicht over de Soesterberg en zijn woonwijk Leidsche Rijn. Het bevat inderdaad geen maatschappelijk probleem en geen vitale informatie voor burgers om te kunnen functioneren in de democratie. Ook hier geldt dat dat ook niet het doel is van het artikel, maar in dit geval rijst inderdaad de vraag of een dergelijk onderwerp vanuit democratisch oogpunt relevant is. Volgens Costera Meijer kan een onderwerp als dit wel degelijk waardevol zijn in de democratie. Het valt onder wat Costera Meijer 'het gesprek van de dag' noemt, en kan een belangrijke sociale functie

vervullen (2013: 62). Ook vindt er verticale regionale verankering plaats, omdat er voor Utrechters verwezen wordt naar herkenbare locaties, waardoor het nieuws wordt gegrond in de regio zelf, hetgeen de herkenbaarheid en de vertrouwdheid met de regio bevordert (Costera Meijer, 2013: 88).

Eindoordeel: De criteria van Hellekant Rowe zijn, op een enkele na, niet aan te wijzen in dit artikel, en dat strookt wel met de nadere analyse. Toch zou een artikel als deze vanuit sociaal oogpunt wel relevant voor de democratie kunnen zijn, al is het daar wellicht alsnog niet informatief genoeg voor.

5.3 Evaluatie van het onderzoeksmodel

In deze paragraaf wordt omschreven wat opviel tijdens het onderzoeksproces en het gebruik van het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe, en tijdens de analyse van de tien berichten uit de vorige paragraaf.

Democratisch relevante onderwerpen

Bij variabele 2 onderzoekt Hellekant Rowe het aandeel van wat zij democratisch relevante onderwerpen noemt. Dat zijn 'bestuur & financiën', 'economie' en 'sociale zaken', waar 'onderwijs', 'migratie & integratie', 'zorg & welzijn' en 'werkgelegenheid' onder vallen. Deze onderwerpen zijn volgens Hellekant Rowe duidelijk verbonden met de behoefte van burgers aan informatie over de maatschappij (Hellekant Rowe, 2016: 38). Die classificatie (wel of niet democratisch relevant onderwerp) lijkt wat kort door de bocht. Het verschilt per artikel of ze informatie bevatten die 'democratisch relevant' zijn. Immers: een artikel met als onderwerp 'kunst & cultuur' kan belangrijke informatie bevatten over de maatschappij, en kan belangrijk zijn om een mening over te vormen. Zo werd in alle drie de onderzochte media in de onderzochte week veel geschreven over de kunstsubsidies die verdeeld werden. Culturele instellingen, toneelgroepen en muziekpodia werden wegbezuinigd, terwijl anderen juist een smak geld erbij kregen. Een onderwerp waar de lokale politiek nauw bij betrokken was, dat veel inwoners raakte, en waar de burger zich een mening over dienen te vormen voor volgende verkiezingen.

Focus

De variabele 'focus' wordt vrij summier omschreven in de studie en het codeboek van Hellekant Rowe (zie bijlage 2), waardoor deze variabele lastig toe te passen bleek op het onderzoekscorpus. Bij veel berichten was er zowel bij mijzelf, als bij mijn tweede codeur, twijfel over of een artikel geframed was vanuit persoonlijke of maatschappelijke relevantie en of het thematisch of episodisch geframed was. Met name die eerste categorie bleek lastig te coderen, en is daarmee subjectief te noemen. En voorbeeld van een artikel waarbij het lastig vast te stellen was of er sprake was van persoonlijke of maatschappelijke relevantie, is het artikel uit AD Haagsche Courant over marktkoopliden van de Haagse markt die hun beklag doen over de gemeente. Die zou afspraken niet zijn nagekomen waardoor de omstandigheden waaronder de marktkoopliden op de Haagse Markt voortaan moesten werken, onder de maat zouden zijn. In het artikel gaat het alleen over de marktkoopliden en de, in hun ogen ondermaatse, omstandigheden (bomenkap waar ze het niet mee eens waren, regelmatige stroomstoringen, enzovoorts) op de markt. Het gaat puur om het perspectief van de marktkooplui, het wordt niet in een bredere maatschappelijke context geplaatst. Wel gaat het om een grotere groep mensen die zich beklagen. Voor beiden kanten valt wat te zeggen, en een verdere operationalisering of duidelijk herkenbare aspecten voor de criteria, waren hier nuttig geweest.

Bronnen

Hellekant Rowe onderzoekt of en welke bronnen worden opgevoerd in de nieuwsberichten. Dat er echter een bron opgevoerd wordt in een artikel, hoeft niet veel te zeggen. Een bron kan weliswaar opgevoerd worden, maar een zeer beperkt aandeel hebben in het artikel. Daarnaast kan een artikel zes bronnen bevatten, maar dat zegt niets over de diversiteit van bronnen en perspectieven. Ze kunnen immers elk van dezelfde partij of organisatie zijn en hetzelfde perspectief vertegenwoordigen. Een goed voorbeeld hiervan is het bericht over de Haagsche zorgaanbieder, waarin twee bronnen weliswaar uitgebreid, maar beide vanuit dezelfde organisatie en opvatting werden opgevoerd. Er kwam geen wederhoor aan te pas, ondanks het feit dat daar duidelijk aanleiding voor was in het artikel. Hier zou verder onderscheid in gemaakt moeten worden: in diversiteit en in omvang van bronnen in een tekst.

Verdeelde onderwerpen

Wat ook opviel, waren de onderwerpen die verspreid waren over verschillende artikelen. Soms binnen dezelfde krant op een dag, soms over verschillende dagen. Op die manier krijgen lezers ook een compleet beeld van een kwestie, ondanks dat sommige van die artikelen wellicht niet voldoen aan de criteria van Hellekant Rowe. Een voorbeeld hiervan zijn de artikelen in AD Haagsche Courant over de geplande hoogbouw in Den Haag. In de onderzochte week werden zes verschillende berichten gewijd aan dit onderwerp, verspreid over drie dagen. Twee artikelen waren kort, maar daar stonden uitgebreide nieuwsverhalen, waarin meer diepgang en perspectieven werden verschaft, tegenover. In de meeste artikelen werd louter het perspectief van de wethouder geschetst, maar in een ander artikel kwamen meerdere lokale politici en hun belangen aan het woord. Het blijkt dus nuttig te zijn om de artikelen niet alleen individueel te beoordelen, maar ook als geheel, om een completer beeld van de democratische kwaliteit van een medium te krijgen. Daar zijn de criteria van Hellekant Rowe echter niet toereikend voor.

Genres en aantal woorden

Wat daarnaast relevant is om te noemen, is het feit dat Hellekant Rowe geen aandacht besteed aan tekstgenres en het aantal woorden van een tekst. Die variabelen zijn wel meegenomen in het G4-onderzoek van het SVDJ en daar kan veel uit worden opgemaakt. Het aandeel columns is bijvoorbeeld relevant om te meten. Columns zijn van belang voor een krant omdat ze burgers kunnen helpen een opinie te vormen en een debat op gang kunnen brengen, maar het aandeel moet ook zeker niet te groot zijn. Ook, bijvoorbeeld, het aandeel 'kortjes' van circa 50 woorden is interessant om in kaart te brengen. Het kan iets zeggen over hoeveel tijd en onderzoek er in een artikel is gestoken.

Hoofdstuk 6 Conclusie

Dit slothoofdstuk geeft antwoord op de onderzoeksvraag van dit scriptieonderzoek: *Welke aspecten spelen een rol bij democratische kwaliteit in berichtgeving in lokale media en is het analysemodel van Hellekant Rowe een valide manier om democratische kwaliteit te beoordelen?*

Vervolgens worden de beperkingen van dit onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek omschreven.

Conclusies van het onderzoek

In dit scriptieonderzoek is een onderzoeksmethode onderzocht om op een kwantitatieve manier democratische kwaliteit van nieuwsberichten te beoordelen. In het theoretisch kader zijn verschillende theorieën over en perspectieven op lokaal nieuws en hun democratische functie in de maatschappij belicht. Besproken is wat die democratische functie precies omvat, en hoe lokale media daarin kunnen voorzien. Daarnaast kwamen de bedreigingen van lokale media aan bod, en opvattingen over in hoeverre die media nog kunnen voorzien in de nieuwsbehoefte van burgers. Erika Hellekant Rowe stelde op basis van verschillende theorieën een analysemodel met criteria om uitspraak te kunnen doen over de democratische kwaliteit in nieuwsberichten. In dit onderzoek werd dat model toegepast op datasets van het G4-onderzoek van het SVDJ, met berichten uit AD Haagsche Courant, Het Parool en AD Utrechts Nieuwsblad. Vervolgens werden vijf berichten die – volgens de variabelen van Hellekant Rowe – voldoen aan de criteria voor democratische kwaliteit en vijf berichten die dat niet of nauwelijks doen, geanalyseerd. Ook werd besproken wat tijdens het onderzoeksproces opviel aan de meetmethode.

Een aantal aspecten zijn van belang hier te noemen. Een belangrijk punt is dat de onderzoeksmethode die Hellekant Rowe hanteert feitelijk een descriptieve onderzoeksmethode is: het brengt in kaart in hoeverre berichten bepaalde eigenschappen bevatten. Dat gebeurt met twee doelen: de verschillende Zweedse media met elkaar vergelijken, en bepalen of lokale media voorzien in de democratische behoeften die van ze worden verwacht; een vraag met een normatief karakter. Wat daar echter de precieze maatstaf voor is, wordt niet verder geoperationaliseerd. Op die vraag komt in het Zweedse onderzoek dan ook nauwelijks een antwoord, omdat puur in beeld wordt gebracht in hoeverre ze die eigenschappen bevatten. Wel hanteert Hellekant Rowe normatieve ideeën: berichten moeten vanuit democratisch oogpunt origineel zijn, ze dienen bronnen te bevatten, maatschappelijke en thematisch geframed te zijn, een onpersoonlijke en neutrale stijl te hebben, democratische onderwerpen te bespreken en als een bericht alle vier de subcriteria voor democratisch relevant nieuws bevat, is dat bericht, wat Hellekant Rowe noemt, ‘democratisch relevant’. Daarmee wordt gesuggereerd dat democratische kwaliteit in nieuwsberichten zoveel is als de uitkomst van een optelsom van eigenschappen. Uit dit onderzoek is gebleken dat het complexer ligt dan dat.

Uit hoofdstuk 5 bleek dat het oordeel van het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe over verscheidene artikelen, niet altijd strookte met het oordeel van de analyse. Er was zowel sprake van fouten van de eerste soort (fout-positief) als fouten van de tweede soort (fout-negatief), waardoor er vraagtekens gezet kunnen worden bij de validiteit en betrouwbaarheid van de variabelen. Met andere woorden: verscheidene artikelen die voldoen aan alle criteria, en dus volgens het onderzoeksmodel van Hellekant Rowe zouden voorzien in de democratische behoefte van lezers, bleken na de analyse alsnog te kort te schieten op een aantal van die criteria. Andersom geldt

hetzelfde. Met name het meten van democratische relevantie van een artikel, met behulp van de vier variabelen van Reinemann e.a. (2012), blijkt complexer te zijn dan de optelsom die het onderzoeksmodel doet suggereren dat het is. Het kan een werkzame manier zijn om te toetsen of bepaalde basisvoorwaarden voor een tekst om vanuit democratisch oogpunt informatief te zijn, op z'n minst genoemd worden in een bericht. Het kent echter ook z'n beperkingen. In de codeerfase is gebleken dat in een aantal artikelen alle vier de variabelen weliswaar genoemd werden, maar de berichten bijvoorbeeld te kort waren om veel diepgang te verschaffen en soms alsnog weinig inzicht in het daadwerkelijke probleem en de betrokkenen gaven. Verschillende perspectieven werden in de onderzochte berichten vaak wel aangestipt, maar lang niet altijd compleet belicht. Ook in de berichten die alle vier de subcriteria voor democratisch relevante nieuws bevatten, overheerst vaak nog het institutionele perspectief. Hetzelfde geldt voor het meten van brongebruik. Het feit dat er één of meerdere bronnen worden opgevoerd in een artikel, zegt niks over de diversiteit en omvang van bronnen. Op de manier van meten van brongebruik, schiet de methode van Hellekant Rowe dus ook tekort.

Daarnaast is gebleken dat het analysemodel van Hellekant Rowe niet op alle tekstgenres toepasbaar is. Columns, profielen, interviews en andere specifieke krantenrubrieken zullen vaak niet voldoen aan de criteria, omdat het aspecten meet die daarin inherent niet aanwezig zijn. Die genres dienen soms een ander doel dan een maatschappelijk probleem compleet, vanuit alle perspectieven, uit te lichten. Dat betekent niet dat het vanuit democratisch oogpunt irrelevante artikelen zijn en dat ze geen belangrijke informatiebron kunnen zijn in een maatschappij. Daarnaast is duidelijk geworden dat het onderzoeksmodel een aantal variabelen mist: ook aspecten als genre en aantal woorden zijn belangrijke punten om mee te nemen in een oordeel. Tot slot is het punt van de operationalisering in het codeboek van belang om hier te noemen. Het doel van operationaliseren en het opstellen van een codeboek is om zo min mogelijk ruimte over te laten voor eigen interpretatie, om op die manier zo objectief mogelijk te kunnen beoordelen. Die ruimte was er wel degelijk bij de vierde variabele, gericht op focus, waardoor de betrouwbaarheid van de metingen in het geding kunnen komen.

Democratische kwaliteit blijkt wederom een moeilijk te kwantificeren begrip. Het is de vraag of de criteria van Hellekant Rowe iets toevoegen aan de berg opvattingen en theorieën die er al bestaat over dit onderwerp. De opvatting dat kwantitatieve gegevens uitspraak kunnen doen over democratische kwaliteit, is in het algemeen in twijfel te trekken. Uit hoofdstuk 5 is gebleken dat kwantitatieve inhoudsanalyse vaak te kort schiet om dergelijke uitspraken te doen, en dat, bij een meer nauwkeurige en diepgaande analyse, uiteindelijk tot andere conclusies over de democratische kwaliteit van een bericht gekomen kan worden.

Uit dit scriptieonderzoek blijkt, concluderend, dat het analysemodel van Hellekant Rowe over het algemeen in de basis een handig model is, ter structurering van een evaluatie van democratische kwaliteit, maar dat de betrouwbaarheid en validiteit te wensen overlaten. Niet alle variabelen, en dan met name democratische relevantie en brongebruik, meten daadwerkelijk wat ze beogen te meten. Duidelijk is in ieder geval dat deze criteria samen geen uitspraak doen over in hoeverre lokale media voorzien in de democratische behoefte zoals dat van ze verwacht wordt.

Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek

In dit onderzoek stond het doel de validiteit van het analysemodel van Hellekant Rowe te beoordelen centraal. Voor dit scriptieonderzoek is bewust gekozen voor de vorm van de analyse in

hoofdstuk 5, maar het oordeel dat na deze analyse overblijft, is weliswaar losjes gebaseerd op eerder in dit scriptieonderzoek besproken theorie, maar is voornamelijk gebaseerd op eigen inzichten en is dus lastig hard te maken. Of de validiteit van een analysemodel voor democratische kwaliteit op basis van één dergelijk onderzoek getest kan worden, is uiteraard de vraag. Om de betrouwbaarheid van het oordeel te verhogen, kan het dan ook lonend zijn om een onderzoek als dit nogmaals uit te voeren, met meerdere onderzoekers. Nóg nuttiger zou zijn om een onafhankelijk oordeel door consumenten te laten vellen, en hen de geanalyseerde berichten voor te leggen om te peilen hoe zij de berichten ervaren. Daarnaast is, gezien de omvang van dit scriptieonderzoek, ervoor gekozen om slechts tien berichten na de codeerfase nader te onderzoeken. Dat aantal is, gezien de totale omvang van het onderzoekscorpus, bestaande uit 407 berichten, gering. In een omvangrijker onderzoek was het nuttig geweest te kiezen voor een groter aantal berichten om nader te analyseren, om zo een meer weloverwogen oordeel te vellen. Uit dit onderzoek is wel gebleken dat het lastig blijkt om nieuwsberichten te beoordelen op democratische kwaliteit. De vraag rijst of alleen kwantitatieve inhoudsanalyse toereikend is, of dat een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek niet meer valide zou zijn om democratische kwaliteit te beoordelen. Om kwaliteit van journalistiek te verhogen, moet eerst duidelijk zijn waar het tekortschiet, aldus Lacy & Rosenstiel (2015: 9). In dat licht is het van belang een dergelijk analysemodel als dat van Hellekant Rowe verder door te ontwikkelen.

Bibliografie

- Anderson, C. W. (2013). *Rebuilding the news: Metropolitan journalism in the digital age*. Temple University.
- Andeweg, R., Thomassen, J. (2011). *Democratie doorgelicht. Het functioneren van de Nederlandse democratie*. Leiden University Press.
- Baekgaard, M., Jensen, C., Mortensen, P. B., & Serritzlew, S. (2014). Local News Media and Voter Turnout. In: *Local Government Studies*, 40 (4), 518-532.
- Beunders, H. J. G., van der Horst, A. & De Kleuver, J. (2015). *Nieuwsvoorziening in de regio 2014: leegte in het landschap*. Diemen: AMB.
- Beus, J. de, Brants, K. & Van Praag, P., (2011). Media en hun rol in de Nederlandse democratie. In *Democratie doorgelicht. Het functioneren van de Nederlandse democratie*, red. Rudy Andeweg & Jacques Thomassen. Leiden University Press.
- Bruning, T. (2016, 27 november). Politici, investeer eens wat meer in lokale journalistiek. In *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op 26 februari 2019, via <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/11/27/politici-investeer-eens-wat-meer-in-lokale-journalistiek-5476625-a1533826>
- Bruning, T. (2018, 9 februari). Lokale journalistiek is de zuurstof die een florerende gemeenschap nodig heeft. In *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 26 februari 2019, via <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/lokale-journalistiek-is-de-zuurstof-die-een-florerende-gemeenschap-nodig-heeft~bacc50c6/?referer=https://www.nvj.nl/nieuws/lokale-journalistiek-zuurstof-florerende-gemeenschap-nodig-heeft>
- Buijs, C. M. (2014). *Regiojournalistiek in spagaat. De kwaliteit van het redactieproces in de regionale journalistiek; een case-studie*. Den Haag: Boom Lemma.
- Costera-Meijer, I. C. (2013). *Waardevolle Journalistiek voor de regio. Onderzoek naar nieuwsbereik, nieuwswaardering en kwaliteit van regionale en lokale journalistiek*. Stimuleringsfonds voor de pers.
- Dongen, M. van (2017, 23 januari). Dreigend ontslag van regio-journalisten Telegraaf Media Groep leidt tot protest. In *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 15 maart 2019, via <http://www.volkskrant.nl/economie/dreigend-ontslag-van-regio-journalisten-telegraaf-media-groep-leidt-tot-protest~a4452340/>
- Drok, N. (2007). De journalistieke biotoop. *N. Drok (red.), De toekomst van de journalistiek*, 9-21.
- Drok, N. (2015). Participatie in en via de journalistiek. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 43(1), 23.
- Filla, J., & Johnson, M. (2010). Local news outlets and political participation. *Urban Affairs Review*, 45(5), 679-692.
- Friedland, L., Napoli, P., Ognyanova, K., Weil, C., & Wilson III, E. J. (2012). Review of the literature regarding critical information needs of the American public. In *Report Prepared for the Federal Communications Commission, geraadpleegd via http://transition.fcc.gov/bureaus/ocbo/Final_Literature_Review*. Pdf, op 29-01-2017.
- Hellekant Rowe, E. (2016). *The state of local journalism: A comparative study of local journalistic output in three Swedish municipalities*.
- Jong, J.C. de en Koetsenruijter A.W.M. (2017) *Het versterken van lokale nieuwsmedia: naar een Projectfonds Leidse Journalistiek*. Leiden: Leiden University Centre for Linguistics.
- Jong, J. C. de en Koetsenruijter, A. W. M. (2019) Regionale en lokale journalistiek in Zuid-Holland.
- Koetsenruijter, W., & Van Hout, T. (2014). *Methoden voor journalism studies*. Boom Uitgevers.

- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2014). *The elements of journalism: What newspeople should know and the public should expect*. Three Rivers Press (CA).
- Landman, L., Kik, Q., Hermans, E. A. H. M., & Hietbrink, N. R. (2015). *Nieuwsvoorziening in de regio 2014: "Gelukkig zijn hier geen journalisten"*. Diemen: AMB.
- Lauterer, J. (2006). *Community journalism: Relentlessly local*. Univ of North Carolina Press.
- Napoli, P. M., Stonbely, S., McCollough, K., & Renninger, B. (2016). Local Journalism and the Information needs of Local Communities: Toward a scalable assessment approach. *Journalism Practice*, 1-23.
- Nielsen, R. K. (2015). *Local journalism: The decline of newspapers and the rise of digital media*. IB Tauris.
- Oonk, G. (2007). Van standpunt naar dialoog. *De toekomst van de journalistiek*, 112-121.
- Paek, H. J., Yoon, S. H., & Shah, D. V. (2005). Local news, social integration, and community participation: Hierarchical linear modeling of contextual and cross-level effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 82(3), 587-606.
- Praag, P. van (2010). Doen de media nog aan waarheidsvinding? In *Jaarboek parlementaire geschiedenis*, red. Carla van Baalen e.a., 75-85.
- Praag, P. van & Brants, K. (2012). Fact free politics en de verantwoordelijkheid van de overheid. *Journalistiek en politiek in onzekere tijden*, red. Eva de Smedt, 53-70. Den Haag, Boom Uitgevers.
- Reinemann, C., Stanyer, J., Scherr, S. & Legnante, G. (2012). Hard and soft news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism* 13 (2) p 221-239.
- Starr, P. (2009). Goodbye to the age of newspapers (hello to a new era of corruption). *Geraadpleegd via*
<https://newrepublic.com/article/64252/goodbye-the-age-newspapers-hello-new-era-corruption>, op 28-01-2017.
- Rogmans, D. (2018, 30 januari). IN en UIT in 2018: Transparantie is in, testjes zijn uit. *Villamedia*. Geraadpleegd op 20 maart 2019, via
<https://www.villamedia.nl/artikel/in-en-uit-in-2018-transparantie-is-in-testjes-zijn-uit>.
- Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2016). *Codeerinstructie (handleiding coderen deelonderzoek 1). Onderzoek Nieuwsecosystemen G4-steden (2016-2017)*. Zie bijlage 1.
- Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2015, 4 december). Nieuwsvoorziening in de regio 2013. *Stimuleringsfonds voor de Journalistiek*. Geraadpleegd op 6 mei 2019, via
<https://www.svdj.nl/uitgelicht-onderzoek/rapport-nieuwsvoorziening-in-de-regio-2013/>
- Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2018, 25 april). #GR18: Nieuwsmedia hielpen keizer onvoldoende bij hun stemkeuze. *Stimuleringsfonds voor de Journalistiek*. Geraadpleegd op 27 februari 2019, via
<https://www.svdj.nl/nieuws/nieuwsmedia-hielpen-kiezer-onvoldoende-bij-hun-stemkeuze/>.
- Wahl-Jorgensen, K., Williams, A., Sambrook, R., Harris, J., Garcia-Blanco, I., Dencik, L., Carter, C. & Allan, S. (2016). The Future of Journalism: Risks, threats and opportunities. *The Future of Journalism, Digital Journalism*, 4:7, 809-815.
- Wahl-Jorgensen, K. (2019). The challenge of local news provision. *Journalism*, 20 (1), 163-166.

Bijlagen

Bijlage 1: Codeerinstructie G4-onderzoek van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek

Als verstrekt door Quint Kik, leider van het onderzoek door het Stimuleringsfonds.

Onderzoek Nieuwsecosystemen G4-steden (2016-2017)

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek

Codeerinstructie (handleiding coderen deelonderzoek 1)

1. Inleiding

Beste onderzoeker,

Onderliggende handleiding dient als naslagwerk bij de codeerwerkzaamheden die je najaar 2016 zult uitvoeren voor het onderzoeksproject 'Nieuwsecosystemen van G4-steden'. Dit project borduurt voort op eerder onderzoek van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek: Onder de overkoepelende titel 'Nieuwsvoorziening in de regio' bracht we in de jaren 2012 t/m 2015 de stand van de lokale journalistiek in kaart: 1)infrastructuur voor lokaal nieuws; 2)lokaal nieuws online; 3)aanbod en gebruik van lokaal nieuws in 'kleine' en 'grote' gemeenten (>50.000 inwoners); 4)lokaal nieuws in regionale dagbladen, 2004 vs. 2014.

Deze codeerinstructie beperkt zich tot het eerste van vier deelonderzoeken, dat een antwoord moet geven op de vraag 'Welk lokaal nieuws wordt door nieuwsmedia gebracht?' Voor het tweede deelonderzoek ('Hoe worden lokale nieuwsgebeurtenissen verslagen?') waaraan je een bijdrage zult leveren, krijg je te zijner tijd een aanvulling op deze handleiding.

Bij dit eerste deelonderzoek ga je lokaal nieuws coderen op de offline en online platformen van regionale dagbladen, huis-aan-huisbladen, regionale en lokale publieke omroepen en niet-landelijke commerciële omroepen. Afgezien van deze traditionele nieuwsmedia worden ook particuliere nieuwssites in dit onderzoek meegenomen, de zogeheten 'hyperlocals'. Je codeert zowel audio en video (radio en televisie), als geschreven nieuwsberichten die je aantreft in printuitgave en digitaal: website, app & nieuwsbrief. NB: in het tweede deelonderzoek – waarbij de focus komt te liggen op enkele grote nieuwsgebeurtenissen – wordt ook de berichtgeving op facebook, twitter en youtube onder de loep genomen.

Welke titels en kanalen je precies moet coderen vind je terug in het infosheet van de te analyseren stad: hierin vind je eveneens terug in welke vorm en via welke aanliegroute de nieuwsberichten in een medium worden geïnventariseerd. Radioprogramma's beluister je bijvoorbeeld niet live, maar laten we als mp3 via wettransfer opsturen door de omroep, zodat we die desgewenst later kunnen herbeluisteren. Toegang tot papieren kranten wordt digitaal verkregen, hiervan codeer je de ePaper (= replica van de papieren krant). Hoewel de inhoudsanalyse overwegend kwantitatief van aard is, biedt het coderen van nieuwsproducties – het tellen van berichten en het indiceren ervan op onderwerp, genre, brongebruik en originaliteit mogelijkheden om de kwaliteit van lokaal nieuws te beoordelen.

Om inzicht te krijgen in de kwantiteit en de kwaliteit van lokaal nieuws gaan we na hoeveel en wat voor lokaal nieuws er in G4-steden voor handen is, waaruit het aandeel van hyperlocals in de nieuwsvoorziening bestaat en welke rol is weggelegd voor verspreiding van lokaal nieuws via social

media door media en niet-media (deelonderzoek 3). Dit doen we om een inzichtelijk te kunnen maken wat de eventuele toegevoegde waarde is van hyperlocals en social media binnen het nieuwecosysteem, ten opzichte van kranten en omroepen.

In deze handleiding vind je veel praktische informatie waarop je kunt terugvallen bij het coderen: wat te coderen, hoe het codeersjaboon in te vullen en hoe je ingevulde sjablonen (excelbestanden) upload naar de gezamenlijke dropbox die speciaal voor dit doel wordt ingericht. Het is zeker niet de bedoeling dat je onderstaand stuk uit je hoofd leert. Wel is het raadzaam dit stuk een aantal keer grondig door te lezen voorafgaand aan de codeurstrainingen op 10, 15 en 23 augustus.

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek / email: quintkik@svdj.nl / telefoon: 06 55 14 50 69

2. Algemene informatie

Voor dit onderzoek ga je voor de aan jouw team toegewezen stad al het zelf geproduceerde nieuws coderen dat gedurende een volledige, aaneengesloten week zowel online als offline de revue passeert via de kanalen die zijn opgenomen in het infosheet. Onder punt 2.1-2.6 volgt nadere toelichting.

2.1 Een volledige, aaneengesloten week

Onder een volle week verstaan we bij dit onderzoek alle afzonderlijke dagen (ma-di-wo-do-vr-za-zo) in de periode van 12 t/m 18 september 2016. Het excelbestand 'Infosheet [G4-stad]'⁴ bevat een verdeling van nieuwsmedia over jou en je mede-onderzoekers, alsmede uitleg bij het verkrijgen van toegang tot deze nieuwsmedia (kolom E: instructies) en eventuele aandachtspunten (kolom F: bijzonderheden). Voor de selectie van te analyseren radio- en televisieprogramma's op regionale en lokale omroepen is een apart tabblad aangemaakt.

Voor zowel offline als online nieuwsmedia geldt: wacht met coderen bij voorkeur niet langer dan maximaal 3 dagen. De meeste media – ook de offline kranten en programma's – kun je benaderen via de website van het nieuwsmedium. Let op: Sommige media beperken hun archieffunctie voor pdf-krant of uitzending gemistfunctie (UGF) tot hooguit een of enkele weken. Het infosheet maakt hier altijd melding van.⁵ Hetzelfde geldt voor offline kranten of programma's die niet online beschikbaar en derhalve achteraf moeten worden opgestuurd. Tip: Neem de tijd om het infosheet eerst grondig te bestuderen en plan je codeerwerkzaamheden vooruit.

2.2 online / offline

Soms lijkt de scheidslijn tussen offline en online niet altijd even helder. In de praktijk benader je bijna alle nieuwsproducties in digitale vorm, ook offline kranten, radio- en televisieprogramma's. Houdt er echter rekening mee dat nieuws dat je aantreft in een ePaper (pdf) en programma's die je via uitzendinggemist op de website (of als mp3) terugkijkt en –luistert, dient te beschouwen als offline nieuwsmedia. Radionieuwsbulletins en televisiejournals en talkshows / debatten op radio en televisie splits je op in afzonderlijk te coderen 'nieuwsberichten'. Veel omroepen plaatsen geschreven nieuwsberichten op hun website, sommige vullen dit aan met een audioen/of

⁴ Werk in uitvoering: de infosheets worden pas in de tweede helft van augustus voltooid.

⁵ Soms maken specifieke radioprogramma's geen deel uit van een 'uitzendinggemist-archief'; in die gevallen laten we ze als mp3 via wettransfer opsturen door de omroep.

videofragment (afkomstig uit een al dan niet eerder uitgezonden radionieuwsbulletin of televisiejournaal). Het geschreven bericht dien je te coderen als online nieuws; het audio- en/of videofragment heb je mogelijk al voorbij zien of horen komen in het offline televisie- of radioprogramma van diezelfde dag en gecodeerd als offline nieuws. Probeer dit vast te stellen en maak van een audio- of videofragment dat je niet hebt kunnen traceren melding in het codeersjabloon, kolom W (Algemene opmerkingen).

Zorg ervoor dat je bij het coderen van geschreven nieuws op websites 'incognito' te werk gaat. In de browser Chrome vind je rechts bovenin het scherm het menu 'Google Chrome aanpassen en beheren'; selecteer de optie 'Nieuw incognitovenster' (= Ctrl + Shift + N). Hiermee voorkom je dat Google naar verloop van tijd zoekresultaten 'op maat' gaat het aanbieden (= aan de orde bij het vaststellen van de originaliteit / herkomst van een bericht). Wacht met het coderen van online nieuws tenminste 24 uur, zodat het aantal reacties (kolom U) onder een bericht zo volledig is. Online berichten op de Facebookpagina van een medium codeer je in een afzonderlijk codeersjabloon (d.w.z.: niet in het online-bestand van een medium). In de meeste gevallen zullen deze berichten vrijwel 1-op-1 overeenkomen met de eerder aangetroffen online berichten en kun je de berichtregels uit het online-bestand kopiëren. Het verdient dan ook aanbeveling om altijd eerst de webpagina en dan pas de Facebookpagina van een nieuwsmedium te coderen. Indien sprake is van Facebook-bericht dat doorlinkt naar de website, houdt dan rekening met de volgende aandachtspunten:

- Laat kolom J (titel) en kolom K (aantal woorden) in het Facebook-bestand ongewijzigd. Veel Facebookberichten

hebben geen echte titel, in de meeste gevallen is een eenregelige beschrijving van het artikel te zijn, waarna je om verder te kunnen lezen, wordt doorgelinkt naar de bron (= website van hetzelfde medium);

- Kolom R (herkomst) vul je een '1' in (= geen '0'), in kolom S de url van het bericht op de website van het medium;

- kolom In het Facebook-bestand maak je in de kolom W (Algemene opmerkingen) melding van een 1-op-1 kopie van het eerder aangetroffen online bericht (= 'Artikel linkt door naar webpagina').

- Let op! Sommige Facebook-berichten linken door naar berichten op websites van andere media dan

wel 'derden' (= overheid, bedrijven, maatschappelijke organisaties, burgers, etc.). Is dit het geval, dan

vul je in kolom R natuurlijk wel een '0' in. In het unieke geval dat het weldegelijk originele Facebookcontent betreft, krijgt het bericht een '1'.

Zoektip: Bij het zoeken naar berichten gepubliceerd in een specifieke periode hoef je niet eindeloos naar beneden te scrollen; door Facebook te openen in de internationale modus, komt er een handige zoekfunctie binnen handbereik, die het mogelijk maakt om gericht op afzender in combinatie met jaar en maand te zoeken. Dit doe je als volgt:

- Via het pijltje rechts bovenin ga je naar settings en pas je in het menu links de optie taal (English, US) aan.

- Vervolgens tik je in het zoekvak de volledige titel van het nieuwsmedium in dat je gaat coderen.

- In het menu links kies je onder 'Posted by' voor de optie 'Choose a source'; tik in het vak opnieuw de titel van het nieuwsmedium

- In het menu links kies je vervolgens onder 'Date posted' voor de optie 'Choose a date'; selecteer '2016' en vervolgens 'september'.

2.3 Nieuwsmedia

Binnen lokale medialandschap van een gemeente valt onderscheid te maken tussen lokale en regionale nieuwsmedia. Lokale media zijn weekbladen, lokale omroepen en particuliere nieuwssites (hyperlocals).

- Een **weekblad** kan een gratis huis-aan-huisblad zijn maar ook een betaald of onbetaald nieuwsblad. Weekbladen kennen een verschijningsvorm van een of twee maal per week. Veel (maar lang niet alle) offline weekbladen hebben een website. Het nieuws wordt ofwel dagelijks ververst, dan wel het wordt eenmaal per week met het verschijnen van de papieren krant online gepubliceerd. Daarnaast bieden veel weekbladen via hun website toegang tot een ePaper of pdf-versie van de offline krant. Nogmaals:

Een online geplaatste pdf dient te worden gecodeerd als offline nieuws; het betreft immers replica van de papieren krant. Het op zichzelf staande nieuws op de website codeer je uiteraard als online nieuws. NB: in een uitzonderlijke geval moet een fysiek exemplaar van een weekblad worden opgevraagd.

- Een **lokale (publieke) omroep** beschikt over tenminste een, maar dikwijls meerdere kanalen (radio, televisie, website) waarop nieuws kan worden aangetroffen. Offline nieuws verschijnt meestal in de vorm van dagelijks televisiejournaal en/of radionieuwsbulletins op halve uren, sporadisch worden ook programma's met achtergronden bij het nieuws uitgezonden. In het infosheet vind je op een separaat tabblad terug welke programma's beluistert en / of bekeken dienen te worden. Radio en televisie zijn offline nieuwsmedia, geschreven berichten op de website dien je als online nieuws te coderen.⁶ Bij de meeste lokale publieke omroepen bestaat een deel van het programma uit televisie zonder bewegend beeld, ofwel teksttv. Uit praktische overwegingen is dit, evenals teletekst, buiten dit onderzoek gehouden.

- Een particuliere nieuwssite of **hyperlocal**: de naam is ongelukkig gekozen aangezien het hier niet altijd om extreem lokale media gaat die op stadsdeel- of wijkniveau opereren. Met hyperlocals worden online nieuwskanalen bedoeld die niet horen bij de traditionele nieuwsmedia (uitgevers en omroepen), maar zelfstandig daarvan opereren. Dikwijls betreft het een nieuwssite of –blog van een gepensioneerde, ontslagen of voor zich begonnen journalist (of collectief), even zo vaak zijn het goedwillende amateurs of hobbyfotografen met een fetisj voor hulpdiensten (brandweer, politie of ambulance - 112). Op een aantal van dit soort nieuwssites wisselen eigen content en doorgeplaatste (pers)berichten van andere media of de gemeente, lokale politieke partijen, middenstand, verenigingen, etc. elkaar af in wisselende verhoudingen, een praktijk waar overigens ook veel weekbladen en lokale omroepen zich online schuldig aan maken. Dit gebeurt lang niet altijd met bronvermelding: Van dergelijke vormen van plagiaat dien je melding te maken in het codeersjabloon, kolommen R (originaliteit) en S (URL oorspronkelijke herkomst). Hoe je hierbij te werk gaat, is terug te lezen in hoofdstuk 3. en hyperlocals hebben niet de professionele standaard die je van een journalistiek medium zou verwachten. Bovengenoemde media zijn in de meeste gevallen volledig gericht op een gemeente. Je kunt er vanuit gaan dat al het nieuws dat je hier aantreft, gecodeerd dient te worden. Naast lokale nieuwsmedia zijn er in een gemeente ook regionale nieuwsmedia actief. Op hun kanalen tref je nieuws uit meerdere gemeenten aan.

⁶ Sommige lokale omroepen ontberen in het geheel lokaal nieuws op hun kanalen of plaatsen het nieuws van andere media door. In de G4-steden hoef je hier echter niet op bedacht te zijn.

Afhankelijk van de dateline – in sommige gevallen ook de strekking van het bericht – codeer je het hier gevonden nieuws.

- Een **regionaal dagblad** is van oudsher het meest prominent aanwezige medium in een gemeente. Je

zal dit met name merken aan de hoeveelheid berichten en de professionele uitstraling van de website/krant in vergelijking met veel lokale media. Vrijwel alle regionale dagbladen kennen een groot aantal edities; inlegkranten met een zelfstandige editietitel die gericht zijn op een of meerdere gemeenten. Voor de grotere gemeenten – rond de 100.000 inwoners en meer – geldt dat je hier verreweg de meeste nieuwsberichten zal aantreffen.

- In sommige gemeente heeft het **landelijk dagblad** een **regio-editie of –pagina**. Zo kent de Telegraaf een Metropool-pagina voor elk van de G4-steden, verschijnen van gratis krant Metro aparte edities in

Amsterdam en Rotterdam (ook de website maakt dit onderscheid), heeft NRC een bijlage voor Rotterdam en maken de Volkskrant en Trouw gebruik van correspondenten voor afzonderlijke G4-steden: Volkskrant voor Amsterdam, Rotterdam / Den Haag en Utrecht en Trouw alleen een voor Rotterdam en een voor Den Haag.

- Een **regionale (publieke) omroep** is op alle kanalen (radio, televisie, website) actief met regionaal (provincie) en lokaal nieuws, hoewel dit laatste zich veelal beperkt tot de gemeente waar de redactie is gevestigd; meestal is dit de provinciehoofdstad. Offline nieuws verschijnt in de vorm van een dagelijks televisiejournaal en/of radionieuwsbulletins op halve uren, een aantal regionale omroepen heeft daarnaast ook programma's met achtergronden. Radio en televisie zijn offline nieuwsmedia, geschreven berichten op de website dienen als online nieuws te worden gecodeerd.

- Een **niet-landelijke commerciële omroep** is in tegenstelling tot lokale en regionale publieke omroepen niet door de overheid gefinancierd. In de praktijk zal je dit medium niet of nauwelijks tegenkomen, aangezien maar weinig van deze omroepen lokaal of regionaal nieuws verzorgen. NB: een aantal niet landelijke commerciële omroepen beschikt over een televisiezender zonder bewegend beeld, ofwel kabelkrant. Evenals zijn publieke tegenhanger teksttv is dit mediumtype buiten het onderzoek gehouden.

- **Niche media**, specifiek gericht op bijvoorbeeld **studenten, etnische minderheden of expats**: voor zover deze kranten, omroepen en websites Nederlandstalige content bevatten gericht op bevolkingsgroepen in de te onderzoeken G4-steden worden zij in het onderzoek betrokken.

- **Niche media**, specifiek gericht op **één of enkele onderwerpen**: cultuur, economie, onderwijs etc.: denk aan Universiteitsbladen en daarvan afgeleide websites, uit-magazines of websites over gebiedsontwikkeling. Een voorwaarde is dat zij kunnen bogen op een onafhankelijke redactie en een wekelijkse verschijningsfrequentie.

2.4 Nieuws

Het Stimuleringsfonds heeft voor de G4-steden een definitieve lijst opgesteld (= infosheet) met nieuwsmedia die meegaan in het onderzoek. Het op hun platformen aangetroffen nieuws moet echter wel voldoen aan een aantal criteria, voordat het mag worden gecodeerd:

1. Actualiteitsvereiste: het gebrachte nieuws moet verband houden met een actuele gebeurtenis in de te onderzoeken gemeente. Berichtgeving hierover moet in aanleg 'van algemeen belang' zijn, hoewel we dit begrip in het G4-onderzoek ruim hanteren: Ook verhalen die op het eerste gezicht tegen human interest (zie 2.6) lijken aan te schurken, maar waarin de bewoner van stad, dorp of wijk figureert, kunnen door familie, vrienden, collega's en buurtgenoten als relevant nieuws worden gezien.

2. Territoriumvereiste: het nieuwsmedium moet in aanleg gericht zijn op de te onderzoeken gemeente. Regionale omroepen en regionale dagbladen (& landelijke dagbladen met regio-edities) opereren op regio- of provincieniveau, maar berichten over daarbinnen liggende gemeenten en gaan om die reden mee in dit onderzoek. Neem ook de volgende aandachtspunten in acht:

- a. In eerste instantie selecteer je relevante nieuwsberichten op het voorkomen van de gemeentenaam in de dateline van het bericht. Tegelijkertijd moet je er op bedacht zijn dat de te coderen gemeente ook kan figureren in een bericht waarin een andere plaatsnaam figureert (of provincie, of zelfs helemaal geen aanduiding van de plaats waar het nieuws zich afspeelt).
- b. In het geval van 'Utrecht' moet je extra alert zijn op het onderscheid tussen 'nieuws over de stad' en 'nieuws uit de gelijknamige provincie'.
- c. Verder zijn in provinciehoofdsteden (Utrecht, Rotterdam) instellingen gevestigd als provinciaal bestuur, intergemeentelijke instanties en rechtbanken; nieuwsberichten met rechtsbankverslagen mogen bijvoorbeeld alleen gecodeerd worden als incident, dader en / of slachtoffer een link hebben met de te coderen gemeente.
- d. Houdt ook rekening met het voorkomen in datelines van binnen de gemeente voorkomende stadsdelen (Amsterdam, Rotterdam) en wijken.
- e. Het komt voor dat een dateline een gemeente vermeldt, maar dat in het te coderen bericht geen aanknopingspunten te vinden zijn voor nieuws over deze gemeente. In dat geval laat je het bericht links liggen.

2. Originaliteitsvereiste: Sommige media verweven gekopieerde content (bijv. persberichten, nieuwsberichten van andere media) met eigen nieuws; als basisregel geldt dat, om bij dit onderzoek te worden meegenomen, het nieuwsmedia voor een aanzienlijk deel eigen nieuws vervaardigen. Die selectie is overigens vooraf gemaakt.

3. Frequentievereiste: het medium moet ten minste wekelijks nieuwe berichten plaatsen over de te onderzoeken gemeente.

2.5 Politiek nieuws

Nieuws over de lokale politiek: Indien de gemeente (Raad, B&W, ambtelijk apparaat, semi-overheid) een duidelijk te identificeren rol speelt in een nieuwsitem, geldt dat bericht als 'lokaal beleid' (codeersjabloon, kolom I). Dit betreft bestuurlijke (uitvoerende en wetgevende c.q. controlerende) aangelegenheden van lokale overheid. Je vindt hieronder een vijftal criteria waaraan je kunt afmeten of een bericht over lokale politiek c.q. beleid gaat:

1. Verslagen, voorbeschoouwingen, commentaren en reacties die te maken hebben met bijeenkomsten van gemeenteraad, raadscommissies en politieke partijen.
2. Artikelen die voorgenomen gemeentelijk beleid betreffen zoals bestemmingsplannen, subsidieaanvragen of verkeersmaatregelen. NB: de gemeentepagina in huis-aan-huisbladen gaat nooit mee! Dit zijn namelijk persberichten van de gemeente zelf.
3. Berichten die protesten of kritiek van inwoners of betrokkenen tegen het daadwerkelijke gemeentelijke beleid betreffen.
4. Artikelen over het beleid van provincies, waterschappen en intergemeentelijke en regionale instanties (o.a. stadsregio/stadsgewest, veiligheidsregio's, natuurbeheer), voor zover deze te maken hebben met het gemeentelijke beleid.
5. Berichten over het beleid van 'semi-overheid': dit zijn instanties die wettelijke taken of beleid van algemeen belang uitvoeren en die deels of geheel bestaan bij de gratie van publieke financiering: bedrijven uit de zogeheten quartaire sector (openbaar bestuur, openbare orde en veiligheid, sociale

zekerheid, onderwijs en onderzoek, zorg en welzijn, cultuur en recreatie, maatschappelijke organisaties, infrastructuur, milieudienstverlening en volkshuisvesting).

Let op: Het figureren van de burgemeester, een wethouder of raadslid in een nieuwsbericht betekent niet automatisch dat het bericht over lokaal beleid gaat. Komt een gedragsdrager op een bijeenkomst om 'lintjes te knippen' en doet deze in het artikel verder geen nadere mededelingen over een specifiek beleidsterrein, dan geldt het bericht niet als lokaal beleid.

2.6 Informatie (≠ nieuws) die niet gecodeerd dient te worden

Onder het lokale nieuws dat meegaat in dit onderzoek, bevinden zich berichten die zich ophouden in een grijs gebied tussen nieuws en informatie. Indien je hier onzeker over bent, maak bij het betreffende bericht een aantekening in het codeersjabloon, kolom W (Algemene opmerkingen) en bespreek dit met de projectleider. Een aantal typen berichten dien je daarom bij voorbaat links te laten liggen:

1. Berichten zonder evident journalistieke input: familieberichten, (rouw)advertenties, horoscopen, weerberichten, verkeersinformatie, beurskoersen, prijsvragen, puzzels / sudoku's, recepten, programmaoverzichten, berichten met een service-achtig karakter, etc. NB: Berichten met journalistieke input zoals recensies codeert u alleen indien het lokale aangelegenheden betreft (rubrieken over boeken, cd's, films in bioscoop en op televisie etc. die (inter)nationaal zijn verschenen codeert u dus niet, een bespreking van een voorstelling in de plaatselijke schouwburg codeert u juist wel).

2. Alle typen nieuws waar een commercieel belang aan vast zit; hieronder vallen ook de 'prikbordberichten' ofwel sec aankondigingen. Denk hierbij ook aan reclames, advertenties, als zodanig aangemerkte *advertorials*, vacatures, aanbiedingen van cursussen, trainingen, workshops, etc. Als een artikel (veelal eenkolommer) eindigt met aanvangstijden, (entree-)prijzen en website-links, dan gaat het meestal om een advertorial of doorgeplaatst persbericht en kun je het artikel links laten liggen. Weeg zo zorgvuldig mogelijk het bericht, soms staat er voldoende nieuws in waardoor de balans naar de goede kant doorslaat. Probeer zo mogelijk vast te stellen dat het daadwerkelijk om een 1-op-1 doorgeplaatste content gaat (voor een toelichting hoe je hierbij te werk gaat, zie hoofdstuk 4, kolom R (originaliteit) en S (URL herkomst)).

3. In dit onderzoek worden sportnieuws buiten beschouwing gelaten: Sportkaternen en wedstrijdverslagen worden niet gecodeerd. Mocht je echter een nieuwsbericht over sport aantreffen

dat tevens de financiële of organisatorische aangelegenheden van een sportclub betreft – de aanleg van een nieuws sportveld, de exploitatie van horeca bij de sportaccommodatie – dan codeer je dit bericht wel. Dergelijke berichten hebben betrekking op sport, maar gaan in feite over bouw of economie.

4. Foto's zonder tekst: In principe kan een foto een enorme nieuws waarde hebben, maar zonder duiding van plaats, tijd en omstandigheden is een foto simpelweg niet te coderen. Staat er in het onderschrift voldoende informatie (zoals hierboven vermeld), dan wordt het bericht/de foto wel meegenomen. 5. Een historisch verslag is geen nieuwsbericht, tenzij het aanhaakt bij of opgehangen is aan een actueel nieuwsfeit. Het historisch verslag is een geliefd type bericht bij sites die een sterk regionaal karakter hebben. Vaak wordt naar aanleiding van een oude foto of iets dergelijks een

bericht gepubliceerd over hoe het vroeger was in die regio. Dit zijn berichten zonder actualiteit en worden dus niet meegenomen in het onderzoek. Archeologische vondsten en dergelijke worden natuurlijk wel meegeteld.

6. Human interest-verhalen zijn geen nieuwsberichten, tenzij ze aanhaken bij een actueel nieuwsfeit en daarmee van algemeen belang zijn. Ter illustratie: een portret van een persoon, die al twintig jaar met hartproblemen kampt, is niet van algemeen belang. Hangt een dergelijk portret echter samen met een lokale inzamelingsactie ten behoeve van hartpatiënten in de te coderen gemeente, dan telt het weldegelijk mee als een nieuwsbericht.

7. Informatie van de gemeente: Deze persberichten van de gemeenten zelf (bekendmakingen, vergunningen, berichten van huishoudelijke aard, etc.), waaraan in sommige weekbladen hele pagina's zijn gewijd, zijn geen onafhankelijke journalistieke producties. In de meeste gevallen zijn ze te herkennen aan afwijkende typografie. Soms zijn hiervan afgeleide berichten te vinden (al dan niet bewerkt) op de websites van nieuwsmedia. In geval van twijfel over de herkomst – dit wil zeggen: je kunt niet onomstotelijk vaststellen dat het om een persbericht gaat – codeer je het bericht in de veronderstelling dat het een onafhankelijk nieuwsbericht betreft.

3. Handleiding bij het codeersjabloon

Algemene opmerkingen bij het codeersjabloon:

- De invulvelden zitten op slot. Probeer je iets in te voeren dat niet in overeenstemming is met het format, dan verschijnt de melding (dialogvenster) *onjuiste invoer*. Druk vervolgens op *annuleren* en vul alsnog een geldige invoer in.
- Indien van toepassing: Mocht je vanwege eigen onderzoek extra zaken willen coderen dan in het huidige codeboek mogelijk is, dan kun je na of achter de laatste kolom (vanaf X) zelf thema's toevoegen.
- Verander onder geen beding iets aan de door ons klaargezette kolommen en/of de volgorde daarvan! Houd je je hier niet aan, dan levert dit later problemen op bij het overzetten naar een totaalbestand en wordt je vriendelijk doch dringend verzocht je veranderingen ongedaan te maken.

Kolom A – Naam codeur

Vul je voor- en achternaam in. Tip: Een handigheidje van Excel is dat je zichzelf herhalende informatie maar een keer hoeft in te voeren; kopieer je naam in regel naar regel 3 en 4 en selecteer vervolgens cellen A2 t/m A4 en sleep de cursor zo ver naar beneden als het aantal berichten dat je na 7 dagen in zijn totaliteit hebt gecodeerd. Deze tip heeft ook betrekking op kolommen B t/m E.

Kolom B – Gemeentenaam

Vermeld de naam van de gemeente (G4-stad) waarover je een nieuwsbericht codeert.

Kolom C – Mediumtype

Je vindt hier een dropdownmenu: kies uit de lijst het juiste mediumtype. Elk afzonderlijk excelbestand bevat de gecodeerde berichten van hooguit een mediumtype.

Kolom D – Titel nieuwsmedium

Vul de naam van het medium in, bijv. 'AD-Utrechts Nieuwsblad'. Als het om een online medium gaat, vermeld dan de URL t/m de '.nl'- extensie, bijvoorbeeld 'parool.nl' of 'rtvutrecht.nl' (= 'www' of 'http' laat je hierbij achterwege).

Kolom E – Naam editie of programma

Indien je te maken hebt met een bepaalde editie van een dagblad (bijv. AD-Utrechts Nieuwsblad, editie stad), vul je in deze kolom 'editie stad' in. Bij het coderen van nieuwsberichten bij omroepen noteer je de naam van het radio- of tv-programma waarin je het bericht hebt aangetroffen (bijv.

RTVNH, NH Nieuws = kolom D 'RTVNH', kolom E 'NH Nieuws'). NB: Bij het coderen van nieuwsberichten op websites laat je kolom E leeg.

Kolom F – Datum publicatie

Je vindt hier een dropdownmenu: kies uit de lijst de juiste datum.

Kolom G - Tijdstip

Vul het tijdstip uit de dateline in en ga daarbij uit van de oorspronkelijke (= eerste) publicatiedatum.

Indien er

sprake van een 'laatste update' vermeldt je in de kolom V 'Bijzonderheden' datum en tijdstip van deze laatste update. Geen tijdstip aangetroffen? Laat deze kolom dan leeg.

Kolom H – Onderwerp

Een journalistieke productie kan vallen onder een van de zestien onderstaande onderwerpen. Achter het onderwerp staan tussen haakjes nadere toelichtingen. Je zult in het Excelbestand een dropdownmenu aantreffen zodra je in een van de velden van kolom H gaat staan. De volgende onderwerpen komen in aanmerking:

- Bestuur & financiën: Nieuws dat de gemeentelijke begroting of bezuinigingen 'in het algemeen' betreft, anders gezegd het 'huishoudboekje'. Gaat het om uitgaven m.b.t. een specifiek beleidsterrein

(bijv. zorg, onderwijs, verkeer, etc.), dan dient het bericht het bij dit onderwerp behorende etiket opgeplakt te krijgen. Onder 'bestuur' wordt verder verstaan: fusie- en herindelingskwesties, beter bestuur (gedragscode), dienstverlening (bijv. aanstaande gemeenteraadsverkiezingen, openstelling gemeentehuis, afhalen paspoort, rijvaardigheids cursussen voor ouderen etc.) en personalia B&W, raadsleden en lokale afdelingen politieke partijen.

- Bouw: Nieuws over ruimtelijke ordening in de zin van bestemmingsplannen met betrekking tot terreinen, panden en monumenten. Het ter sprake brengen van vergunningen is hier een belangrijke aanwijzing. NB: het dikwijls onder ruimtelijke ordening geschaarde 'natuur & milieu' wordt als afzonderlijk onderwerp aangemerkt.

- Economie: Nieuws over de lokale economie en de invloed die groot-, midden en kleinbedrijf daarop hebben, zoals blijkt uit jaarcijfers (omzet, winst & verlies), nieuwe producten en innovaties, maar ook

verhalen over de lokale middenstand, agrarische sector of familiebedrijven die sinds jaar en dag in de

gemeente zijn gevestigd.

- Kunst & cultuur: nieuws over uiteenlopende kunstuitingen (o.a. beeldende kunst, literatuur, architectuur), musea en tentoonstellingen, archeologische vondsten en (nieuwe) media. Ook een bespreking van een voorstelling valt hieronder; het verschil met het onderwerp 'uitgaan & cultuur' is dat bij kunst & cultuur dieper op een stroming of product wordt ingegaan, met veel oog voor detail.

- Minderheden & integratie: Nieuws waarin migrantengroepen c.q. nieuwe Nederlanders een hoofdrol vervullen en dat ingaat op integratievraagstukken (komst asielzoekerscentra, bouw moskeeen, religieus onderwijs, hoofddoekjes). Ook vluchtelingenopvang maakt hiervan deel uit. Onder 'minderheid' wordt verstaan: *"Een groep die geringer van aantal is dan de rest van de bevolking van een gemeente, waarvan de leden andere etnische, religieuze of linguïstische kenmerken vertonen en een solidariteit tonen gericht op het voortbestaan van hun cultuur."*

- Natuur & milieu: Nieuws betreffende bos- en natuurbeheer, groenvoorziening / plantsoendienst, volkstuintjes, kinderboerderijen, duurzaamheid (afvalscheiding zonnepanelen, windmolens, etc.). Ook het ter sprake brengen van gemeentelijke regelgeving m.b.t. ruimtelijke ordening waar het de

leefomgeving binnen en buiten de bebouwde kom aangaat (denk aan luchtvervuiling, geluidsoverlast) vormt een belangrijke aanwijzing voor dit onderwerp.

- Netwerken: Nieuws inzake gas-, water- & elektriciteit-, riolering- & communicatie (kabel, glasvezel, 4G).

- Onderwijs: Nieuws over lager/middelbaar/hoger/bijzonder onderwijs en opvoeding.

- Rechtspraak: Rechtbankverslagen, deze codeer je echter alleen wanneer dader en / of slachtoffer afkomstig zijn uit de te onderzoeken gemeente of wanneer het incident waarvoor iemand terecht staat hier heeft plaatsgevonden.

- Uitgaan en vrije tijd: binnen- en buitenrecreatie, toerisme (van hotels tot campings), pretparken, festivals, kermis, carnaval (e.a. lokale folklore en gebruiken), eten & drinken, verenigingsleven (inclusief amateursport, voor zover het randvoorwaarden en geen verslagen/uitslagen betreft).

- Veiligheid: alle 112-meldingen waaraan hulpdiensten als politie, brandweer en ambulance te pas komen (ongevallen, inslaande brand, inbraken, alcohol- en snelheidscontroles, arrestaties). Net als bij

rechtspraak geldt: dergelijke berichten codeer je echter alleen wanneer dader en / of slachtoffer afkomstig zijn uit de te onderzoeken gemeente of wanneer het incident hier heeft plaatsgevonden.

Ook terroristische dreiging en voorzorgsmaatregelen tegen aanslagen vallen hieronder.

- Verkeer: Nieuws betreffende infrastructuur via land, water en lucht. In de eerste plaats wegen en bereikbaarheid: Wegwerkzaamheden en aanpassingen aan verkeerssituaties zoals gevaarlijke kruisingen, plaatsing van verkeerslichten, een onverlichte tunnel of onbewaakte spoorwegovergang en parkeergelegenheid in de gemeente. Ook openbaar vervoer (trein, tram, metro, bus) vallen hieronder, alsmede taxibedrijven en luchthaven / vliegverkeer.

- Werkgelegenheid: Al het nieuws waarin zaken voorbij komen als lonen, pensioenen, werkloosheidsuitkeringen & uitkeringsinstanties (UWV), vakbonden & werkgeversorganisaties, reorganisaties, arbeidsomstandigheden & arbo-wetgeving en uitzendbureaus.

- Wetenschap: Nieuws over onderzoek aan universiteiten, gevestigd in de gemeente.

- Wonen: Nieuws met huisvesting als onderwerp, bijvoorbeeld koop- en huurwoningen, hypotheek, corporaties en huurtoeslag.

- Zorg & welzijn: Nieuws over medische zorg (huisarts, tandarts, psychische zorg, ziekenhuizen, GGD),

verzorgingstehuizen, uitvaart/crematoria/begraafplaatsen, kinderopvang, verslaafden- en daklozenopvang, liefdadigheid (inzamelingsacties, sponsorlopen, etc.) en welzijn / (volks)gezondheid van de lokale bevolking. Denk hierbij ook aan de overheveling van zorgtaken van het Rijk naar de gemeente (Wet Maatschappelijke Ondersteuning, WMO) en het persoonsgebonden budget (pgb).

Let op: Sommige nieuwsberichten gaan over meer dan een onderwerp. Ga in die gevallen uit van het dominante onderwerp of de dominante invalshoek. Dit kun je afmeten aan het onderwerp waaraan de meeste regels worden gewijd en/of het onderwerp dat uit de kop (intro, *lead*) af te lezen valt. Hieronder een voorbeeldlijst met lastig in te delen onderwerpen:

- kerken, religie (afhankelijk van de context: kunst & cultuur, bouw of zorg & welzijn)

- land- en tuinbouw (economie of milieu & natuur)

- begraafplaatsen (bouw, zorg & welzijn of bestuur & financiën)

- groene energie (netwerken of natuur & milieu)

- afvalverwerking (netwerken of natuur & milieu)

- speelplaatsen (bouw of zorg & welzijn)

- vrijwilligerswerk (zorg & welzijn of economie)

Bovenstaande lijst is natuurlijk niet uitputtend, maar bedoeld om je een idee te geven van de verschillende 'smaken' die in nieuwsproducties kunnen voorbijkomen.

Kolom I - Lokaal beleid

In deze kolom vermeld je of het nieuwsitem betrekking heeft op lokaal beleid over de gemeente. Hiervoor is een aantal criteria opgesteld (zie paragraaf 2.5). Vermeld een '1' (= ja) of een '0' (= nee).

Kolom J - Titel artikel/item

Hier vermeld je de titel van het nieuwsitem. De titel dient in zijn geheel te worden overgenomen (d.w.z.: Geen afkortingen of weglating van woorden of zinsdelen). Mocht het nieuwsitem geen titel hebben (omdat het bijvoorbeeld voorbij komt in een radio- of televisieprogramma), creëer dan zelf een kort en bondige titel voor het item. Tip: Je kunt eventueel ook op de website van de omroep op zoek gaan naar het bijbehorende,

Tip bij het knippen en plakken van titels: kies bij plakken voor optie 'plakken speciaal' en selecteer vervolgens 'niet-opgemaakte tekst', zodat de geplakte tekst het lettertype en de puntgrootte van het sjabloon overneemt. Indien het vak na het knippen meerdere regels beslaat (= het vak wordt na het plakken door Excel groter gemaakt), druk dan op de knop 'tekstterugloop' (= onder menubalk, tabblad Start) om er weer één regel van te maken.

Kolom K - Aantal woorden

Vermeld hier het aantal woorden waaruit een geschreven nieuwsbericht bestaat; laat hierbij titel en dateline & mogelijk aanwezige streamer of quote uit het bericht buiten beschouwing; tussenkopjes, inzet / kader en onderschriften bij foto's worden wel meegeteld. Bij het coderen van online nieuwsmedia en digitale replica's van offline dagbladen kun je voor het tellen van woorden de tekst online selecteren en in een leeg Worddocument plakken. Word geeft altijd onderin je scherm in de statusbalk aan hoeveel woorden het document bevat. Maak je gebruik van een Apple computer, houd er dan rekening mee dat het aantal woorden standaard te hoog uitvalt. Apple computers lezen namelijk koppeltekens als aparte woorden. Maak in dit geval gebruik van het online hulpmiddel wordcounttool.com. Werk je in de browser Chrome, dan kun je bijvoorbeeld gebruik maken van 'wordcounterplus'. Bij een fysieke papieren krant of bij een website of ePaper waarvan de content *op slot* zit, probeer je het aantal woorden zo nauwkeurig mogelijk te schatten. Dit doe je door het aantal woorden per regel te tellen van de eerste vijf regels van het bericht; vervolgens tel je het aantal regels, dit vermenigvuldig je met het eerder vastgestelde gemiddeld aantal woorden per regel. NB: je hoeft bij het schatten niet aan te geven of een artikel 187 of 189 woorden telt; een schatting in eenheden van 50 woorden volstaat hier (150, 200, 250, etc.) Codeer je een video,- of audio-item, dan laat je dit veld leeg.

Kolom L - Aantal seconden

Vermeld hier het aantal seconden waaruit een audio- of video-item bestaat. Ook hier geldt, mocht je niet exact kunnen zien hoe lang een nieuwsitem is, beperk je dan tot een schatting afgerond op 30 seconden. Reken de tijd om in seconden: Een correcte invulling van het veld is simpelweg: 260. Een niet-correcte variant is '4 min 20 sec'; het codeersjabloon zal in dit laatste geval dan ook een foutmelding tonen.

Kolom M – Genre

Een nieuwsbericht of -productie kan vallen onder een van de voor dit onderzoek onderscheiden genres:

- Nieuwsbericht: kort bericht ('kortje', 'eenkolommer': indicatie is 100 woorden of 15-30 seconden), met alleen de nieuwsfeiten op een rijtje. Tenminste aan bod komen de vragen wie, wat, waar een wanneer, soms is er ook ruimte voor de vragen waarom en hoe. Sec aankondigingen tellen niet als nieuwsbericht (zie paragraaf 2.6 Informatie ≠ nieuws).

- Nieuwsverhaal: iets uitgebreider bericht (ca. 250-400 woorden of 30-90 seconden), zakelijk en feitelijk (wie, wat, waar en wanneer). De hoe- en waarom-vraag komen net iets vaker aan bod dan bij

'gewone' nieuwsberichten – en dan hooguit in 1 alinea – maar lang niet altijd. Een nieuwsverhaal kent meer dan een bron en bevat dikwijls een citaat. Een follow-up stuk is vaak in de vorm van een nieuwsverhaal. Het actuele nieuws is de invalshoek c.q. het nieuws is leidend. Samengevat: Het verschil met een nieuwsbericht zit hem in de lengte, een grotere kans op beantwoording van de waarom en hoe-vraag en er wordt meer dan een bron geraadpleegd (citaat).

- Achtergrondverhaal / nieuwsanalyse: een langer artikel – vanaf 400 a 500 woorden (indicatief!) – waarin context bij en duiding aan nieuwsgebeurtenissen wordt gegeven. Achtergronden bij het nieuws leggen verband tussen oorzaken en gevolgen; het beantwoorden van de hoe- en waaromvraag is in dergelijke berichten cruciaal, de lezer/kijker/luisteraar moet het nieuws beter kunnen begrijpen en zich er een mening over kunnen vormen. Minstens zo cruciaal is het aanhalen van minstens twee (impliciete of expliciete) bronnen. Een variant op het achtergrondverhaal is de nieuwsanalyse, die zich onderscheidt door de journalist zelf meer aan het woord te laten in de rol van neutrale deskundige. Samengevat: het verschil met een nieuwsverhaal zit hem in de lengte, onontkoombaarheid van de beantwoording van de waarom en hoe-vraag en het raadplegen van tenminste twee bronnen.

- Verslag / reportage: Bericht over een gebeurtenis, bijeenkomst, evenement of incident, gemaakt vanuit de positie van de journalist als ooggetuige op locatie. Bestaat uit een selectie van eigen waarnemingen van de journalist, zo nodig aangevuld met reacties (quotes) van aanwezigen. Een meer uitgebreide variant is de reportage, waarbij de journalist streeft naar een zo volledig mogelijk beeld van de gebeurtenis door zijn verhaal naast eigen waarneming te baseren op research en verschillende bronnen.

- Interview / profiel / portret: (uitgebreid) vraaggesprek met een persoon (soms ook meerdere personen), naar aanleiding van een nieuwsfeit. De geïnterviewde geeft een toelichting op een actuele nieuwsontwikkeling of achtergrondinformatie bij al langer lopende nieuwskwesties. Een variant hierop is het profiel, waarbij in het interview de focus wordt gelegd bij de betrokkene zelf in plaats van het nieuwsfeit; voorts is er het portret waarin een schets wordt gegeven van het leven, denken en werken van een persoon. Actuele nieuwsgebeurtenissen vormen de aanleiding voor een profiel, terwijl een portret een afgewogen, analyserende beschrijving achteraf is.

- Debat: vraag- en antwoordgesprek, waarbij aan meerdere gasten dezelfde stellingen worden voorgelegd. Bij het coderen van een debat knip je het programma op in losse debatonderwerpen; elk van deze onderwerpen codeer je op een afzonderlijke regel in het codeersjabloon.

- Talkshow: live of opgenomen programma met twee of meer gasten die met elkaar en/of met de presentator in gesprek gaan. Bij het coderen van een talkshow knip je het programma op in losse gespreksitems; elk van deze items codeer je op een afzonderlijke regel in het codeersjabloon.

- Commentaar: (hoofdredactioneel) commentaar c.q. mening van het medium zelf (d.w.z. niet noodzakelijk van de redacteur).

- Opiniestuk: betoog / opinierend stuk van de hand van een van buiten het medium afkomstige auteur. Het gaat om meningen, niet om feitelijke berichtgeving.

- Column: Persoonlijke ontboezeming over van alles en nog eens wat, meestal haaks staand op het nieuws. Een column wordt alleen meegenomen indien deze verband houdt met nieuws uit de te coderen gemeente en voor zover de column aanhaakt bij een actueel nieuwsfeit.

- Ingezonden brief: reactie c.q. mening van een lezer op een eerder in het medium verschenen publicatie. Een brief wordt alleen meegenomen indien deze verband houdt met nieuws uit de te

coderen gemeente en voor zover de brief aanhaakt bij een actueel nieuwsfeit.

- Samengestelde producties: dien je op te splitsen in losse bestanddelen en vervolgens als afzonderlijke nieuwsberichten te coderen. Houdt rekening met artikelen / producties in kranten die op de voorpagina (van de editie) worden ingezet (dikwijls d.m.v. een nieuwsbericht) en die verderop in de krant worden 'vervolgd' (d.m.v. een nieuwsverhaal, reportage, achtergrondartikel etc.). Je dient deze artikelen in samenhang te lezen en ook als zodanig te coderen (d.w.z. overal hetzelfde onderwerp en, voor zover vermeld, ook dezelfde bronnen). Soms loopt het stuk door en wordt het letterlijk elders in de krant 'vervolgd' (= het verhaal loopt door), dit dien je als een nieuwsbericht te beschouwen.

Kolom N t/m Q – Opgevoerde bronnen

Je kunt hier maximaal vier verschillende bronnen per nieuwsitem aangeven (per kolom een). Het figuren van actoren in het nieuwsbericht betekent lang niet altijd dat het hier om opgevoerde bronnen gaat. Opgevoerde bronnen zijn te herkennen aan expliciete quotes van betrokken actoren, maar er kan ook gebruik worden gemaakt door impliciete quotes (= parafrasering van de journalist / auteur van het artikel). Naast fysieke bronnen (in de vorm van personen) telt bijvoorbeeld een document (beleidsstuk, rapport, brief, etc.) als bron, aangezien hieruit kan worden ge-quote. Wel moet uit het nieuwsitem duidelijk naar voren komen wie of wat de bron is: Wees alert op werkwoorden als 'zegt', 'wil', 'vindt', etc. Je kunt bij het coderen kiezen uit tien verschillende soorten opgevoerde bronnen, te weten:

- Overheid (bestuur): 'uitvoerende macht' = het college van Burgemeester en Wethouders en het bijbehorende ambtenarenapparaat en vaste commissies waarbinnen (deel)beleid wordt besproken (bijv. welstandscommissie). Op provincieniveau behoren gedeputeerden tot dit type bron, landelijk reken je ook de premier, ministers en staatssecretarissen en hun ministeries hiertoe. Persberichten afkomstig van de gemeente en onderzoeksrapporten in opdracht van de (lokale) overheid vallen er eveneens onder.
- Politici: 'wetgevende macht' = de gemeenteraad en leden & medewerkers van lokale afdelingen van politieke partijen en de lokale rekenkamers. Ook bronnen als partijprogramma's, persberichten of andere publicaties van politieke partijen worden hiertoe gerekend.
- Bedrijven: Individu dat vanuit zijn functie binnen een commercieel bedrijf iets zegt, van industrie in de regio tot boeren en lokale middenstand (winkeliers, horeca) die in die hoedanigheid worden bevraagd.
- Maatschappelijke organisaties: Particuliere organisaties in de samenleving die verschillende groepen, meningen en belangen vertegenwoordigen en een brugfunctie vervullen tussen individuele burgers en overheid. Denk bijvoorbeeld aan kerken, vakbonden / werkgeversverenigingen, milieubeweging en andere pressiegroepen, uiteenlopende sociale organisaties (NB: het gaat in dit geval om professionals, vrijwilligers worden ingedeeld bij de 'actieve bronnen'). Ook 'semi-overheid' onder deze bron geschaard: alles wat behoort tot de zogeheten quartaire sector⁷

⁷ Sociaal Cultureel Planbureau: *Tot de quartaire sector worden een aantal maatschappelijke functies gerekend, te weten: openbaar bestuur, openbare orde en veiligheid, sociale zekerheid, onderwijs en onderzoek, zorg en welzijn, cultuur en recreatie, maatschappelijke organisaties, infrastructuur, milieudienstverlening en volkshuisvesting. Genoemde functies sporen min of meer met bedrijfstakken. Aldus*

ofwel niet-commerciële dienstverlening die deels of geheel wordt gesubsidieerd door de overheid: ziekenhuizen, verpleeghuizen, brandweer, justitie (politie en rechter, maar niet de advocaat: deze wordt, afhankelijk van wie of wat wordt vertegenwoordigd, tot een van de andere bronnen gerekend), defensie, sociaal werk, cultuursector, wetenschapsector en scholen. Tot slot horen UWV, openbaar vervoer, woningbouwcorporaties en netwerkbeheer op het gebied van gas, water, elektriciteit, riolering en communicatie tot de maatschappelijke organisaties (= voor zover het NUTS-voorzieningen betreft, indien het geprivatiseerde instellingen betreft dienen zij als 'bedrijven' te worden aangemerkt).

- Deskundigen: Individuen of organisaties die vanuit beroep, functie of ervaring veel van een bepaald onderwerp afweten. Een bron wordt gecodeerd als 'deskundige' indien de vragen die deze beantwoord inhoudelijk betrekking hebben op het onderwerp en mits deze onafhankelijk is.

- Andere media: Een quote uit of verwijzing naar een ander nieuwsmedium of een journalist die wordt geïnterviewd, of deelneemt aan een talkshow of debat.

Voor dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen vier rollen waarin burgers kunnen worden opgevoerd als bron, variërend van passief tot actief. In de passieve rollen is de inhoudelijke inbreng van de opgevoerde burger beperkt, in de actieve rollen hebben burgers een belangrijke inhoudelijke rol of voorbeeldfunctie:

- burger als voorbijganger (vox-pop): Passieve rol bij uitstek. Deze personen zijn willekeurig gekozen en niet op grond van inhoudelijke overwegingen. Het is op voorhand onzeker of ze een zinvolle bijdrage aan het nieuwsbericht leveren.

- burger als betrokkene of ooggetuige: Eveneens een passieve rol. In dit geval staat de burger in verband met de nieuwsaanleiding. Aangezien deze burger op enigerlei wijze betrokken is bij het nieuwsfeit kan deze wel enige inhoudelijke informatie geven.

- burger als vertegenwoordiger: Hier wordt de burger opgevoerd als vertegenwoordiger namens een groep. Het gaat hierbij niet om een formele organisatie en de burger wordt niet opgevoerd in de hoedanigheid van een professional; is dit wel het geval, dan wordt deze bron ingedeeld bij maatschappelijke middenveld. De journalist heeft deze burger niet willekeurig gekozen en spreekt de

vertegenwoordiger aan als lid van een groep. De burger als vertegenwoordiger zorgt voor een inhoudelijke bijdrage aan het nieuws en vervult daarmee een actieve rol.

- burger als participant: De participerende burger is net als de vertegenwoordiger een vrijwilliger en kan iemand zijn die protesteert, een probleem aankaart, de publiciteit zoekt of op een of andere wijze een voorbeeldrol vervult. Ook hier is sprake van een actieve rol. Belangrijk verschil met de burger als vertegenwoordiger is dat de participant namens zichzelf spreekt; de journalist spreekt hem of haar aan als individu.

afgebakend omvat de quartaire sector de gehele collectieve sector alsmede alle (private) non-profitorganisaties. De commerciële producenten die tot de quartaire sector worden gerekend behoren grotendeels tot twee categorieën: 1) producenten die voor een belangrijk deel uit collectieve middelen worden gefinancierd zoals vrijgevestigde medische beroepsbeoefenaren, apothekers en het openbaar vervoer, en 2) commerciële diensten die substituten zijn voor publieke of non-profitdiensten zoals particulier onderwijs en commerciële omroeporganisaties.

Let op! Mochten er meer dan vier bronnen in het item voorkomen, dan kun je in het vak 'Bijzonderheden' (kolom V) melding maken van de extra opgevoerde bronnen. Vermeldt de bronnen zoveel mogelijk in de volgorde waarin zij in het nieuwsbericht voorkomen; zo voorkom je dat je bij het coderen mogelijk bronnen over het hoofd ziet.

Kolom R – herkomst online nieuwberichten

Veel nieuwsberichten blijken gedeeltelijk bewerkte persberichten. Vooral online komt het nogal eens voor dat een nieuwsbericht 1-op-1 is overgenomen van derden zoals overheden, politieke partijen, bedrijven, politie.nl en / of organisaties uit het maatschappelijk middenveld. Dit gebeurt met citaten en al, lang niet altijd is daarbij sprake van bronvermelding. Dergelijke berichten moeten tijdens het coderen worden 'ontmaskerd' zodat zij later in de analysefase alsnog kunnen worden 'gediskwalificeerd'. Bij het coderen van online nieuws moet je – in het bijzonder op de websites van lokale media (huis-aanhuisbladen, lokale omroepen en hyperlocals) – van elk nieuwsbericht zekerheidshalve nagaan of het niet geknipt en geplakt blijkt te zijn van de websites van derden. Je doet dit door een deel van het bericht te selecteren en vervolgens te plakken in het zoekvak van Google. Wees erop alert dat je hiervoor een zo opvallend mogelijke passage selecteert, bij voorkeur een met een citaat. Google toont in zijn resultaten waar het bericht is aangetroffen; dikwijls (maar niet altijd) staat bij elk bericht vermeldt wanneer het online werd geplaatst (= '3 uur geleden', '2 dagen geleden', etc.). Hoe langer geleden, des te aannemelijker het is dat deze website het bericht als eerste bracht.

Je vult in kolom R een '1' in indien het bericht door het nieuwsmedium zelf is vervaardigd (= 'origineel'). Blijkt het bericht niet van het medium zelf afkomstig te zijn, dan vul je hier een '0' in. Neem bij het controleren de volgende aanwijzingen in acht:

- Kijk goed wat je knipt en plakt: Sommige websites zijn zo geprogrammeerd dat je met het knippen en plakken, afgezien van de door jouw geselecteerde passage, onbedoeld ook de URL van de website meekopieert. Vanzelfsprekend komt dan de website waarvan je het bericht kopieert als eerste bovendien.
- Voor het knippen en plakken selecteer je bij voorkeur niet de lead / intro van het artikel, maar een verderop in het artikel gelegen passage.
- Indien je de mogelijkheid hebt om een quote te knippen en plakken, maak hier dan gebruik van. Quotes worden in 'gejatte' artikelen vaak een-op-een overgenomen, terwijl andere delen van het artikel slechts worden omgebouwd.
- Tip: mocht je het bericht niet kunnen vinden via een Google-check, maar je voelt aan dat het een persbericht is, kijk dan vooral eens op de websites van (gemeentelijke) overheden, lokale afdelingen van politieke partijen, bedrijven, politie.nl of ander in het bericht genoemde instanties. Vaak vind je hier een bevestiging van je donkerbruine vermoeden.
- Het vaststellen van de herkomst beperk je in principe tot online geschreven nieuws (tenzij je het online gecodeerde item vrijwel 1-op-1 tegenkomt in de offline tegenhanger van het gecodeerde online medium).
- De praktijk van 'leentjebuur spelen' wordt verhoudingsgewijs vaker aangetroffen bij lokale media dan bij hun regionale tegenhanger. Ook deze laatste bouwen persberichten van derden om, maar bij hen is de journalistieke bewerking toch net iets zichtbaarder dan de websites van huis-aan-huisbladen, lokale omroepen en hyperlocals laten zien.
- *Kun je de originaliteit niet vaststellen, dan krijgt het nieuwsbericht het voordeel van de twijfel en vul je een '1' in.*

Kolom S – URL herkomst online berichten

Indien een bericht niet van het onderzochte nieuwsmedium afkomstig blijkt te zijn (= je hebt in kolom R een 0 ingevuld), kopieer dan in kolom S de volledige URL van de oorspronkelijke vindplaats; deze link dient later als bewijslast.

Kolom T – Reactievak

Indien een online nieuwsmedium de nieuwsconsument mogelijkheden biedt een reactie achter te laten, coderen we hier een '1', anders een '0'. Bij offline media kunt u dit niet nagaan: laat in dit geval deze kolom LEEG.

Kolom U – Aantal reacties

Als er een reactieveld aanwezig is, noteert u hier het aantal reacties op het moment van inventariseren. Dit getal kan natuurlijk variëren al naar gelang het moment van inventariseren. Daarom vragen wij u een online nieuwsmedium pas 24 uur na het verschijnen van een nieuwsbericht te inventariseren. Bij offline media kunt u dit niet nagaan: laat in dit geval deze kolom LEEG.

Kolom V – Bijzonderheden

Hier vermeld je datum en tijdstip van de laatste update en extra bronnen die je niet kwijt kunt in de kolommen

N t/m Q.

Kolom W - Algemene opmerkingen

Hierin kun je alles kwijt dat nadere aandacht verdient tijdens de gezamenlijke bespreking aan het eind van iedere week. Van nieuwsberichten waarbij je tijdens het coderen tegen onduidelijkheden aanloopt, maak je hier een aantekening.

4. Praktische informatie

Ieder nieuwsmedium wordt in een afzonderlijk excelbestand gecodeerd: de zogeheten codeersjablonen. Voor offline en een online kanalen van een en dezelfde nieuwstitel maak je aparte codeersjablonen aan; binnen offline omroep werk je voor televisie en voor radio eveneens binnen aparte sjablonen. Hierin codeer je de nieuwsproducties voor elk van de zeven afgesproken dagen.⁸ De door jou ingevulde codeersjablonen zullen na de inventarisatieperiode worden samengevoegd tot twee totaalbestanden, 1 offline en 1 online, zodat we hier later gebruik van kunnen maken bij deelonderzoek 2.

4.1 Dropbox

De codeersjablonen maak je zelf aan door een leeg codeersjabloon te downloaden en dit voorafgaand aan het coderen eerst op te slaan onder de volgende bestandsnaam:

[naam van medium (editie)]_[online of offline]_NESG4.xls NESG4 = Nieuwsecosystemen grote 4 steden

- Achter 'naam van medium' vermeldt je voor zover hiervan sprake is '(de editie)'.
- Achter 'offline' vermeldt je bij een omroep of het '(radio)' of '(tv)' betreft.
- Achter 'online' vermeldt je voor zover hiervan sprake is '(app)', '(video)', '(nieuwsbrief)' of

⁸ Wanneer je op een van de te coderen dagen geen nieuws aantreft en dit niet samenhangt met de frequentie waarmee een nieuwsmedium verschijnt of de frequentie waarmee een programma wordt uitgezonden, maak je hiervan een aantekening in kolom U (algemene opmerkingen) / cel 2. Zie ook de toelichting in hoofdstuk 3, onder kolom F (datum publicatie) en hoofdstuk 4, Belangrijke aandachtspunten.

'(facebook)'. Voorbeelden:

Utrecht_AD (UN, ed. stad)_offline_NESG4

Rotterdam_RTV Rijnmond_online (facebook)_NESG4

Amsterdam_AT5_offline (radio)_NESG4

Ieder teamlid krijgt toegang tot de dropboxmap 'Nieuwsecosystemen G4'. Een leeg codeersjabloon vind je in de submap:

Dropbox/.../G4-onderzoek 2016-2017/uitvoering/codeersjabloon nieuwsecosystemen

Zodra het codeerwerk voor een medium c.q. dag is voltooid, upload je de bestanden naar het hiervoor bestemde dropbox-submap:

Dropbox/.../G4-onderzoek 2016-2017/uitvoering/upload [gemeente]

- Upload na voltooiing van de codeerwerkzaamheden voor een medium c.q. een dag te allen tijde de gecodeerde bestanden (ook als je nog niet alle dagen af hebt) naar de dropbox en maak met enige regelmaat ook lokale kopieën (back-up) van je werk. Hiermee voorkom je dat je bij een eventuele computer-crash, stroomuitval, vergissingen bij het opslaan etc. al het werk voor niets is geweest (en dus in je eigen tijd moet gaan repareren).

- De te coderen week loopt van maandag 12 t/m zondag 18 september. Voor het codeerwerk staan 3 a 4 weken ingepland.

Dropbox/.../G4-onderzoek 2016-2017/uitvoering/analyse totaalbestanden is de submap waarmee we na zondag 2 oktober aan de slag gaan voor deelonderzoek 2: de cases. Hierin vind je een totaalbestand offline en een totaalbestand online terug.

In de map: **Dropbox/.../G4-onderzoek 2016-2017/uitvoering/infosheet nieuwsecosystemen** vind je het Excelbestand 'infosheet'; dit betreft een overzicht met titels en kanalen (kolom A) – offline & online / print, radio & televisie / websites, Youtubekanalens & Facebookpagina's – die je ter codering zijn toebedeeld (kolom B). Voorts vind je hier de data waarop je voor dit nieuwsmedium nieuwsproducties dient te coderen (kolom C) en de plek waar je nieuwsmedia kunt terugvinden (kolom D en E). Bijzonder aandacht voor de afzonderlijk tabbladen 'programmering' (= een overzicht van relevante nieuwsprogramma's bij de omroepen) en het tabblad gemeente-info met (deel)gemeenten, stadsdelen, dorpen waarop je naast de hoofdplaats nog moet zoeken.

In het infosheet vind je eveneens terug in welke vorm en via welke aanvliegroute de nieuwsberichten binnen een medium dienen te worden geïnventariseerd (kolom F).

Lees de infosheet grondig door voordat je begint met coderen en houd hiermee rekening bij de planning van je codeerwerkzaamheden.

De codeerinstructie vind je in de map:

Dropbox/.../G4-onderzoek 2016-2017/uitvoering/codeerinstructie nieuwsecosytemen

4.2 Belangrijke aandachtspunten

- Verschijnings- en uitzendfrequentie: Dagbladen verschijnen bijna elke dag, weekbladen verschijnen doorgaans een keer per week op een vaste dag, radio- en televisieprogramma's worden volgens een vast schema⁹ uitgezonden. Websites en radio- en televisieprogramma's kunnen ook op zondag nieuwe berichten bevatten.

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid: Hoewel er in de laatste jaren veel ervaring is opgedaan met

⁹ De zogeheten 'horizontale programmering': Op werkdagen beginnen op vaste tijdstippen dezelfde programma's.

coderen en de inschatting van de hoeveelheid werk per mediumtype redelijk is te benaderen, is het is goed mogelijk dat bij nieuwsmedia in G4-steden veel meer nieuws wordt aangetroffen dan we tot dusver gewend waren. Voor het coderen van een week nieuws over de betreffende stad staan 3 weken tot jullie beschikking. Er is getracht het codeerwerk zo eerlijk mogelijk te verdelen. Aangezien je gezamenlijk verantwoordelijk bent voor het codeerwerk, spring je bij als duidelijk wordt dat je groepsgenoot onevenredig veel codeerwerk heeft liggen.

- Coderen in groepsverband: We hebben afgelopen jaren gemerkt dat het voordelen oplevert wanneer je – zeker in het begin – in groepsverband codeert. Je kunt bij elkaar te raden gaan en elkaar op de hoogte houden van de vorderingen bij het coderen, alsmede tijdig achterstanden signaleren en deze gezamenlijk oplossen.

- Geen nieuws aangetroffen: Geef in het codeersjabloon van het betreffende medium altijd blijk ervan dat je elk van de afgesproken dagen hebt geïnventariseerd op aanwezigheid van nieuws, ook al tref je op sommige dagen geen nieuws aan. Noteer in het laatste geval in kolom U (Algemene Opmerkingen)/ cel 2 'geen nieuws aangetroffen [op de volgende dagen]'. NB: Laat geen witregels tussen de dagen.

- Twee halve artikelen: Dagbladen opteren er nogal eens voor om een artikel op de voorpagina te laten beginnen en dit elders door te laten lopen. Wees alert op zinsneden als 'Zie ook p. x' of 'Vervolg op p. y'. Afhankelijk van de inhoud dien je dit te coderen als een bericht dan wel twee separate berichten. Vuistregels hierbij zijn: als de items afzonderlijk van elkaar te begrijpen zijn en een afgerond geheel vormen, dan codeer je ze afzonderlijk. Een artikel dat begint op de voorpagina en letterlijk wordt voortgezet elders in de krant codeer je daarentegen als een artikel. NB: kranten plaatsen weliswaar vaak een nieuwe kop boven het tweede stuk over hetzelfde onderwerp, maar dat hoeft dus lang niet altijd op een nieuw artikel te duiden.

- 'Help, ik kom er niet uit': Mocht je bij het coderen van een nieuwsitem tegen problemen aanlopen –

dit kan elk van de te coderen eenheden betreffen – maak hiervan dan een aantekening in kolom U (Algemene Opmerkingen). Al naar gelang de behoefte is er aan het einde van iedere week een live of telefonisch spreekuur om in dergelijke gevallen lastige knopen door te hakken.

Bijlage 2: Codeboek Hellekant Rowe variabele 3, 4 en 5

Uitleg bij het coderen van artikelen voor variabele 3, 4 en 5. Per variabele is aangegeven wat de corresponderende en in te vullen code is.

Variabele 3: democratische relevantie

3.1 Bevat het artikel twee of meer maatschappelijke actoren die het **oneens** zijn over een maatschappelijk onderwerp? *Bijvoorbeeld twee partijen, een partij en een NGO, een kiezer en een politicus, werknemers en vakbond* (Hellekant Rowe, 2016: 80).

0=nee

1=ja

3.2 Bevat het artikel uitvoerende, wetgevende of rechterlijke autoriteiten (die formele en financiële macht hebben in het betreffende veld) die betrokken zijn bij de besluitvorming over het betreffende maatschappelijke onderwerp (Hellekant Rowe, 2016: 80)?

0=nee

1=ja

3.3 Bevat het artikel een voorgesteld of gerealiseerd besluit, maatregel of programma dat relevant is aan het onderwerp (Hellekant Rowe, 2016: 80)?

0=nee

1=ja

3.4 Bevat het artikel mensen of groepen die belang hebben bij het voorgestelde of gerealiseerde besluit, maatregel of programma? *Bijvoorbeeld burgers, bedrijven, organisaties die duidelijk genoemd worden. Kan een enkele, of meerdere zijn* (Hellekant Rowe, 2016: 80).

0=nee

1=ja

Variabele 4: focus

4.1 Wordt er in het artikel hoofdzakelijk geframed vanuit maatschappelijke en sociale relevantie en perspectief of hoofdzakelijk vanuit een persoonlijke en individuele relevantie en perspectief? *Van die laatste categorie is sprake als er geen duidelijke connectie met de omgeving wordt gelegd* (Hellekant Rowe, 2016: 81)

0 = hoofdzakelijk persoonlijke/individuele relevantie

1 = hoofdzakelijk maatschappelijke/sociale relevantie

4.2 Is er in het artikel hoofdzakelijk sprake van een thematische framing of hoofdzakelijk van een episodische framing? *Van episodische framing is sprake als de besproken gebeurtenis of het besproken onderwerp wordt gepresenteerd als een eenmalige, opzichzelfstaande gebeurtenis. Van thematische framing is sprake als de gebeurtenis bijvoorbeeld wordt geframed als iets systematisch en/of in verband wordt gebracht met grotere maatschappelijke trends* (Hellekant Rowe, 2016: 23).

0 = hoofdzakelijk episodische framing

1 = hoofdzakelijk thematische framing

Variabele 5: stijl

5.1 Is in het artikel sprake van een persoonlijke stijl of van een onpersoonlijke stijl? *Van een persoonlijke stijl is sprake als in het artikel duidelijk het perspectief, de indruk en/of mening van de auteur naar voren komt.* (Hellekant Rowe, 2016: 81).

0 = hoofdzakelijk persoonlijke stijl

1 = hoofdzakelijk onpersoonlijke stijl

5.2 Is er in het hele artikel (dus niet alleen in enkele zinnen) duidelijk sprake van een opiniërende/expressieve stijl of wordt er gebruik gemaakt van een neutrale/rationele stijl?

0 = hoofdzakelijk opiniërende/expressieve stijl

1 = hoofdzakelijk neutrale/rationele stijl

Bijlage 3: Intercodeurbetrouwbaarheid

Per variabele (onderwerp, aantal bronnen, democratische relevantie, focus en stijl) is de KALPHA berekend om iets te kunnen zeggen over de mate van betrouwbaarheid van de codering van de 6 codeurs. KALPHA is Krippendorff's Alpha. Hiermee kun je de ICB berekenen van 3 of meer codeurs, anders dan de 'gewone' Cohen's KAPPA waar 2 codeurs met elkaar vergeleken worden.

Bij een KALPHA van 0.8 spreekt men van een goede betrouwbaarheid, tot een minimum 0.6/0.67. Onder 0.6 is de betrouwbaarheid van de codering niet goed genoeg om harde uitspraken te doen.

Onderwerpen: KALPHA 0.726 (betrouwbaar)

Er kan vanuit gegaan worden dat de codeurs op dezelfde manier de artikelen hebben beoordeeld.

ReCal 0.1 Alpha for 3+ Coders
results for file "Den Haag onderwerpen.csv"

File size: 1073 bytes
N coders: 6
N cases: 79
N decisions: 474

Average Pairwise Percent Agreement

Average pairwise percent agr.	Pairwise pct. agr. cols 1 & 6	Pairwise pct. agr. cols 1 & 5	Pairwise pct. agr. cols 1 & 4	Pairwise pct. agr. cols 1 & 3	Pairwise pct. agr. cols 1 & 2	Pairwise pct. agr. cols 2 & 6	Pairwise pct. agr. cols 2 & 5	Pairwise pct. agr. cols 2 & 4	Pairwise pct. agr. cols 2 & 3	Pairwise pct. agr. cols 3 & 6	Pairwise pct. agr. cols 3 & 5	Pairwise pct. agr. cols 3 & 4	Pairwise pct. agr. cols 4 & 6	Pairwise pct. agr. cols 4 & 5	Pairwise pct. agr. cols 5 & 6
79.831%	86.076%	72.152%	91.139%	81.013%	82.278%	84.81%	73.418%	81.013%	88.608%	81.013%	70.886%	81.013%	78.481%	70.886%	74.684%

Fleiss' Kappa

Fleiss' Kappa	Observed Agreement	Expected Agreement
0.725	0.798	0.266

Average Pairwise Cohen's Kappa

Average pairwise CK	Pairwise CK cols 1 & 6	Pairwise CK cols 1 & 5	Pairwise CK cols 1 & 4	Pairwise CK cols 1 & 3	Pairwise CK cols 1 & 2	Pairwise CK cols 2 & 6	Pairwise CK cols 2 & 5	Pairwise CK cols 2 & 4	Pairwise CK cols 2 & 3	Pairwise CK cols 3 & 6	Pairwise CK cols 3 & 5	Pairwise CK cols 3 & 4	Pairwise CK cols 4 & 6	Pairwise CK cols 4 & 5	Pairwise CK cols 5 & 6
0.728	0.806	0.637	0.875	0.737	0.755	0.79	0.657	0.734	0.843	0.738	0.625	0.733	0.697	0.62	0.67

Krippendorff's Alpha (nominal)

Krippendorff's Alpha	N Decisions	$\sum_o o_{ii}^{***}$	$\sum_o (n_i - 1)^{***}$
0.726	474	378.4	59194

***These figures are drawn from [Krippendorff \(2007, case C\)](#)

Aantal bronnen: KALPHA 0.431 (ondermaats, waarschijnlijk onbetrouwbaar)

Hierbij is gekeken naar het aantal bronnen dat de codeurs hebben gevonden per artikel. (let op: Niet het soort bron). Hierop verschillen de codeurs erg van elkaar.

ReCal 0.1 Alpha for 3+ Coders
results for file "Den Haag aantal bronnen.csv"

File size: 1027 bytes
N coders: 6
N cases: 79
N decisions: 474

Average Pairwise Percent Agreement

Average pairwise percent agr.	Pairwise pct. agr. cols 1 & 6	Pairwise pct. agr. cols 1 & 5	Pairwise pct. agr. cols 1 & 4	Pairwise pct. agr. cols 1 & 3	Pairwise pct. agr. cols 1 & 2	Pairwise pct. agr. cols 2 & 6	Pairwise pct. agr. cols 2 & 5	Pairwise pct. agr. cols 2 & 4	Pairwise pct. agr. cols 2 & 3	Pairwise pct. agr. cols 3 & 6	Pairwise pct. agr. cols 3 & 5	Pairwise pct. agr. cols 3 & 4	Pairwise pct. agr. cols 4 & 6	Pairwise pct. agr. cols 4 & 5	Pairwise pct. agr. cols 5 & 6
58.143%	56.962%	60.759%	62.025%	65.823%	56.962%	55.696%	63.291%	48.101%	59.494%	51.899%	62.025%	53.165%	59.494%	56.962%	59.494%

Fleiss' Kappa

Fleiss' Kappa	Observed Agreement	Expected Agreement
0.43	0.581	0.266

Average Pairwise Cohen's Kappa

Average pairwise CK	Pairwise CK cols 1 & 6	Pairwise CK cols 1 & 5	Pairwise CK cols 1 & 4	Pairwise CK cols 1 & 3	Pairwise CK cols 1 & 2	Pairwise CK cols 2 & 6	Pairwise CK cols 2 & 5	Pairwise CK cols 2 & 4	Pairwise CK cols 2 & 3	Pairwise CK cols 3 & 6	Pairwise CK cols 3 & 5	Pairwise CK cols 3 & 4	Pairwise CK cols 4 & 6	Pairwise CK cols 4 & 5	Pairwise CK cols 5 & 6
0.432	0.429	0.479	0.463	0.552	0.426	0.387	0.467	0.285	0.462	0.357	0.495	0.356	0.424	0.406	0.445

Krippendorff's Alpha (nominal)

Krippendorff's Alpha	N Decisions	$\sum_{i,j} n_{ij}^2$	$\sum_{i,j} n_{ij} - 1$
0.431	474	275.6	59196

***These figures are drawn from [Krippendorff \(2007, case C\)](#)

Eerste bron: KALPHA: 0.412 (ondermaats, waarschijnlijk onbetrouwbaar)

Dit is een test van de betrouwbaarheid van de variabele: opgevoerde bron nr 1

Een reden waarom deze betrouwbaarheid laag is, is dat waarschijnlijk niet iedereen de gevonden bronnen in de juiste volgorde (volgorde van voorkomen in artikel) heeft gezet.

ReCal 0.1 Alpha for 3+ Coders
results for file "Den Haag 1e bron.csv"

File size: 1049 bytes
N coders: 6
N cases: 79
N decisions: 474

Average Pairwise Percent Agreement

Average pairwise percent agr.	Pairwise pct. agr. cols 1 & 6	Pairwise pct. agr. cols 1 & 5	Pairwise pct. agr. cols 1 & 4	Pairwise pct. agr. cols 1 & 3	Pairwise pct. agr. cols 1 & 2	Pairwise pct. agr. cols 2 & 6	Pairwise pct. agr. cols 2 & 5	Pairwise pct. agr. cols 2 & 4	Pairwise pct. agr. cols 2 & 3	Pairwise pct. agr. cols 3 & 6	Pairwise pct. agr. cols 3 & 5	Pairwise pct. agr. cols 3 & 4	Pairwise pct. agr. cols 4 & 6	Pairwise pct. agr. cols 4 & 5	Pairwise pct. agr. cols 5 & 6
51.308%	31.646%	60.759%	65.823%	62.025%	54.43%	34.177%	55.696%	58.228%	63.291%	34.177%	63.291%	64.557%	32.911%	54.43%	34.177%

Fleiss' Kappa

Fleiss' Kappa	Observed Agreement	Expected Agreement
0.411	0.513	0.174

Average Pairwise Cohen's Kappa

Average pairwise CK	Pairwise CK cols 1 & 6	Pairwise CK cols 1 & 5	Pairwise CK cols 1 & 4	Pairwise CK cols 1 & 3	Pairwise CK cols 1 & 2	Pairwise CK cols 2 & 6	Pairwise CK cols 2 & 5	Pairwise CK cols 2 & 4	Pairwise CK cols 2 & 3	Pairwise CK cols 3 & 6	Pairwise CK cols 3 & 5	Pairwise CK cols 3 & 4	Pairwise CK cols 4 & 6	Pairwise CK cols 4 & 5	Pairwise CK cols 5 & 6
0.424	0.229	0.529	0.564	0.525	0.435	0.262	0.474	0.481	0.538	0.255	0.559	0.548	0.242	0.444	0.268

Krippendorff's Alpha (nominal)

Krippendorff's Alpha	N Decisions	Σo_i^{***}	$\Sigma_i n_i(n_i - 1)^{***}$
0.412	474	243.2	38530

***These figures are drawn from [Krippendorff \(2007, case C.\)](#)

Democratische relevantie, focus en stijl: KALPHA: alle variabelen scoorden > 6,5 (betrouwbaar)

ReCal 0.1 Alpha for 2 Coders
results for file "Resultaten codeur 1 en 2.csv"

File size: 825 bytes
N columns: 16
N variables: 8
N coders per variable: 2

	Percent Agreement	Scott's Pi	Cohen's Kappa	Krippendorff's Alpha (nominal)	N Agreements	N Disagreements	N Cases	N Decisions
Variable 1 (cols 1 & 2)	96%	0.919	0.92	0.921	24	1	25	50
Variable 2 (cols 3 & 4)	96%	0.645	0.648	0.652	24	1	25	50
Variable 3 (cols 5 & 6)	96%	0.645	0.648	0.652	24	1	25	50
Variable 4 (cols 7 & 8)	96%	-0.02	-0	0	24	1	25	50
Variable 5 (cols 9 & 10)	88%	0.502	0.503	0.512	22	3	25	50
Variable 6 (cols 11 & 12)	96%	0.896	0.896	0.898	24	1	25	50
Variable 7 (cols 13 & 14)	96%	0.778	0.779	0.782	24	1	25	50
Variable 8 (cols 15 & 16)	100%	1	1	1	25	0	25	50

ReCal 0.1 Alpha for 2 Coders
results for file "Nieuwe resultaten variabele 2.1.csv"

File size: 125 bytes
N columns: 2
N variables: 1
N coders per variable: 2

	Percent Agreement	Scott's Pi	Cohen's Kappa	Krippendorff's Alpha (nominal)	N Agreements	N Disagreements	N Cases	N Decisions
Variable 1 (cols 1 & 2)	96%	0.645	0.648	0.652	24	1	25	50